

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNDE
KİMLİK BİLİNCİ VE MESLEKİ FORMASYONUN OLUŞUMU:
FIRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI

Doç. Dr. Y. Mustafa KESKİN

HAZIRLAYAN

Gazel ÇİFTÇİ

ELAZIĞ - 2010

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNDE
KİMLİK BİLİNCİ VE MESLEKİ FORMASYONUN OLUŞUMU:
FIRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy
çokluğu ile kabul edilmiştir.

Danışman

Üye

Üye

**Bu tezin kabulü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun /
..... / tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.**

**Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
Enstitü Müdürü**

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde
Kimlik Bilinci ve Mesleki Formasyonun Oluşumu:
Fırat Üniversitesi Örneği**

Gazel ÇİFTÇİ

**Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Din Sosyolojisi Bilim Dalı
ELAZIĞ – 2010, Sayfa: XI+91**

Bu çalışma, çeşitli değişkenler baz alınarak oluşturulan tablolar eşliğinde Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde kimlik bilinci ve mesleki formasyonun oluşumu konusunu aydınlatmak üzere ortaya konmuştur. Çalışma genel itibariyle nicel bir araştırmadır. Bununla birlikte araştırmada, anket tekniğinin yanı sıra mülakat tekniğinden de yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat Formasyon Kimlik Araştırma Tablo.

ABSTRACT

Master Thesis

**Identity Consciousness and Professional Formation
In Students the Faculty of Theology: Fırat University Model**

Gazel ÇİFTÇİ

The University Of Fırat

The Institute Of Social Sciences

The Department Of Philosophy and religion Studies Main sciences

Religion Sociology Science Department

ELAZIĞ – 2010, Page: XI+91

This study has been brought up regarding some different variations under tables among students of faculty of theology about the identity conscious and occupational formation. The study is a quantitative study. In this study not only the public survey but also the interview technique has been used.

Key Words: Theology Formation Identity Inquiries Painting.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VII
ÖNSÖZ	X
KISALTMALAR	XI

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu	1
2. Araştırmanın Amacı	2
3. Araştırmanın Metodu	3
3.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	4
3.2. Araştırmanın Sınırları	6
3.3. Bilgi Toplama Araçları	6
3.4. Analiz Teknikleri	7

I. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1. YÜKSEKÖĞRENİM TEŞKİLATI İÇERİSİNDE DİN EĞİTİMİNİN

TARİHSEL SERÜVENİ..... 9

1.1. Yüksek İslam Enstitüleri..... 9

1.2. İslami İlimler Enstitüsü 11

2. YÜKSEKÖĞRENİM KURUMU OLARAK İLAHİYAT FAKÜLTELERİ 12

2.1. İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşu ve Gelişimi 12

2.2. İlahiyat Fakültelerinin Yükseköğretim İçerisindeki Statüsü 14

2.3. İlahiyat Fakültelerinin Hizmet Alanları..... 16

2.4. İlahiyat Meslek Yüksekokulları 18

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN GENEL

ÖZELLİKLERİ... 20

1.1. Yaş Durumu 20

1.2. Cinsiyet Durumu 21

1.3. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı 21

1.4. Fakülte Öncesi İkamet Edilen İdari Bölge..... 22

2. ÖĞRENCİ AİLELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ..... 23

2.1. Baba ve Annenin Eğitim Durumu..... 23

2.2. Öğrenci Ailelerinin Aylık Geliri (Sosyo-Ekonomik Durumları)..... 24

2.3. Öğrenci Ailelerinin Oturduğu Yerleşim Birimleri 24

3. İLAHİYAT BİLİNCİNİN OLUŞUMU VE MESLEKİ YAŞAMIN

DEĞERLENDİRİLİŞ BİÇİMİ 25

3.1. İlahiyat Fakültesini Seçmede Etkili Olan Faktörler 25

3.2. İdeal Bir İlahiyatçıda Bulunması Gereken Özelliklerin Değerlendiriliş
Biçimi 29

3.3. Genel Olarak Fakülteden Memnuniyet Durumu..... 31

3.4. Öğrencilerin Bir İlahiyatçı Olarak Kendilerini Değerlendiriliş Biçimleri. 35

3.5. Kendi Fakülteleri Dışında Başka Bir Fakülte Seçme Durumu 38

3.6. Kimliğin Gizlenmesine İlişkin Tutumlar..... 41

3.7. Kimliğin Gereğinin Tam Olarak Yerine Getirilmesi ve Halkın Dini
Suallerine Cevap Verme Yeterliliği 46

3.8. Toplumsal İtibarın Değerlendiriliş Biçimi 47

3.9. Genel Olarak Eleştiri Alınan Kişi ya da Kurumlar 48

3.10. Eş Seçiminde İlahiyatçıyı Tercih Etme 50

3.11. Öğrencilerin Kendi Çocukları İçin Aynı Fakülteyi Tercih Etme
Davranışları..... 56

3.12. İlahiyatçıların En Önemli Sorununu Tanımlama Biçimi..... 60

3.13. Öğrencilerin Gelecekteki Durumlarını Değerlendiriliş Biçimleri..... 62

4. DİNİ- KÜLTÜREL YÖNELİMLER	65
4.1. Ailede Dini Konulara Ayrılan Zaman	65
4.2. Arkadaş Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar.....	67
4.3. Arkadaş Sohbetlerini Belirleyici Konular	70
GENEL DEĞERLENDİRME SONUÇ ve ÖNERİLER	72
KAYNAKÇA.....	76
EK 1:EK TABLOLAR	78
EK 2:ANKET FORMU ÖRNEĞİ.....	84
ÖZGEÇMİŞ	91

TABLOLAR LİSTESİ

1. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	20
2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	21
3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımı.....	21
4. Öğrencilerin Fakülte Öncesi İkamet Ettikleri İdari Bölgelere Göre Dağılımı.....	22
5. Öğrenci Ailelerinin Öğrenim Düzeyleri.....	23
6. Ailelerin Ekonomik Düzeylerine Göre Dağılımı.....	24
7. Öğrenci Ailelerinin Oturduğu Yerleşim Birimlerine Göre Dağılımı.....	24
8. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteyi Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı.....	25
9. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteyi Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı.....	27
10. Yaş Grupları Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteyi Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı.....	28
11. Cinsiyet Değişkenine Göre İdeal Bir Din Adamında Bulunması Gereken Özelliklerin Dağılımı.....	29
12. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteden Memnuniyet Durumları	31
13. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteden Memnuniyet Durumları.....	33
14. Öğrencilerin Fakülteye Gelmeden Önce İkamet Ettikleri Coğrafi Bölgeye Göre Öğrenim Gördükleri Fakülteden Memnuniyet Durumları.....	34
15. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Bir İlahiyatçı Olarak Kendilerini Değerlendiriş Biçimleri.....	35
16. Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Öğrencilerin Bir İlahiyatçı Olarak Kendilerini Değerlendiriş Biçimleri.....	36
17. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İlahiyat Fakültesi Dışında Başka Bir Fakülte Seçme Durumları.....	38
18. Yerleşim Birimleri Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi Dışında Başka Bir Fakülte Seçme Durumları.....	39

19. Öğrencilerin Fakülteye Gelmeden Önce İkamet Ettiği Coğrafi Bölge Değişkenine Göre İlahiyat Fakültesi Dışında Başka Bir Fakülteyi Tercih Etme Durumu.....	40
20. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini Gizleme Tutumları.	41
21. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini Gizleme Davranışları.....	44
22. Ekonomik Durum Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini Gizleme Tutumları.....	45
23. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumun Dini Sorularına Cevap Verebilme Yeterliliği	46
24. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumdaki İtibarlarını Değerlendiriş Biçimleri.....	47
25. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerine Eleştiri Yönelten Kişi veya Kurumları Derlendiriş Biçimleri.....	48
26. Sınıf Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerine Eleştiri Yönelten Kişi veya Kurumları Değerlendiriş Biçimleri.....	50
27. Yaş Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerinin Eş Seçiminde İlahiyatçıyı Tercih Etme Durumları.....	51
28. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Eş Seçiminde Bir İlahiyatçıyı Tercih Etme Tutumları.....	54
29. İkamet Bölgesi Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerinin Eş Seçiminde Bir İlahiyatçıyı Tercih Etme Tutumları.....	55
30. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Gelecekte Çocuklarını Aynı Fakülteye Gönderme-Göndermeme Hususundaki Tutumları.....	56
31. Öğrencilerin Yaş değişkenine Göre Gelecekte Çocuklarını Aynı Fakülteye Gönderme Davranışları.....	59
32. Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre İlahiyatçı Olarak En Önemli Sorununu Tanımlama Biçimleri.....	60
33. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İlahiyatçı Olarak En Önemli Sorununu Tanımlama Biçimleri.....	61
34. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Gelecekteki İtibarlarını Değerlendiriş Biçimleri.....	62

35. Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Gelecekteki İtibarlarını	
Değerlendiriş Biçimleri.....	64
36. Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Öğrenci Ailelerinde	
Dini Konulara Ayrılan Zaman.....	65
37. Öğrencilerin Ailelerinde Dini Konulara Ayrılan Zaman	
Durumuna Göre Dağılımı.....	66
38. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Arkadaş Seçiminde	
Dikkat Ettiği Hususlar.....	68
39. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Arkadaş Seçiminde	
Dikkat Ettiği Hususlar.....	69
40. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Arkadaş Sohbetlerinde	
Ağırlıklı Olarak Ele Aldıkları Konuların Dağılımı.....	70

EK TABLOLAR

1. Yaş Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteden	
Alan Memnuniyeti Durumları.....	78
2. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumdaki Olumsuz İtibarlarını	
Değerlendiriş Biçimleri.....	78
3. Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Arkadaş Sohbetlerinde	
Ağırlıklı Olarak Ele Aldıkları Konuların Dağılımı.....	79
4. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi Dışında	
Başka Bir Fakülte Seçme Durumları.....	79
5. İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri	
Fakülteyi Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı.....	80
6. İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri	
Fakülteden Alan Memnuniyeti Durumları.....	81
7. İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumdaki İtibarlarını	
Değerlendiriş Biçimleri.....	82
8. İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini	
Gizleme Tutumları.....	83

ÖNSÖZ

Dünya tarihini daima ilerletecek ve kalkındıracak olan güç eğitimidir. Özellikle dini eğitim her dönem önemini hissettirmiş ancak günümüzde bu önem daha şiddetli bir şekilde hissedilmektedir. Çağımızın dini ihtiyacını da karşılayacak olanlar, iyi bir eğitime tabi tutulmuş din adamları olan ilahiyatçılardır. Bu nedenle ilahiyatçıların özel bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Böylece verilen din eğitim, sorunlara tutarlı, orijinal, nesnel, çağdaş ve bilimsel çözümler getirecektir.

Osmanlı döneminde medreselerde verilen yüksek din eğitimi, Cumhuriyetle birlikte üniversite çatısı altında verilmeye başlandı. Darülfünun ile başlayan serüven, öncelikle Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, sonrasında ise diğer ilahiyat fakülteleri ile devam etmiştir.

Fırat Üniversitesi örneklemeden yola çıkmak üzere, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde kimlik bilinci ve mesleki formasyonun oluşumu konusunu ele almak üzere hazırladığımız bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak İlahiyat Fakülteleri, İslami İlimler Enstitüsü, Yüksek İslam Enstitüleri ve İlahiyat Meslek Yüksekokulları hakkında yüzeysel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümün ilk iki kısmında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ve ailelerinin genel bilgileri (sınıf, cinsiyet, yaş, ikamet edilen bölge, ailenin oturduğu yerleşim birimi, anne-babanın eğitim durumu ve sosyo-ekonomik durumları) ele alınmıştır. İkinci bölümün son iki kısmında ise; bu genel bilgiler değişken olarak alınmış, bunlara bağlı olarak, öğrencilerde kimlik bilinci ve mesleki formasyonun oluşumu bağlamında öğrencilerin sorunları, fakülteden beklentileri ve memnuniyetleri, gelecek ile ilgili düşünceleri, ilahiyatçıların bugünkü durumları, arkadaşlıkları, toplumsal ilişkileri, eleştiri alıp almadıkları, kimliklerini gizleyip gizlemedikleri, şikâyet ettikleri konular, ileride eşlerinin ilahiyatçı olmasına ve çocuklarını ilahiyat fakültesine yönlendirmesine karşı tutumları, genel olarak sohbet konularının ne olduğu, bu fakültede beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı, ailelerinde dini konulara ayrılan zamanın miktarı şeklindeki konu başlıkları değerlendirmeye alınmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında ve kaynakların elde edilmesinde yardımcı olan hocam Doç. Dr. Y. Mustafa Keskin ve Prof. Dr. Şuayip Özdemir'e teşekkürlerimi sunuyorum.

GAZEL ÇİFTÇİ
ELAZIĞ -2010

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
İHL	: İmam Hatip Lisesi
İMYO	: İlahiyat Meslek Yüksek Okulu
S	: Sayı
s.	: Sayfa
Yay.	: Yayınları
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

İnsanlar yaşamlarını toplumsal ilişkiler sistemleri içerisinde sürdüren toplumsal varlıklardır. İnsanı bu açıdan ele alarak toplum içinde yer alan sosyal gruplar, sosyal sınıflar, ekonomik, siyasal, sosyal, dinsel ve hukuksal kurumlar, nüfus, örf, adet, değer, norm ile inançlar ve bunlar arasındaki ilişkiler toplumbilimin konuları arasına girer. İnsanlar toplumu ve ona ait süreçleri toplumbilimi aracılığıyla anlayarak çözümleyebilir ve kontrol etmeye çalışır.

Toplum, belirli bir bölgede yaşayan insanlardan oluşmuş ve üyelerinin ortak bir yaşayış tarzını bölüştükleri en büyük insan grubudur. İnsanın tek başına yaşaması veya varlığını sürdürmesi onun tabiatına aykırıdır. Toplumsal hayatın gerçekliği iki veya daha çok insanın şuurlu karşılıklı ilişkilerine dayanmaktadır. O halde, toplumun yapısı son derece girift ve karmaşık olup, cemiyet sonsuz bir münasebetler ağı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹

Sosyolojinin hareket noktası tek başına yaşayan fert değil, tersine toplu halde yaşayan insanların oluşturdukları grup ve onların etkileşimidir. Sosyal olay, tek bir kişi tarafından yapılmış olsa bile, o kişi, bunu çevresinden bulmuş, başkalarından almıştır. Bu bilimi, toplu halde yaşayan insanlar arasında meydana gelen ortaklaşa düşünüş ve davranışların somut, tarihi ve coğrafi açıdan incelenmesi şeklinde anlamak gerekir. Çoğul olarak toplumlar demekle insan topluluklarını, çeşitliliği, karmaşıklığı ve gerçekliği içinde incelemek istediği açıklanmış olur.²

Bu çalışmada, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde kimlik bilinci ve mesleki formasyonun oluşumu konusu ele alınmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin hem kendileri hem de öğretim elemanları hakkındaki düşünceleri, eğitimlerini yeterli bulup bulmadıkları, alan eğitimlerinin ihtiyaçlarına ne kadar cevap verdikleri, aldıkları eğitimin beklentilerinin ne kadarını karşılayabildiği, öğrencilerin kendilerini ifade edebilme yeterlilikleri, fakültedeki sorunları ve fakülteden sonraki mesleki yaşamlarında yaşayabilecekleri sorunlar gibi konular mercek altına alınmıştır.

¹ Sulhi Dönmezer, *Sosyoloji*, Savaş Yayınları, Ankara 1984, s. 6.

² Mehmet Taplamacıoğlu, *Din Sosyolojisi*. AÜİF Yay., Ankara 1961, s.8.

2. Araştırmanın Amacı

İnsanların oluşturdıkları bu toplumun ve orada ortaya çıkan toplumsal olayların, olguların ve süreçlerin yani toplumsal realitenin bilimsel incelenmesi toplumbilimcilerin görevlerindendir. Din sosyologuna düşen görev de, dinin sosyal fonksiyonu ve toplum üzerindeki etkilerinin yanı sıra, toplumsal şartlar ve olayların dini vakıalar üzerindeki, etki ve tepkilerini de ortaya çıkarmak olmaktadır.³

İlahiyat Fakültelerinin geleceğine ilişkin kaygılar, görüşler, analizler sağlıklı bir bilimsel araştırma ile ele alınmalıdır. Bu bakımdan ilahiyatların mevcut koşullardaki potansiyeli ortaya konmalıdır. Aynı zamanda ilahiyatçılar kendilerini ortaya koymaya, durumlarını sıkı bir analize tâbi tutmaya gereksinim duymalıdır. Hem meslek olarak ilahiyatçılığın hem de kurumsal düzeyde bunu besleyen ilahiyat fakültelerinin mevcut yapısının açık bir eleştiriye ve karşılaştırmalı bir değerlendirmeye ihtiyacı vardır.

Bu araştırmada ilahiyat öğrencilerinin mesleki formasyon ve kimlik bilinci sorunları anlamaya ve açıklamaya çalışılmıştır. Toplum içindeki statüleri ve rolleri irdelenmeye çalışılmıştır. Geçmişte ve şu anda yaşadıkları sorunları ve bunları nasıl bertaraf edilebilecekleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Mevcut araştırmayla ilahiyatçılar neler yapıyor? Nasıl çalışıyorlar? Nelere ilgi duyuyorlar? İlahiyat öğrencilerinin anne-babalarının eğitim durumu nedir? Hangi aile çocukları ilahiyat fakültelerini tercih etmektedir? Hangi anne-babalar çocuklarını ilahiyat fakültelerine yönlendirmektedir? Öğrenci ailelerinin ekonomik durumları hangi seviyededir? Bu fakülteyi bilinçli bir şekilde mi tercih ettiler? İlahiyat fakültesini tercih etmedeki sebepleri nelerdir? Gördükleri eğitim onları memnun etmekte midir? Öğrenciler fakültelerinden ne derece memnundurlar veya değildirler? Kendilerini toplum içinde hangi seviyede görmektedirler? İlahiyatçılar aldıkları bu eğitimle halkın sorularına cevap verebiliyorlar mı? İlahiyatçı olduklarını, girdikleri ortamlara göre, zaman zaman gizlerler mi? İlahiyatçı olarak en fazla hangi kurumlardan eleştiri alıyorlar? İlahiyatçılar kendilerini nasıl tanımlarlar? Onlara göre ilahiyatçıda bulunması gereken en önemli özellik nedir? Evlenecekleri kişilerin de ilahiyatçı olmasını isterler mi? İleride çocuklarını da İlahiyat Fakültesine göndermek isterler mi? Arkadaşlarını seçerken hangi kriterleri göz önünde tutarlar? Arkadaş sohbetlerinde ağırlıklı olarak hangi konular ele alınır? Bir ilahiyatçı olarak en önemli sorunları nelerdir? Başka bir fakülteye girme imkânları olsaydı hangi fakülteyi tercih ederlerdi? İlahiyatçıların

³ Taplamacıoğlu, a.g.e., s.60.

saygınlık ve itibar açısından geleceğini nasıl görmektedirler? Ailelerinde dini konulara zaman ayrılır mı? Ayrılıyorsa ne kadar zaman ayrılıyor? Bilgileri, referans kaynakları, gündelik tartışmalardaki hareket kabiliyetleri ne düzeydedir? Türk toplumunun geleneksel inanç yapılarıyla nasıl bir bağa sahiptirler? Yenilikçi, açıkça fark edilen vurgularıyla ortaya çıkan yeni söylem arayışlarına tepkileri nasıl işlemektedir? Yine bilim ahlakı ve gerçeğe teslimiyet söz konusu olduğunda, mevcut akademik verilerin yansıttığı görüntüleri nasıldır? gibi sorulara cevap aranmıştır.

Anket uygulaması yapılarak bu sorulara öğrenciler tarafından cevap verilmesi istenmiş ve verilen cevaplar ışığında bilimsel veriler ortaya konmuştur. Böylece bu konudaki çalışmaların eksikliği bir nebze olsun giderilmeye çalışılmıştır.

3. Araştırmanın Metodu

Metod, bilinmeyen bir şeyi bulup meydana çıkarmak veya bilinen bir şeyi başkalarına gösterip ispat etmek için düşünceleri iyi bir şekilde sıralamak ve kullanmak sanatıdır.⁴ Diğer bir tanımla metod, araştırma yolu ile bulunup ortaya konabilecek somut sebep-netice ilişkilerini ve bu ilişkilerin temelinde yer alan soyut ilmi kanunları tespit edebilmek için izlenmesi gereken yol anlamına gelir. Sosyoloji, toplumu ve toplumsal davranışları vasıflar, karşılaştırır ve açıklar⁵.

Sosyolojinin yöntemleri, konusu olan toplumu incelemek için takip ettiği yollardan oluşur. Sosyoloji de diğer bilimlerde olduğu gibi sosyal olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini ortaya konulması, sırayla gözlem, hipotez, sınamaya ve genellemelere ulaşma şeklinde gerçekleşir. Bu bilim dalı, öteki bilim dallarına göre konusu en karmaşık olanıdır. Bununla birlikte, sosyolojinin gerek konusu ve gerek metodlarının son derece karmaşık olması, onun kendine has olan amaç ve yöntemleriyle müstakil bir bilim dalı olmasına engel teşkil etmemiştir.⁶

Sosyal bilimlerde genel kabul görmüş bir anlayışa göre, bilimsel bir araştırma, ulaşılmak istenen bilginin türüne göre, üç farklı biçimde gerçekleştirilebilir. Bunlar; durum saptama, ilişki arama ve genellemedir. Durum saptayıcı araştırmalar, daha çok ilişki arayan araştırmalar için veri sağlamaya yararken, ilişki arayan araştırmalarda olaylar arasında gözlenen ve eğilim niteliğinde olan ilişkilerden yola çıkılarak varsayımlar oluşturmaya çalışılır. Elde edilen belli varsayımlardan belli genellemelere

⁴ Arslantürk, *Araştırma Metod ve Teknikleri*, s.63.

⁵ Amiran Kurtkan Bilgiseven, *Sosyal İlimler Metodolojisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989, s. 3.

⁶ Ünver Günay, *Din sosyolojisi*, İnsan Yay., İstanbul 2003, s. 17.

ulaşmak ise, bilimin en önemli amaçlarından birisi olmaktadır.⁷ Bilim adamı bilimsel yargılara ulaşırken bu yargıların güvenirliğine çok dikkat etmelidir. Bunun için objektiflik, doğruluk, tekrarlanabilirlik, sınırlılık, basitlik ve açıklık olarak sıralayabileceğimiz bilimsel yöntemin ilkelerine uygun hareket etmelidir. Aynı zamanda kullanılacak yöntemlerin bilimsel bir değer taşıması gerekir.⁸

Gerçeğe varmak isteyen zihin, önce mantığın kurallarına ve şartlarına uyar. Yani kendisi ile uygunluğunu sağlar. Bundan sonra kendi dışında kalan maddi ve manevi bütün olayları, canlı ve cansız bütün varlıkları inceler; bu incelemeleri doğru olarak yaparsa gerçeğe varır.⁹

Araştırmacı, problemi zmek için izleyeceği yolu ve kullanacağı teknikleri ayrıntıları ile planlamak zorundadır. O kadar ki, bir başka araştırmacı, o planı anlayıp uygulayabilsin ve araştırmacının yapmak istedikleri ile aynı şeyleri yapabilsin. Bu amaçla, araştırmacının hangi türden olacağına ilişkin karardan sonra, yöntemin ayrıntıları belirlenir.¹⁰ Araştırılan sosyolojik olay veya olgular sonucunda çıkarılacak bilimsel gerçekler bundan sonra da yaşanacak vakalara örnek teşkil eder.

Araştırmanın bulguları, anket kağıtlarından elde edilmiş olup, zaman zaman da mülakat ve dolaysız gözlem tekniklerine müracaat edilmiştir. Araştırmada İlahiyat Fakültesi ğrencileri ele alınarak onların dini, sosyal ve kültürel yaşamları anket tekniğiyle dolaylı ve dolaysız gözlem yapılarak bilimsel bir şekilde ortaya konmuştur.

3.1. Araştırmanın Evren ve rneklemi

Evren (population) araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün, ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü elemanı içerebilir. Çoklu elemanlardan oluşan bütünler için kullanılan “evren” terimi, tekli elemanlar(birimler) için “rnek olay” küçük çokluklar için de “araştırma kümesi” gibi deyimleriyle ifade edilir.¹¹

Her araştırmanın kendine özgü evreni, belli değişkenlere, belli özelliklere göre sınıflandırılıp tanımlanır. Örneğin; bir araştırmada evren, genel olarak “insanlar” olduğu halde, başka araştırmalarda, “belli yaştaki”, “belli cinsiyetteki” ya da belirlenebilecek başka özellikteki insanlar evren olabilir. Evrenin sınırlandırılması ve tanımlanması,

⁷ Yahya Mustafa Keskin, *Değişim Sürecinde Kırsal Kesim Aleviliği*, Avrasya Yay., Ankara 2004, s.25.

⁸ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara 1995, s.17.

⁹ Zeki Arslantürk, *Araştırma Metod ve Teknikleri*, Çamlıca Yay., İstanbul 2004, s.64.

¹⁰ Karasar a.g.e., s. 75.

¹¹ Karasar, a.g.e., s. 109.

tümüyle araştırmacının amacı doğrultusunda ve onun isteğiyle olur. Evrenin belirlenmesinde araştırmanın amaçları son derece önemlidir. Araştırmacı, amaca uygun ölçütler geliştirerek, evrenini belirlemeye çalışır. Her araştırmada, belirlenen amaçları gerçekleştirebilecek en uygun evren bir tanedir; araştırmacının bunu kestirebilmesi gerekir.¹² Örneklem seçimi için birçok yol mevcuttur. Örneklemi oluşturmak için evreni iyi tanımak ve evren hakkında geniş bilgi sahibi olmak gerekir.

Örneklem ise belli bir evrenden belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar, çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde yapılır ve alınan sonuçlar, ilgili evrenlerine genellenir. Bir örneklemde bulunması gereken karakteristik özellikler şunlardır:

1. Doğruluk şartının müsaade ettiği ölçüde örneklem küçüğü olması,
2. Olasılık usulü ile bilgi toplanmasını kolaylaştıracak ölçüde birbirinden bağımsız değişkenlere bağlı olması,
3. Ölçme tekniklerinin müsaade ettiği ölçüde bilgi toplamaya elverişli olması.¹³

Örneklem, bir araştırmanın konusunu oluşturan evrenin bütün özelliklerini yansıtan bir parçasının seçilmesi işlemini belirtir. Örneklem, seçildiği bütünün küçük bir örneğidir. Örneklem seçildiği grubun tümü ise evreni oluşturur. Örneklem seçilirken, örneklem temsil yeteneği taşımasına ve yeterli büyüklükte olmasına dikkat etmek gerekir. Örneklem seçilerek yapılan araştırmalar zaman ve maliyet yönünden ekonomik olduğu gibi, çoğu zaman da bütün evrenin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar kadar geçerli, sağlıklı ve güvenilir olabilir.¹⁴

İlahiyat öğrencilerinin mesleki formasyonunu ve kimlik bilincini ortaya koymaya çalışan bu araştırmanın örneklemi Elazığ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi oluşturmaktadır. Öncelikle, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerine uygulanmak üzere anket soruları hazırlanmıştır. Anket soruları hazırlandıktan sonra anket formları fakülte hocalarının eşliğinde öğrenciler tarafından cevaplanmıştır. Başlangıçta öğrencilerin tümünün ankete katılması hedeflenmiş ancak anket uygulandığı tarihlerde fakültede olmayan bir kısım öğrenciler ankete katılamamıştır. Sonuçta, toplam 131 öğrenci bu anket çalışmasına katılmıştır. Veriler 2009 yılının Mart ayında toplanmıştır.

¹² Karasar, a.g.e., s.110.

¹³ Aslantürk, *Araştırma Metod ve Teknikleri*, s.103.

¹⁴ Birsan Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Savaş Yay., Ankara 1988, s.77-78.

3.2. Araştırmanın Sınırları

Sosyolog, hem incelediği konuyu hem de araştırma yaptığı alanı sınırlandırmak zorundadır. Evren araştırmanın kapsadığı alandır. Sosyolog genellikle araştırmasının kapsadığı alandaki bireylerin tümünden bilgi toplayamaz. Bu durumda evreni temsil etme yeteneğine sahip birimleri (örneklem gruplarını) seçerek, araştırmasını bu birimler üzerinde sürdürür.

Sosyolojide bu tür çalışmaların sınırlarını belirlemek gerekir. Başarıyı yakalayabilmek için bu şarttır. Araştırma, Elazığ Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleşmiştir. Bu araştırma, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde kimlik bilinci ve mesleki formasyonun oluşumunu ortaya koymak üzere anket, gözlem ve mülakat gibi tekniklerle elde edilen bulgular ile ankete katılan öğrencilerin verdikleri cevaplardan elde edilen bulguların doğru olduğu varsayımına dayalı olarak; elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlarla sınırlıdır. Araştırma, belli bir zaman ve saha dilimi içinde, belirli koşullar altında yaşayan kimseler üzerine gerçekleştirildiğinden, araştırmada elde edilen bulgular, Türkiye genelindeki İlahiyat Fakülteleri öğrencilerinin tamamına genellenemez.

3.3. Bilgi Toplama Araçları

Araştırmacıların başvurmak zorunda kaldıkları pek çok veri kaynağı vardır. En çok başvurulmaları gruplayarak, veri kaynaklarını üçe ayırmak olanaklıdır. Bunlar; 1- İnsanlar 2- Belgeler 3- Canlı ve cansız öteki varlıklar ve kalıntılardır. Araştırmacı, çoğu kez, istediği verileri elde edebilmek için, kişilere başvurmak zorunda kalır. Var olan bilgi ve deneyimlerin, yalnızca bir bölümü yazılmıştır. Birçok kişi günlük yaşantısında araştırma konusuna ilişkin önemli görüşler geliştirmekte, çözümler için ipuçları yakalamakta, çözülmesi gereken sorunları açık seçik görebilmektedir.¹⁵

Veri kaynağı olarak kullanılacak kişilerin seçimi çok önemlidir. Aranılan bilgiye ya da deneyime sahip olmayanlara başvurmak zaman ve enerji kaybı yanında farkına varılmadığında yanlış yorumlara da neden olabilir. Ayrıca, aranan veriye sahip olsa bile, kişilerin, bunu doğruca ifade etmeleri, edebilmeleri, istenenleri vermeleri de otomatik bir süreç olmayıp, uygun koşulların hazırlanmasını gerektirir.¹⁶

¹⁵ Karasar , a.g.e., s. 134.

¹⁶ Karasar , a.g.e., s. 134.

Araştırmamız esas itibariyle alan çalışması olduğundan, öncelikle bir anket formu geliştirilmiştir. Sorular hazırlanırken farklı çalışmalardan yararlanılmıştır. Anketin giriş kısmında küçük bir açıklama yapılmış, anketin kimin tarafından ve ne amaçla yapıldığı izah edilmiştir. Birinci bölümde öğrencilerin genel özellikleri(sınıf, cinsiyet, yaş, ikamet edilen bölge, ailenin oturduğu yerleşim birimi, anne-babanın eğitim durumu ve ekonomik durum), ikinci bölümde ise öğrencilerin kimlik bilinci ve mesleksen yaşamın değerlendiriliş biçimine dair açık ve kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Sorular, onları cevaplandıran öğrencilerin kişiliği, inanışları, şahsi özellikleri ve çevresi ile çelişkiye düşmemiş, onların anlayış, kavrayış ve bilgi seviyelerine uygun şekilde hazırlanmıştır. Anket soruları çok fazla uzun tutulmamıştır. Ankette hem açık uçlu hem de kapalı uçlu sorulara yer verilmesine karşın ağırlıklı olarak kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. Ankete cevap verecek kişilerin zamanını almamaya önem verilmiştir. Sorular uzun ve karmaşık değil, mümkün olduğu kadar, açık ve kısa olmuştur. Anket çalışmasına öğrencilerin tümünün katılmasının imkanı bulunamamışsa da, büyük bir katılımın gerçekleştiği söylenebilir. Araştırmacının, araştırma yapılan grubun içinden yetişmiş olması nedeniyle, anketin uygulanması esnasında bazı çekince, kaygı veya kuşkuların oluştuğu gözlenmemiştir.

3.4. Analiz Teknikleri

Araştırma yöntemlerinde, analiz amacına göre sınıflandırma çerçevesinde, yaygın olarak kullanılan çeşitli istatistiksel analiz tekniklerinin amacı, uygulanabilme şartları, varsayımları ve sonuçlarının yorumlanması, gruplar arası farklılıkları ve ilişkileri incelemede yaygın kullanım alanı bulan çeşitli istatistiksel analiz teknikleri uygulanmaktadır.

Anket formu hazırlanırken, soruların bilgisayar formunda olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmamızda, anket formlarından elde ettiğimiz verilerin kodlanması ve veri giriş formu bilgisayarda SPSS istatistik programı ortamında hazırlanmış ve değerlendirilmiştir. Bu bağlamda anket formlarından elde edilen veriler, Excel uygulama programı kullanılmak suretiyle, bilgisayara işlenmiştir. Öncelikle her soruya bir numara verilirken, seçenekler de numaralandırılmıştır. Anket formunda yer alan açık uçlu sorulara verilen cevaplar bilgisayara işlenmemiş, bunlar daha sonra tablo haline getirilmiştir. Yorumlamada kullanılan açık uçlu sorulara verilen cevaplar aynen alınmış, sadece anlam düşüklüğü olan cümleler düzeltilerek kayda geçirilmiştir. Daha sonra,

SPSS istatistik programı kullanılarak Excel'e işlenen veriler tablolara dönüştürülmüştür. Öncelikli olarak basit dağılım tabloları oluşturulmuş, bunlarda yararlanmak suretiyle, bağımsız değişkenlerin hangi bağımlı değişkenlerle ilişkisinin olabileceği ve korelasyon kurulabileceği tespit edilmiştir. Bilgilerin analizinde ve tabloların satır ve sütun değişkenleri arasında bir ilişkinin olup olmadığı ki-kare (X^2) testi baz alınarak değerlendirilmiştir. Bilindiği gibi, X^2 testi ile uygulamadan elde edilen sonuçların teorik sonuçlarla ne kadar uyum sağladığı araştırılmaktadır. Bu işlemin sonucunda anlamlı ilişkilerin olabileceği altı önemli bağımsız değişken (yaş, cinsiyet, sınıf, ikamet edilen coğrafi bölge, ailenin oturduğu yerleşim birimi, anne-babanın eğitim durumu ve ekonomik düzey) belirlenerek, bunlarla diğer değişkenler arasında korelasyon kurulmuştur. Tablolar ele alınırken, sayısal büyüklüklerin (%) verilmesi yanında gerektiği zaman; “büyük çoğunluk”, “çoğunluk”, “yarıdan fazla” , “yarıya yakın”, “çok az” ve “bazıları” gibi belli kavramların kullanımı yoluna gidilmiştir.

Sosyal bilim alanındaki araştırmalarda, elde edilen bulguların güvenilirlik ve geçerlik ölçülerine uygun olarak sistematik bir biçimde ele alınması, gerçekleştirilmek istenen amaçlar doğrultusunda analiz edilmesi ve belli değişkenler arasındaki anlamlı ilişkilerin yakalanabilmesi önemli bir aşama olarak değerlendirilmektedir. Bu genel çerçevede elde edilen verileri ihtiva eden tabloları yorumlarken, bağımsız değişkenlerin yüzdeleri esas alınarak oransal açıdan bir azalma ya da artışın olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış, buradan hareketle birtakım çıkarımlara gidilmiştir.

I.BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1. YÜKSEKÖĞRENİM TEŞKİLATI İÇERİSİNDE DİN EĞİTİMİNİN TARİHSEL SERÜVENİ

Bu başlık altında Türkiye Yükseköğrenim Teşkilatı içerisinde din eğitiminin gelişim seyri üzerinde durulmuştur.

1.1. Yüksek İslam Enstitüleri

İlahiyat Fakültesinin eğitim ve öğretime başlamasından kısa bir süre sonra açılan ve DP iktidarı döneminde sayıları artırılarak gelişen İmam Hatip Okullarından mezun olmaya başlayan öğrencilerin yüksek öğrenime devam edip edemeyeceği ve edeceklerse hangi şartlar dahilinde hangi yüksekokullara gidebilecekleri de o dönemde tartışma konusu olmaya başlamış bulunmaktaydı¹⁷. Bu tartışmanın temelinde İmam Hatip mezunlarının okuldan mezun olduktan sonra, o günkü kanun ve yönetmeliklerin müsait olmamasından ötürü herhangi bir yükseköğrenim kurumuna gidememeleri gerektiği yer almaktaydı. Din adamı olmak maksadıyla İmam Hatip Okuluna gidenlerin mesleki formasyonlarına en uygun yüksek öğrenim kurumu olan İlahiyat Fakültesine bile gidememeleri, buna karşın İlahiyat Fakültelerine lise mezunlarının kabul edilmeleri izahı zor bir çelişki oluşturmaktaydı. Benzer kategorideki meslek okullarından mezun olanların kendi kariyerlerini geliştirebilecekleri yüksekokullara gidebileceklerine karşın İmam Hatip mezunlarının İlahiyat Fakültesine devam edebilme şansından mahrum olmaları, her şeyden önce amaçlanan nitelikli din adamı yetiştirilmesi amacıyla ters düşmekteydi. Ayrıca o dönemde tek bir adet olan İlahiyat Fakültesinin ihtiyaç duyulan miktarda din adamını yetiştirerek mezun etmesi de mümkün görünmemekteydi. Bütün bu gerekçelerin yanı sıra, İlahiyat Fakültelerinin o dönemdeki müfredat programı ve uygulama alanındaki eksiklikleri dolayısıyla yeterli donanımına sahip din adamı yetiştirmesi de kolay görünmemekteydi.¹⁸ Yüksek İslam Enstitüsü adıyla İlahiyat Fakültesinden ayrı bir yüksek din eğitimi kurumu açılması fikrini ilk olarak ileri süren Anayasa Ord. Profesörü olan A. Fuat Başgil olmuştur¹⁹.

¹⁷ Mehmet Ali Gökaçtı, *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam Hatipler*, İletişim Yay., İstanbul 2005, s.213-214.

¹⁸ Gökaçtı, a.g.e., s.263.

¹⁹ Halis Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Dem Yay., İstanbul 2004, s.253.

Böylece 19 Kasım 1959 tarihinde dört yıl süreli ilk Yüksek İslam Enstitüsü İstanbul’da açılarak eğitim ve öğretime başlamıştır. Ancak alınan kararda Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olanların, İmam Hatip Okullarının sadece orta kısmına öğretmen olabileceklerinin belirtilmesi, rahatsızlık yaratmıştır. Çünkü ilkokuldan sonra altı yıl okuyup İlahiyat Fakültesine giren bir lise mezunu, İmam Hatip Okulunda lise kısmına öğretmen olurken, ilkokuldan sonra yedi yıl tahsil gören ve üstelik dini bilgiler de kazanan bir İmam Hatip Okulu mezunu, Yüksek İslam Enstitüsünü bitirince bu hakkı elde edemeyecekti. Bunun üzerine bu karar daha sonra değiştirilmiştir. Yüksek İslam Enstitüsünün iki amacı bulunmaktaydı:

- a) İlk öğretmen okulları, orta ve dengi okullar için din eğitimi öğretmeni yetiştirmek,
- b) Yükseköğrenim görmüş ve gerekli bilgilerle donanmış “din adamları” yetiştirmek.²⁰

Bunlarla birlikte, Diyanet İşleri Başkanlığında çalışacak eleman yetiştirmek, müze, arşiv, kütüphane, hastane, fabrika, cezaevleri vb. kuruluşların ihtiyacı olan dini eğitim almış elemanlar yetiştirmek de enstitülerin kuruluş amaçlarındandır. Bu kurumun amaçları itibariyle, İlahiyat Fakültesi’nden farklılığı ortadadır. İlahiyat Fakültesi, temelde teolog yetiştirmeyi, modern bilimler ışığında İslam düşüncesinin gelişmesine katkıda bulunacak insanları yetiştirmeyi amaçlarken, Yüksek İslam Enstitüsü, iyi eğitilmiş din görevlisi, İmam Hatip Liseleri ve orta dereceli okullar için din eğitimi öğretmeni yetiştirmeyi kendisine amaç edinmiş durumdaydı.²¹

İstanbul’da açılan Yüksek İslam Enstitüsü’nü 24 Kasım 1962’de Konya’da, Konya Yüksek İslam Enstitüsü takip etmiştir. Konya’yı sırasıyla, Kayseri(1965), İzmir(1966), Erzurum(1969), Bursa(1975), Samsun(1976), Yozgat(1979) takip etmiştir.²²

Yüksek İslam Enstitülerinin nitelik ve nicelikçe yeterli öğretim elemanına sahip olmamaları, en önemli problem olarak varlığını korumuştur. Enstitülere hoca bulmakta zorluk çekildi.²³ Ancak 1977’den sonra çıkarılan yönetmelikle yaklaşık yüz asistan kadrosunun tayin edilmesiyle bu sorun çözüme kavuşmuştur. Kısa bir süre sonra

²⁰ M. Şevki Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni*, Dem Yay., İstanbul 2005, s.146.

²¹ Ayhan, a.g.e., s.265.

²² Ayhan, a.g.e., s.264.

²³ M. Şevki Aydın, “Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Olarak İlahiyat Fakülteleri” *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, Kayseri 1995, s.65.

1982’de bütün Yüksek İslam Enstitüleri bulundukları illerin üniversitelerine bağlı olarak, İlahiyat Fakültesine dönüşmüşlerdir.²⁴

1.2. İslami İlimler Enstitüsü

Türkiye’deki dini eğitim kurumlarının tarihindeki bir önemli gelişme de 1971–1972 eğitim-öğretim sezonunda Erzurum Atatürk Üniversitesi bünyesinde açılan İslami İlimler Fakültesi olmuştur. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden sonra ikinci bir İlahiyat Fakültesi olarak açılan bu fakülte mevcut İlahiyat Fakültesinden iki önemli noktada ayrılmaktaydı. Bu noktalardan biri, ilahiyat yerine doğrudan İslami İlimler adının verilmiş olması olup diğeri ise ders programı itibariyle İlahiyat Fakültesinden ziyade, Yüksek İslam Enstitüleri’nin programına benzer bir programa sahip olmasıydı. Öyle ki bu benzerlik, söz konusu fakültede 3. ve 4. sınıflardan itibaren uygulanan branşlaşmanın 1979 yılından itibaren biraz önce değinildiği üzere, Yüksek İslam Enstitüleri’nde de uygulanmasıyla deyim yerindeyse doruğa çıkmıştır. Bu arada en dikkat çekici görüntü de aynı zamanda bir Yüksek İslam Enstitüsü bulunan Erzurum’da yüksek dini eğitimin verildiği iki ayrı kurumun aynı anda öğretim faaliyetini sürdürmeleri olmuştur.²⁵

Öğretim süresi beş yıl olarak bilinen bu fakülte dört bölümden oluşmuştur:

- 1) Tefsir ve Hadis Bölümü,
- 2) Kelam ve İslam Felsefesi Bölümü,
- 3) Fıkıh ve İslam Hukuku Bölümü
- 4) İslam Dil ve Edebiyatları Bölümü

İlk iki yılda ortak derslerle temel oluşturulduktan sonra, üçüncü sınıftan itibaren bölümler ayrılıyordu. Bu fakülte Yüksek İslam Enstitülerinden pek farklı olamamıştır. Ancak İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitülerinin tecrübelerinden faydalanmıştır. En önemli özelliği sadece İmam Hatip Lisesi öğrencilerini almasıydı.²⁶

Bu fakülte, kuruluşundan 1982’de İlahiyat Fakültesine dönüşene kadar üç ayrı program uygulamıştır. Yani hiçbir programıyla, öğretime başlattığı öğrencileri mezun edememiştir. Birinci programını uygulamaya başlamasının dördüncü yılında ikinci programını, iki yıl sonra da bu programını (1977–78) değiştirdi. Ancak, bu programların

²⁴ Aydın, a.g.e., s.190.

²⁵ Gökaçtı, a.g.e., s 268.

²⁶ Aydın, a.g.e., s.164.

da oldukça yığma programlar olduğu dikkat çekmiştir. Bölümlerin ayrılması da işlevsel değildi, bölümleşme isabetli belirlenmemişti, dolayısıyla pratik değeri yoktu. İkinci programda bölümlere ayrılma dördüncü sınıftan başlatıldığı gibi, bölüm sayısı da ikiye indirilmiş, üçüncü programda ise bölümler ortadan kaldırılmıştır. Üç programı incelediğimizde “İslam Dil ve Edebiyatları Bölümü” hariç diğer bölümlerde “pedagoji” adı altında bir derse yer verildiğini görüyoruz. Ancak, bu dersin kredisi ve sınıfı farklılaşmaktadır. Tefsir ve hadis bölümünde bu ders, 5.sınıfta iki kredi olarak yer alırken, kelam ve İslam felsefesi bölümünde sadece 5. sınıfta bir kredi, diğer bölümlerde 4. ve 5. sınıfta birer kredi olarak yer almaktaydı.²⁷

İslami İlimler Fakültesi, varlığını 1982 yılına kadar sürdürdükten sonra bu tarihte Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü ile birleştirilerek İlahiyat Fakültesine dönüştürülmüştür.²⁸

2. YÜKSEKÖĞRENİM KURUMU OLARAK İLAHİYAT FAKÜLTELERİ

Bu başlık altında Türkiye Yükseköğrenimi içerisinde İlahiyat Fakültelerinin kuruluşu ve gelişim seyrine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşu ve Gelişimi

İlahiyat Fakültesi adıyla ilk defa Darülfünun'da, 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisât Kanunu'nun 4. maddesinin, “Maarif Vekâleti yüksek Diniyât Mütahassısları yetiştirmek üzere Darülfünun'da bir İlahiyat Fakültesi tesis edecektir”, hükmüne dayanarak kurulmuştur.²⁹

18 Eylül 1914'te medreselerin ıslahı yapılmış ve Selimiye Camii avlusundaki I. Abdulhamid Medresesi'nde Medresetü'l Mütahassisîn açılmıştı. Bunun üzerine Darülfünun bünyesindeki Ulûmi Şer'îye şubesine lüzum kalmadığı düşünülerek ilga edildi. Bu medrese 1918'den itibaren Süleymaniye medresesi adıyla öğrenime devam etmiştir. Süleymaniye medreselerinin kurulmasıyla diğer medreseler itibar kaybına uğradılar³⁰. Bu medreselerde bazı program değişiklikleri yapılmakla beraber 1908'den sonra Darülfünun bünyesinde açılmış olan Ulûmi Şer'îye şubesinin programına yakın

²⁷ Aydın, a.g.e., s. 164-165.

²⁸ Ayhan, a.g.e., s.267.

²⁹ Halis Ayhan, a.g.e., s.65.

³⁰ Fahri Unan, Yücel Hacaloğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi*, Türk Yurdu Yay., Ankara 1999, s.188.

bir programla öğretimini sürdürmüştür. Zaten Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla bütün medreseler gibi bu medrese de kapatılmıştır. Kanunun dördüncü maddesine göre, Darülfünun bünyesinde İlahiyat Fakültesi kurulmuştur. Böylece ilk defa İlahiyat Fakültesi adıyla, üç yıl  ğretim süresi olan bir yüksek din  ğretimi kurumu eğitim tarihimizdeki yerini almıştır.³¹ Bu şubede okutulacak olan dersler ise, tefsir, hadis, hadis usulü, kelim, İslam Dini Tarihi idi. İlk bakışta medreselerde verilen din eēitimine göre bir  niversitenin çatısı altında bulunmaktan başka bir farkı olmadıēı izlemine veren bu şubenin a ıldıēı dönemde otuz  ērencisi bulunmaktaydı. Daha  nceki dönemlerde benzer tarzda bir eēitim kurumu bulunmadıēından ötürü, bu bölüm için yetişmiş uzman  ğretim görevlisinin olmaması dolayısıyla ilk dönemlerdeki  ğretim elemanı ihtiya ının bir kısmı Darülfünun'un Edebiyat ve Hukuk gibi şubelerindeki personelinden saēlanmıştı. Buna karşın  ğretim görevlisi ihtiya ının önemli bir kısmı ise, alanlarında yetkin müderrislerin bu görevlere tayin edilmeleriyle saēlanmıştı.³²

Osmanlı Devleti, modern yükseköğretim kurumlarını açıp geliştirmede, zihniyet ve imkanlar açısından büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. 12 Ocak 1983'te halka açık dersler şeklinde başlayıp bir yıl sonra son verilen, 20 şubat 1870'de örgün  ğretim kurumu olarak açılıp iki yıl sonra kapatılan D r lf nun tecrübesi yanında, yüksek din  ğretimi kurumunu D r lf nun bünyesinde açma arayışlarını ise, 1 Eylül 1900'de açılan D r lf nun'dan itibaren görüyoruz. Ul m-i  liye-i D niyye, 1908'den sonraki gelişmelerde Ul m-i şer'iyye şubesi, 18 Eylül 1914'te medrese  ğretiminde yapılan ıslahattan sonra, D r lf nun'dan ayrılıp Meşihat'a baēlı olan M tehasis n Medresesi'ne dönüştürülmüştür. Bütün bu deēiřmeler olurken, bir önceki  ğretim kurumunun ulařtıēı tecrübe birikimi, bir sonraki kurumlara gelişerek intikal etmemiştir.³³

Bu uygulamalar, okulların açılıp kapatılması uygulamaları, Cumhuriyet dönemimizin din  ğretiminde de görülmektedir. 1924 yılında açılan ve 1933 yılında kapatılan D r lf nun İstanbul  niversitesi'ne dönüşerek İlahiyat Fakültesi'ne eēitim- ğretim mirası intikal etmemiştir. Bu dönem itibariyle kapanan İlahiyat Fakültesi, tekrar 21 Kasım 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi olarak öğretime devam ederken, 1959 yılından itibaren Yüksek İslam Enstitüleri açılmaya başlayarak sayıları  oēalmıřtır. 1971–1972 yılında Atatürk  niversitesi'ne baēlı olarak, İslami İlimler

³¹ Ayhan, a.g.e., s. 66.

³² Gökaçtı, a.g.e., s 250-251.

³³ Halis Ayhan, "İlahiyat Fakültesi", *Din Eēitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6, İstanbul 1999, s. 265.

Fakültesi açılmıştır. Bütün bu yüksek öğretim din kurumları, 1982 yılında yapılan değişiklikle İlahiyat Fakültesi ismiyle üniversitelere bağlanmıştır.³⁴

1972'den 1982'ye değin öğretim süresi beş yıl olan İlahiyat Fakülteleri ile yüksek İslam Enstitüleri'nin kaderi 1982 yılına gelindiğinde deyim yerindeyse kesişerek yeni bir sürece girmiştir. Bu sürecin en önemli yanı, farklı statüler altında yüksek dini eğitim veren kurumların tek bir isim ve çatı altında toplanması olmuştur. 20 Temmuz 1982 tarihinde çıkarılarak yürürlüğe giren 41 sayılı kanun ile Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü ile Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi birleştirilerek İlahiyat Fakültesine çevrilirken, diğer illerdeki Yüksek İslam Enstitüleri de İlahiyat Fakültelerine dönüştürülerek bulundukları illerdeki üniversitelere bağlanmıştır.³⁵

YÖK çatısı altında idari bir birliğin yürürlüğe konulduğu İlahiyat Fakültelerinin sayısı ilerleyen yıllarda artmıştır. Bu artışta, bu tarz okullara ihtiyaç duyulmasının yanı sıra, özellikle 1990'lı yıllarda yeni kurulan üniversiteler bünyesinde gelen talepleri karşılamak adına yeni İlahiyat Fakülteleri açılmıştır. Bu süreçte 1980 sonrasındaki dönemde açılan ilk İlahiyat Fakültesi Gaziantep Üniversitesi'ne bağlı olan Urfa İlahiyat Fakültesi olmuştur. Daha sonra Harran Üniversitesine bağlanan bu fakültenin yanı sıra, 1992 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi de açılmıştır. Aynı yıl içerisinde Sivas'ta Cumhuriyet Üniversitesi ile Darend'e İnönü Üniversitesine bağlı İlahiyat Fakülteleri de açılmıştır 1993 yılında bu fakülteleri takiben Yüzüncü Yıl Üniversitesine bağlı Van, Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlı Rize, Gazi Üniversitesi'ne bağlı Çorum, Dicle Üniversitesi'ne bağlı Diyarbakır, Çukurova Üniversitesi'ne bağlı Adana, Sakarya Üniversitesine bağlı İlahiyat Fakülteleri açılmıştır. 1994 yılından sonra da Fırat Üniversitesine bağlı İlahiyat Fakültesi ile Onsekiz Mart Üniversitesi'ne bağlı İlahiyat Fakültelerinin açılışı izlemiştir. Bu fakülteleri 1995 yılında Sütçü İmam Üniversitesi(Kahramanmaraş) ile Osman Gazi Üniversitesi İlahiyat Fakülteleri takip etmiştir.³⁶

2.2. İlahiyat Fakültelerinin Yükseköğretim İçerisindeki Statüsü

İlahiyat Fakülteleri, diğer yükseköğretim kurumları gibi, ilgili kanunlarda belirtilen genel amaçların gerçekleşmesi yolunda belirli ilkeler çerçevesinde eğitim

³⁴ Ayhan, a.g.m., s. 265.

³⁵ Gökaçtı, a.g.e., s. 269.

³⁶ Gökaçtı, a.g.e., s. 269.

öğretim faaliyetlerini yürüten kurumlardır. İlahiyat fakültelerinin programları diğer öğretmen yetiştiren kurumlardan farklıdır.³⁷

Medreselerin kapatılması sonrasında, Türkiye’de yüksek din eğitimi, 21 Nisan 1924 tarih ve 493 sayılı İstanbul Darülfünunu’nun hükmî şahsiyeti hakkındaki kanun ve 7 Ekim 1925 tarihli Darülfünun talimatnamesindeki İlahiyat Fakültesi kurulması, hükmünün yürürlüğe konmasıyla, yeni bir aşamaya girmiştir. İlahiyat Fakültesi fikri modern Türk üniversitesi bünyesinde İslami ilimlerin modern bilim zihniyeti ile okutulması ihtiyacından doğmuştu. O güne değin, birçok kez adı değiştirilen, müfredat programı sürekli olarak yapılan düzenlemelerle yenilenen, ancak hepsinden önemlisi İslami İlimler ile modern bilim anlayışı arasında kurmaya çalıştığı dengeyi bir türlü sağlayamayan ve bunun için de sürekli arayış içinde olan bir yaklaşım, İstanbul Darülfünunu’nun yeniden yapılandırılması ve ilk kez İlahiyat adının kullanılmasıyla bir anlamda çözüme kavuşmuştur.³⁸

İlahiyat lisans programlarının amacı, Kur’an’ı referans alan, kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı yorumlayabilen ve problemlere çözüm üretebilen ilahiyatçılar yetiştirmektir. Aynı zamanda amaç, yüksek tahsil seviyesinde din bilgisi vermek ve aydın din adamı yetiştirmektir. Ancak, günümüz şartlarında bunun gerçekleşip gerçekleşmediği konusu tartışmalıdır.³⁹

Üniversitelerin fakültele ayrılmaları, belirli olan ilim gruplarının aralarında konu, metot ve amaçlar bakımından sıkı münasebetler olmasındandır. Fakülteler, okuttukları dersler bakımından, mezunlarının toplum hayatında alacakları serbest veya resmi çalışmalar ya da saf ilimlerle uğraşmaları bakımından birbirinden ayrılabilirler. Yüksek öğretim tarihinde, bütün dünyadaki gelişmelerde, tıp, hukuk ve İlahiyat Fakülteleri, pratik ve ideal amaçlarıyla doğrudan topluma yönelik hizmet üreten fakülteler olarak kurulmuş ve gelişmiştir. Zamanla diğer fakülteler bunlara ayrı ayrı isimlerle dâhil olmuşlardır. Bununla beraber, pratik amacı olan fakültelerde de ilmi araştırmaların, öğretimin başında, uygulamasında ve amaçlarına ulaşmasında çok büyük önemi vardır. İlahiyat Fakültelerindeki entelektüel düşünce düzeyi, her geçen gün gelişime ve değişime açık bir seyir içinde yükselmektedir.⁴⁰

³⁷ Aydın, a.g.e. s.203.

³⁸ Gökaçtı a.g.e., s. 252.

³⁹ Aydın, a.g.e., s. 255

⁴⁰ Nevzat Aşıkoğlu, “İlahiyat Fakültelerinin Eğitim Öğretime Katkıları”, www.divinity.ankara.edu.tr, Ankara, 13-14.05.2004

Özellikle İlahiyat öğretiminde, fert toplum ve kültür hayatını yakından ilgilendiren konuların doğru ve yeterli olarak öğrenimi yapılırken, ilimlerin dini ve gayri dini veya manevi ve maddi şeklinde ikiye ayrılması, maddi ilimlerde olduğu gibi bir anlam ve değer taşımayacaktır. Aksine, birinin bütünü ile beraber öğrenmek, diğerlerinin de unsurlarını tanımak mecburiyeti vardır. Dini ilimlerle meşgul olanların, bununla beraber pozitif ilimleri yeterince bilmeleri, pozitif ilimlerle meşgul olanların da yeterince dini bilgileri alması gerekir. Bu iki saha arasında böyle bir köprü kurulması suretiyle, her ikisi de birbirinin meselelerini takdir edip gereği gibi ele alacaktır.⁴¹

2.3. İlahiyat Fakültelerinin Hizmet Alanları

Eğitim belli kalıplara sıkışıp kalmayı kabul etmeyen dinamik bir olaydır. Bu alan, ortaya çıkan toplum ihtiyaçları, bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda sürekli şekillenme ve yenilenme ihtiyacındadır. Türk eğitim sistemi içinde uzun yıllardır var olan yüksek din eğitimi kurumları da, bu kapsam dışında düşünülemez. Bugünkü yüksek din eğitimi kurumlarının başlangıcı olarak Ankara İlâhiyat Fakültesi'nin 1949 yılında açılışından bu yana, zaman zaman bir kısım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler her defasında bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. İmam-Hatip Liseleri yaygınlaşıp Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri ilk ve orta öğretim kurumlarına zorunlu dersler olarak konulunca hem buralara öğretmen hem de Diyanet Teşkilatı'na din görevlisi yetiştiren İlâhiyat Fakültelerinde branşlaşma sorunu ortaya çıkmıştır. Din Kültürü öğretmeni, İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmeni ve din görevlisi, tek programla yetiştiriliyordu. Halbuki bu görevlerin her biri ayrı niteliklerde elemanlar yetiştirmeyi gerektiriyordu. İlköğretimde kesintisiz sekiz yıl uygulamasına geçilince buna bağlı olarak İlâhiyat Fakültelerinde de yeni düzenleme yapılarak İlahiyat Fakültelerinin branşlaşma sorunu bir şekilde çözülmeye çalışıldı. Yüksek Öğretim Kurulu'nun aldığı kararla İlâhiyat Fakülteleri, biri İlköğretim Din ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği, diğeri normal lisans programı olmak üzere iki ayrı programa kavuşturuldu. Her iki programın da hazırlık sınıfı olmayıp öğretim süresi dört yıldır. Din ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği programından mezun olanlar ilköğretim okullarına Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni olacak, diğeri lisans programından mezun olanlar da din görevlisi olacaktır. Ayrıca lisans programından mezun olanlar için iki ayrı dalda üç yarıyıl tezsiz yüksek lisans yapma imkanı verilmiştir. Bu programların birini

⁴¹ Ayhan, a.g.e., s. 266.

tamamlayanlar ortaöğretim okullarına Din Kültürü Öğretmeni olacak, diğerini bitirenler ise, İmam-Hatip lisesi meslek dersleri öğretmeni olacaklardır. Buna göre, üç ayrı hizmet alanına üç ayrı programla eleman yetiştirilmiş olacaktır.⁴²

İlahiyat Fakültelerinin pratik ve ideal olmak üzere iki gayesi vardır. Fakültelerin pratik gayesi, ülkemizin ihtiyacı olan yüksek din öğrenimi görmüş elemanları hazırlamak, şu andaki uygulama şekliyle ilk ve ortaöğretim kurumlarımızda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri, İmam Hatip Liselerinde meslek dersleri okutacak öğretmenler yetiştirmektir. DİB' nın hizmet alanına giren konularda din görevlisi olarak çalışacak, ayrıca yurt dışındaki vatandaşlarımıza ve soydaşlarımıza din alanında hizmetler verecek elemanlar yetiştirmektir. Değişen sosyal ve kültürel ortamın ihtiyaçlarına göre çeşitlenen alanlarda din eğitimi yapmanın önemine göre gençlerimizi mesleğe ve pratik hayata hazırlamaktır.⁴³

İlahiyat Fakülteleri, sadece okullarda din eğitimi-öğretimi faaliyetini yürütecek öğretmenleri yetiştirmiyor; aynı zamanda DİB' nın yürüttüğü yaygın din eğitim-öğretimi faaliyetlerini üstlenen elemanları da (müftü, vaiz, Kur'an Kursu Öğreticisi, İmam-Hatip) yetiştiriyor. Yaygın din eğitim öğretiminin gerektirdiği özel bilgi ve becerilerin hepsini, öğrencilere mevcut derslerle kazandırmak mümkün değildir. Bunun için, halk eğitimi, sosyal psikoloji gibi derslerin programa konması gerekebilir.⁴⁴

Bugünkü İlahiyat Fakülteleri birer çok amaçlı fakülte durumundadırlar ve bu fakülteler, farklı niteliklere sahip görevler için eleman yetiştirmektedirler. Bunlar:⁴⁵

- a- İlahiyat alanı için akademisyen,
- b- Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatları için idareci, müftü, vaiz, murakıp, Kur'an Kursu Öğreticisi, İmam Hatip,
- c- İlk ve orta dereceli okullar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni,
- d- İmam Hatip Liseleri için
 - 1- Kur'an-ı Kerim
 - 2- Arapça
 - 3- Akaid
 - 4- Kelam
 - 5- Fıkıh

⁴² Nevzat Aşıkoğlu, "İlahiyat Fakültelerinin Eğitim Öğretime Katkıları", www.divinity.ankara.edu.tr, Ankara, 13-14.05.2004.

⁴³ Ayhan, a.g.m., s. 267.

⁴⁴ Aydın, a.g.m., s. 73.

⁴⁵ Aydın, a.g.m., s. 67.

- 6- Tefsir
- 7- Hadis
- 8- Siyer
- 9- Dinler Tarihi
- 10- Hitabet ve mesleki uygulama
- 11- Mezhepler Tarihi

Bu görevler arasında birtakım benzerlikler olmakla birlikte farklılıklar da çoktur. Söz gelimi, bir müftü veya vaiz de dini öğreten kişidir. Dini öğreten olmaları hasebiyle bunlarla öğretmen arasında, tabiki benzerlikler olacaktır fakat aralarındaki farklılıklar da azımsanacak gibi değildir. Her şeyden önce bunların muhatapları ve eğitim-öğretim ortamları çok farklıdır.

2.4. İlahiyat Meslek Yüksekokulları

İlahiyat Fakültelerinin bünyesinde YÖK'ün aldığı bir kararla 1988 yılında iki yıllık İlahiyat Meslek Yüksek Okulları kurulmuştur. Bu okulların kuruluşundaki amaç, din hizmetlerine yönelik ön lisans seviyesinde din adamı yetiştirmektir. Ancak 1998-99 yılındaki yeniden yapılandırma sürecinde bu okullara öğrenci alımı durdurularak, yerine Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi bünyesinde aynı nitelikte bir okul açılmıştır. Ayrıca aynı süreçte İlahiyat Fakültelerindeki ikinci öğretime de verimli olmadığı gerekçesiyle son verilmiştir. Günümüzde ülkenin değişik üniversitelerinin İlahiyat Fakültelerinde sürdürülmekte olan yüksek din eğitimi ile her türlü din adamı, orta öğretim kurumları için din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri ile bilimsel çalışmaları yürütecek nitelikte akademisyen ve ilahiyatçı yetiştirilmektedir. Elli yılı aşkın bir geçmişi bulunan İlahiyat Fakültelerinde halen uygulanmakta olan ders programları ise, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından geliştirilmiş olup, bazı değişiklikler ile tüm İlahiyat Fakülteleri tarafından uygulanmaktadır.⁴⁶ İMYO'ların açılış gayesi; DİB mensuplarının eğitim düzeyinin yükseltilmesi iken, bu hedefin tutturulduğu söylenemez. Bu okulların gereken ilgiyi görebilmeleri için din personeli dışından da öğrenci alması ve DİB'de din görevlisi olunması için bu okulları bitirme şartının getirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında İMYO'ların cazip hale gelmeleri için DİB mensuplarının tayin işlerinde kolaylık sağlanması, bu okulların ekstern hale getirilmesi, teorik derslerde DİB ve YÖK arasında işbirliği yapılması suretiyle birtakım

⁴⁶ Gökaçtı, a.g.e., s.272-273.

yayın faaliyetlerinde bulunması ve bu kurumdan mezun olacak kimselere tanınacak olan hakların mevzuata yansıtılması gerekir⁴⁷.

⁴⁷ M. Cengiz Yıldız, *Din Görevlilerinin Sorunları ve Beklentileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elazığ Uygulaması*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ, 1999, s.96.

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu başlık altında ankete katılan öğrencilerin genel özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1.1. Yaş Durumu

Öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı		
Yaş Grubu	Sayı	%
18 ve altı	21	16
19-21 arası	68	51,9
22-24 arası	34	26
25 ve üstü	8	6,1
Toplam	131	100

Tablo 1’e bakıldığında, öğrencilerin % 51,9’unun 19-21 yaş grubunda, %26’sının 22-24 yaş grubunda, %16’sının 18 ve altı yaş grubunda, % 6,1 inin de 25 ve üstü yaş grubunda olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin büyük bir kısmının erken bir dönemde lisans eğitimine başladığı söylenebilir. Ortaöğretim eğitiminin ortalama 17-18 yaşında bittiğini göz önüne alırsak, öğrencilerin %16’sının ÖSS sınavını ilk girişte kazanarak lisans eğitimi almaya hak kazandığını söyleyebiliriz. Öğrencilerin sadece %6,1’inin 25 ve üstü yaş grubunda olması, lisans eğitiminde yaş farkının fazla olması olağan bir durum olduğu halde, bu fakültedeki öğrenciler arasında derin bir yaş uçurumu olmadığını göstermektedir. Mülakat yaptığımız öğrenciler, 25 ve üstü yaş öğrencilerin kat sayı problemi sonucunda birkaç yıl bekleyerek biraz daha geç bir dönemde fakülteye başladıklarını belirtmişlerdir. Nitekim söz konusu gruptan olanların önemli bir kısmı liseden mezun olduktan sonra katsayı ve başörtüsü probleminin düzelmesi için bir müddet beklediklerini ancak bu durumun düzelmemesi üzerine mecburen İlahiyat Fakültesini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum ilk yıllarda (özellikle 1. ve 2. sınıfta) fakülteye alışma problemi oluştursa da bu problem daha ileriki yıllarda ortadan kalkmaktadır.

1.2. Cinsiyet Durumu

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	45	34,4
Kız	86	65,6
Toplam	131	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin %65,6’sı kız, %34,4’ü ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Buna göre, fakülte öğrencilerinin büyük çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Erkek öğrenciler mezun olduktan sonra imam olmak istemedikleri için kız öğrencilere göre bu fakülteyi daha az tercih etmektedirler. Kız öğrencilerin oranının bu kadar fazla olmasının bir nedeni de, anne babaların kızlarını iyi alışkanlıklar ve arkadaşlıklar edinebileceğini düşündüğü ve aynı zamanda dini alanda eğitim veren bir fakülteye göndermek istemeleridir.

1.3. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin sınıflarına göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3
Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımı

Sınıflar	Sayı	%
1. sınıf	90	68,7
2. sınıf	15	11,5
3. sınıf	13	9,9
4. sınıf	13	9,9
Toplam	131	100

Tablo 3’te de görüldüğü üzere, ankete katılan öğrencilerin %68,7’si 1. sınıf, %11,5’i 2. sınıf, % 9,9’u üçüncü sınıf, yine aynı oranda 4. sınıf öğrencileridir. Aynı tabloda da görüleceği gibi ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıftaki öğrencilerin temsil edilme oranı oldukça düşüktür. 2002–2003 eğitim öğretim yıllarında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrenci sayısı kırktan otuza, 2003–2004 eğitim-öğretim yılında ise

otuzdan yirmiye indirilmiştir. Bu duruma, farklı şehirlerden gelen öğrencilerin ikamet ettikleri bölgelerdeki fakültelere yatay geçiş yapmaları da eklenince, bu sınıflardaki öğrenci sayısı bir hayli düşmüştür. Ancak 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrenci kontenjanı yirmiden altmışa çıkarılmıştır. Bu nedenle birinci sınıfların(%68,7) tüm sınıflara oranı oldukça fazladır. 2008–2009 eğitim öğretim yılında İlahiyat Fakültelerinin kontenjanlarının arttırılması hususu mülakat yaptığımız öğrenciler arasında farklı görüşlere neden olmuştur. Öyle ki bir kısmı kontenjanların artmasıyla öğrencilerin seviyesinin düşmesinden endişe etmektedir. Böylece kaliteli öğrencilerin yetişmesinin daha zor olacağını düşünmektedirler. Bunun tam tersi düşünen diğer grup ise, toplumun din adamına ihtiyaç duyduğunu böylelikle bu ihtiyacın giderileceğini belirtmişlerdir.

1.4. Fakülte Öncesi İkamet Edilen İdari Bölgeler

Ankete katılan öğrencilerin fakülte öncesi ikamet ettikleri idari bölgelere göre dağılımı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4
Öğrencilerin Fakülte Öncesi İkamet Ettikleri İdari Bölgelere
Göre Dağılımı

Bölgeler	Sayı	%
Marmara	10	7,6
Ege	14	10,7
Akdeniz	20	15,3
İç Anadolu	13	9,9
Karadeniz	18	13,7
Doğu Anadolu	45	34,4
Güneydoğu Anadolu	11	8,4
Toplam	131	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin %34,4’ü Doğu Anadolu, %15,3’ü Akdeniz, %13,7’si Karadeniz, %10,7’si Ege, %9,9’u İç Anadolu, %8,4’ü Güneydoğu Anadolu, %7,6’sı Marmara Bölgesi’nde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Yine aynı tablodaki verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğu (1/3’inden fazlası) Doğu Anadolu’da ikamet etmektedir. Bu bölgeyi sırasıyla, Akdeniz, Karadeniz, Ege, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Marmara Bölgeleri takip etmektedir.

Tablodaki veriler, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin, Türkiye'nin tüm bölgelerinden gelen öğrencilerden oluşarak, bir nevi çeşitlilik kombinasyonu oluşturduğunu ve farklı kültürlerin kaynaşımı örneği sunduklarını ortaya koymaktadır. Fakülte öğrencileri ikinci olarak, Akdeniz Bölgesi tarafından temsil edilmektedirler.

2. ÖĞRENCİ AİLELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu başlık altında öğrenci ailelerinin genel, sosyokültürel ve ekonomik durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

2.1. Baba ve Annenin Eğitim Durumu

Ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim düzeylerine göre dağılımı tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5
Öğrenci Ailelerinin Öğrenim Düzeyleri

Öğrenim Durumu	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Okur-Yazar Değil	1	0,7	31	23,7
Sadece Okur-Yazar	12	9,2	18	13,7
İlkokul Mezunu	39	29,8	65	49,6
Ortaokul Mezunu	14	10,7	9	6,9
Lise Mezunu	25	19,1	7	5,3
Fakülte veya Yüksekokul Mez.	40	30,5	1	0,8
Toplam	131	100,0	131	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin babalarının % 30,5'inin fakülte veya yüksekokul mezunu, %29,8'inin ilkokul mezunu, %19,1'inin lise mezunu, %10,7'sinin ortaokul mezunu, %9,2'sinin sadece okur-yazar ve %0,7'sinin (sadece bir kişi) okur-yazar olmadığını görüyoruz.

Aynı tablodaki veriler, öğrenci annelerinin %49,6'sının ilkokul, %6,9'unun ortaokul, %5,3'ünün lise, %0,8'inin ise fakülte veya yüksekokul mezunu olduğunu ortaya koyarken, %23,7'sinin okur-yazar olmadığını, %13,7'sinin ise sadece okur-yazar olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu verilere göre öğrenci babalarının hemen hemen yarısı (%49,6) fakülte, yüksekokul veya lise mezunudur. Babaları sadece okur-yazar olan ve okur-yazar

olmayan öğrencilerin oranı %9,9'da kalmıştır. Bu oranlara bakıldığında, öğrencilerin ailelerinin eğitim seviyelerinin genelde yüksek olduğu söylenebilir.

2.2. Öğrenci Ailelerinin Aylık Geliri (Sosyo-Ekonomik Durumları)

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin ekonomik düzeylerine göre dağılımı Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6
Ailelerin Ekonomik Düzeylerine Göre Dağılımı

Aylık gelir	Sayı	%
249 ve aşağısı	10	7,6
250- 499 arası	12	9,2
500-749 arası	35	26,7
750-999 arası	14	10,7
1000-1500 arası	39	29,8
1500 ve üstü	21	16,0
Toplam	131	100

Tablo 6'de görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin ailelerinin %29,8'i 1000–1500 TL arası, %26,7'si 500–749 TL arası, %16'sı 1500 TL ve üstü, %10,7'si 750–999 TL arası, %9,2'si 250–499 TL arası, %7,6'sı ise 249 TL ve aşağısı bir gelire sahiptir.

Bu veriler, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ailelerinin ekonomik seviyesinin çok fazla üst seviyelerde seyretmediğini, buna karşılık çok fazla da düşük olmadığını ancak orta bir durumda olduğunu söyleyebiliriz.

2.3. Öğrenci Ailelerinin Oturduğu Yerleşim Birimleri

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerleşim birimlerine göre dağılımı Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7
Öğrenci Ailelerinin Oturduğu Yerleşim Birimlerine Göre Dağılımı

Yerleşim Birimi	Sayı	%
Köy	32	24,4
Kasaba veya nahiye	5	3,8
İlçe merkezi	35	26,7
İl merkezi	59	45,1
Toplam	131	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi, ankete katılan eden öğrencilerin ailelerinin %45’i il merkezi, %26,7’si ilçe merkezi, %24,4’ü köy ve %3,8’i de kasaba veya nahiyelerde ikamet etmektedir.

Bu verilere göre ilçede oturan kesimi de ilave ettiğimizde, öğrenci ailelerinin çok büyük bir kısmının(%71,8’sinin) şehirlerde, %28,2’sinin de köy, kasaba veya nahiyelerde ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Bu veriler, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin çoğunun kırsal kesimden geldiği tezini çürütmektedir.

3. İLAHİYAT BİLİNCİNİN OLUŞUMU VE MESLEKİ YAŞAMIN DEĞERLENDİRİLİŞ BİÇİMİ

Bu başlık altında İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde ilahiyat bilincinin oluşumu ve mesleki yaşamın değerlendiriliş biçimlerine ilişkin bulgular ve bunların yorumlarına yer verilmiştir.

3.1. İlahiyat Fakültesini Seçmede Etkili Olan Faktörler

Aşağıdaki tabloda, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre İlahiyat Fakültesini seçme nedenlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 8
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteyi Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı
Fakülteyi Seçme Nedeni

Cinsiyet		<i>Aile ve Çevrenin Yönlendirmesi</i>	<i>Dini Hissiyatın Nedeniyle</i>	<i>Eğitime Uygun Olmadı</i>	<i>Toplumdaki Saygınlığı</i>	<i>Alan Dışında Herhangi Bir Bölüme Giremeye Kıyısı</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
Erkek	S	5	7	13		17	3	45
	%	11,1	15,6	28,9		37,8	6,7	100
Kadın	S	5	28	18	1	26	8	86
	%	5,8	32,6	20,9	1,2	30,2	9,3	100
Toplam	S	10	35	31	1	43	11	131
	%	7,6	26,7	23,7	0,8	32,8	8,4	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi; “Bu fakülteyi seçmenizdeki en önemli faktör nedir?” sorusuna ankete katılan öğrencilerin %32,8’i “alan dışında herhangi bir bölüme girememe kaygısı”, %26,7’si “dini hissiyatı nedeniyle” %23,7’si “eğitimine uygun olması”, %10,’u “aile ve çevrenin yönlendirmesi” ve %0,8’i ise “toplumdaki saygınlığı” nedeniyle cevabını verirken, %8,4’ü “diğer sebepler” öne sürmüştür. Bu verileri daha detaylı incelersek, erkek öğrencilerin %37,8’i alan dışında herhangi bir bölüme girememesi nedeniyle bu alanı tercih ettiğini belirtirken, kız öğrenciler için bu oran %30,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar, bayanların bu fakülteye daha istekli bir şekilde geldiklerini göstermektedir.

Erkek öğrencilerin %15,6’sı, kız öğrencilerin ise %32,6’sı fakülteyi tercihlerinde dini hissiyatlarını ön planda tutmuştur. Bu durum, bayanların fakülteyi seçerken erkeklere oranla dini hassasiyetlerini daha çok ön planda tuttıkları şeklinde yorumlanabilir

Yine aynı tablodaki verilere göre erkek öğrencilerin %28,9’u, kız öğrencilerin ise %20,9’u eğitimlerine uygun olduğu için bu alanı tercih ettiklerini belirtirken, erkek öğrencilerin %11,1’i aile ve çevrenin yönlendirmesi sonucunda bu fakülteyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bayanların ise %5,8’i aile ve çevrenin yönlendirmesi sonucunda bu fakülteyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, kız öğrencilerin tercihlerinde daha istekli ve bilinçli davrandıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğrenciler içerisinde, ilahiyatçıların toplumdaki itibarını göz önüne alarak ilahiyatı tercih ettiğini belirten öğrencilerin hemen hemen hiç olmaması ayrıca dikkatimizi çeken diğer bir önemli husustur. Nitekim erkek öğrenciler arasında fakülteyi tercih ederken ilahiyatçıların toplumdaki itibarını göz önüne alan bulunmazken, kız öğrencilerden sadece biri(%0,8) buna önem verdiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu bölümü alan dışında başka bir bölüme girememe kaygısından dolayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise, Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) meslek lisesi mezunlarının kendi alanları dışındaki bölümleri tercihini zorlaştıran uygulamasıdır.

Öğrencilerin %8,4’ü ise belirtilenlerin dışındaki sebepleri saymışlardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bu bölümü çok sevmek,
- Arapçayı çok sevmek,
- Dini daha iyi öğrenmek,

- Tercih yanlışlığı.

Dini daha iyi öğrenmek için cevabını veren öğrenciler, aynı zamanda bu sayede Allah'ı daha iyi tanıyıp, O'na iyi bir kul olacaklarını ve insanlara doğru dini bilgiler verebileceklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin İlahiyat Fakültesini tercihlerinde etkili olan bir diğer değişkenin de öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflarıyla ilişkili görüldüğünden aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 9
Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteyi Seçmede
Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı
Fakülteyi Seçme Nedeni

Sınıflar		<i>Aile ve çevrenin yönlendirmesi</i>	<i>Dini hissiyatın nedeniyle</i>	<i>Eğitime uygun olması</i>	<i>Toplumdaki saygınlığı</i>	<i>Alan dışında herhangi bir bölüme girememe kaygısı</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
1.sınıf	<i>Sayı</i>	4	26	25		26	9	90
	<i>%</i>	4,4	28,9	27,8		28,9	10,0	100
2. sınıf	<i>Sayı</i>	5	6	2		2		15
	<i>%</i>	33,3	40,0	13,3		13,3		100
3. sınıf	<i>Sayı</i>		3	3	1	6		13
	<i>%</i>		23,1	23,1	7,7	46,2		100
4. sınıf	<i>Sayı</i>	1		1		9	2	13
	<i>%</i>	7,7		7,7		69,2	15,4	100
Toplam	<i>Sayı</i>	10	35	31	1	43	11	131
	<i>%</i>	7,6	26,7	23,7	0,8	32,8	8,4	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi dördüncü sınıftaki öğrencilerin %69,2'si, üçüncü sınıftaki öğrencilerin %46,2'si, birinci sınıftaki öğrencilerin %28,9'u ve ikinci sınıftaki öğrencilerin ise %13,3'ü kendi alanından başka bir bölüme girememe kaygısı nedeniyle bu fakülteyi tercih ettiklerini belirtirken, birinci sınıfların %28,9'u, ikinci sınıftaki öğrencilerin %40,1'i ve üçüncü sınıftaki öğrencilerin %23,1'i dini hissiyatları nedeniyle böyle bir tercihte bulunduklarını belirtmişlerdir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin hiçbirisinin dini hissiyatları nedeniyle böyle bir tercihte bulunmadıklarını belirtmeleri oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca üçüncü ve dördüncü sınıftaki öğrencilerin

hemen hemen tamamının herhangi bir yönlendirme sonucunda değil, çoğunlukla açıkta kalmak istemedikleri için bu bölümü tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Aile ve çevrenin yönlendirmesi ile geldiklerini belirten öğrencilerin çoğu, %33,3 oranı ile ikinci sınıf öğrencileridir. Aynı tablodaki verilere göre eğitimlerine uygun olduğu için bu fakülteyi tercih ettiğini belirten öğrencilere baktığımızda, bu kesimi en yüksek oranla (%27,8) birinci sınıftaki öğrencilerin oluşturduğunu görmekteyiz. Dördüncü sınıflar ise %7,7 oranı ile bu konuda en son sırayı almışlardır. Bu veriler birinci ve ikinci sınıftaki öğrencilerin fakültelerini daha bilinçli bir şekilde tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablo 10
Yaş Grupları Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteyi Seçmede
Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı
Fakülteyi Seçme Nedeni

Yaş Grupları		Aile ve Çevrenin Yönlendirmesi	Dini Hissiyatın Nedeniyle	Eğitimine Uygun Olması	Toplumdaki Saygınlığı	Alan Dışında Herhangi Bir Bölüme Girememe Kaygısı	Diğer	Toplam
18 ve altı	Sayı	2	6	3		4	6	21
	%	9,5	28,6	14,3		19,0	28,6	100
19-21 arası	Sayı	6	24	17		18	3	68
	%	8,8	35,3	25,0		26,5	4,4	100
22-24 arası	Sayı	2	4	7	1	18	2	34
	%	5,9	11,8	20,6	2,9	52,9	5,9	100
25 ve üstü	Sayı		1	4		3		8
	%		12,5	50		37,5		100
Toplam	Sayı	10	35	31	1	43	11	131
	%	7,6	26,7	23,7	0,8	32,8	8,4	100

Tablo 10'a göre, öğrencilerin yaşları ilerledikçe alan dışında başka bir fakülteye girememe kaygıları artmıştır. Özellikle bu oran 22–25 yaş arasında daha da fazlalaşmıştır. 18 ve altı yaştaki öğrencilerin %19'u, 19–21 yaş arasındaki öğrencilerin %26,5'i, 22–24 yaş arasındaki öğrencilerin %52,9'u ve 25 yaş ve üstü olan öğrencilerin ise %37,5'i alan dışında başka bir fakülteye girememe kaygısıyla bu fakülteyi tercih ettiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin yaşlarının ilerlemesinin en önemli sebebi, daha önce de belirtildiği gibi, diğer öğrencilerle olan katsayı farkının kalkması ümidiyle

tercih hakkının ertelenmesidir. Ancak durumun düzelmediğini gören öğrenciler artık bu fakülteyi tercih etmek zorunda kalmışlardır.

Aynı tablodaki verilere göre, yaş değişkeni ile öğrencilerin etki altında kalması arasında ters orantı vardır. Öğrencilerin yaşları yükseldikçe etkilenme oranı azalmıştır ve bu durum onların aile ve çevrenin etkisinden kolayca kurtulmasına olanak sağlamıştır. Öyleki, 25 ve üstü yaş grubundaki öğrenciler başkasının etkisi altında olmadan kararlarını kendileri almışlardır. Dini hissiyatları nedeniyle bu fakülteyi tercih eden yaş grubunu en fazla 18–21 yaş arasındaki öğrenciler oluşturmuştur. En belirgin etkilenme ise, 18 ve altı yaş grubunda görülmektedir. Bu öğrencilerde bu oran, %9,5’e çıkmıştır.

3.2. İdeal Bir İlahiyatçıda Bulunması Gereken Özelliklerin Değerlendiriliş Biçimi

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre ideal bir din adamında bulunması gereken özelliklerini gösteren bulgular tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11
Cinsiyet Değişkenine Göre İdeal Bir Din Adamında Bulunması Gereken Özelliklerin Dağılımı

		Bir İlahiyatçıda Bulunması Gereken En Önemli Özellik				Toplam
Cinsiyet		<i>Her Konuda Topluma Örnek Olabilmek</i>	<i>Her Konuda Bilgili, Kendisi ve Toplumla Barışık Olmak</i>	<i>Çağdaş Düşüncelere Açık, Her Konuda Araştırmacı Olmak</i>	<i>Diğer</i>	
Erkek	<i>Sayı</i>	34	5	5	1	45
	<i>%</i>	75,6	11,1	11,1	2,2	100
Kadın	<i>Sayı</i>	76	7	1	2	86
	<i>%</i>	88,4	8,1	1,2	2,3	100
Toplam	<i>Sayı</i>	110	12	6	3	131
	<i>%</i>	84,0	9,2	4,6	2,3	100

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde, öğrencilerden %84’ünün ideal bir din adamında bulunması gereken özelliklerin başında “her konuda topluma örnek olmak” özelliğini saydığını, %9,2’sinin “her konuda bilgili, kendisiyle ve toplumla barışık olmak”, %4,6’sının “çağdaş düşüncelere açık, her konuda araştırmacı olmak”, ve

%2,3'ünün ise farklı özellikleri saydıklarını görmekteyiz. Aynı tablodaki veriler cinsiyet değişkenine göre yorumlandığında ise, kız öğrencilerin %88,4'ünün, erkek öğrencilerin ise %75,6'sının “her konuda topluma örnek olabilmek” için İlahiyat Fakültesini tercih ettiklerini tespit etmekteyiz. Ancak kız öğrencilerin, yaklaşık %13'lük bir farkla, bu durumu erkeklere oranla biraz daha önemsedikleri anlaşılmaktadır. “Çağdaş düşüncelere açık ve her konuda araştırmacı olmak” fikri ise erkek öğrencilere oranla kız öğrenciler arasında hayli düşük bir oranda(%1,2) kalmıştır.

Bir din adamının her zaman topluma örnek olması gerektiğini göz önünde bulundurursak, birinci düşüncenin bir hayli yüksek(%84) olmasına şaşkınlık gerekmez. Mülakat yaptığımız öğrenciler de, din adamının toplum nazarında farklı bir yerde olduğunu, sadece kendisine değil topluma karşı da sorumlu olduğunu, bu nedenle kendilerinin her alanda topluma örnek olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler tarafından bir din adamında bulunması gereken diğer özellikler ise şöyle ifade edilmiştir:

- Her anı değerlendirmek, aldığı ilme layık olmak, her alanda kendisini geliştirmek
- Kimseyi küçümsememek, kendisini ayrıcalıklı ve üstün görmemek
- Kendi alanında uzman olup, topluma yön vermek
- Susmayı da konuşmayı da yerinde ve zamanında yapmak
- Diğer bilim dalları hakkında da bilgili olmak, teknolojiden haberdar olmak
- Öğrendiklerini fiiliyata yansıtmak
- Aktif ve toplumla iç içe olmak
- Misyonunu iyi bilmek ve bunu yayabilmek, güneş gibi olmak
- Güvenilir ve hoşgörülü olmak
- Tüm grup ve cemaatlere tarafsız olmak
- Bir konuya farklı açılardan bakabilmek
- Her açıdan ve her konuda başka bir eğitimliden üstün olmak
- Sempatik ve güler yüzlü olmak, maneviyat sahibi olmak
- İnsan psikolojisinden anlamak ve üretken olmak
- Kibirli ve bencil olmamak
- Olgun, görev bilincinde ve sorumluluğunda olmak.

3.3.Genel Olarak Fakülteden Memnuniyet Durumu

Bu başlık altında ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteden genel olarak memnuniyet durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin sınıflarına göre öğrenim gördükleri fakülteden memnuniyet derecelerini gösteren bulgular tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12
Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteden
Memnuniyet Durumları

Sınıflar		Genel Olarak Memnuniyet			Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	
1.sınıf	<i>Sayı</i>	60	25	5	90
	<i>%</i>	66,7	27,8	5,6	100
2. sınıf	<i>Sayı</i>	13	2		15
	<i>%</i>	86,7	13,3		100
3. sınıf	<i>Sayı</i>	10	3		13
	<i>%</i>	76,9	23,1		100
4. sınıf	<i>Sayı</i>	6	5	2	13
	<i>%</i>	46,2	38,5	15,4	100
Toplam	<i>Sayı</i>	89	35	7	131
	<i>%</i>	67,9	26,7	5,4	100

Tablo 12’de de görüldüğü gibi anketi cevaplayan öğrencilerin %67,9’u öğrenim gördükleri fakülteden tamamen, %26,7’si kısmen memnun olduğunu belirtirken, öğrencilerin %5,4’ü ise fakültelerinden memnun olmadığını ifade etmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu(%67,9) bu fakültede bulunmaktan duydukları memnuniyeti dile getirmektedirler. Bunlara kısmen memnun olanları da ilave edersek bu oran %94,6’ya çıkmaktadır. Bu yaklaşım da eğitim kalitesinin yükselmesiyle ilişkili gibi görünmektedir. Sınıf değişkeni bazında durumu değerlendirdiğimizde, bölümünde eğitim görmekten en çok memnun olan öğrencilerin %86,7 oranı ile ikinci sınıflardan oluştuğunu görmekteyiz.

Öğrencilerden “genel olarak bölümünüzden memnun musunuz” sorusuna “evet” veya “kısmen” cevabını veren öğrencilerin, bu memnuniyetlerine gerekçe olarak %60,5’i dini ihtiyaçlarına cevap vermesini, %16,9’u yeteneğine uygun olmasını, %8,9’u ise toplumdaki itibarının yüksek olmasını göstermişlerdir. Anlaşıldığı üzere öğrencilerin yarısından fazlasının memnuniyet nedeni, bu fakültenin onların dini ihtiyacına cevap

vermesidir. Fakülteden memnuniyetini, yukarıda sayılanların dışında seçenekler sunan öğrencilere göre (%13,7) memnuniyetin sebepleri şunlar olarak açıklanmıştır:

- Bu bölüme değer vermek ve sevmek,
- Dini eğitime ve kafa yapısına uygun olması,
- Kişilik yapısına ve her türlü eğitim ihtiyacına cevap verebilmesi,
- Dini öğrenip başkasına da öğretme imkanı sunması,
- Dünya ve ahiret mutluluğu sağlaması,
- Dini ihtiyaçlara cevap veriyor olması ve öğrenilenlere uygulama imkanı vermesi,
- Hayata bakış açısını olumlu yönde etkilemesi,
- Hocalarla öğrenciler arasındaki ilişkinin çok samimi olması, öğrencilerin hocaların odalarına rahatça girip sorularını sorabilmesi ve sorunlarını paylaşabilmesi,
- İmam Hatip ruhunun burada devam etmesi.

Aynı tablodaki verilere göre, bu soruya hayır cevabını verenlerin sayısı 7’de kalmıştır. Bunların %71,4’ü(5) başka fakülteye gitmek istediklerini ancak, sınav sisteminin buna izin vermediğini, bu nedenle bu bölüme istemeyerek veya zorunlu olarak kaydolduklarını belirtirken, %28,6’sı(2) ise, farklı sebepler öne sürmüştür. Bu farklı nedenleri incelediğimizde, bu oran çok küçük bir seviyede kalsa da, öğrencilerin derslerin ve özellikle sınavların ağır olmasından ve Arapçanın seviyelerinin üzerinde kalmasından şikayetçi olduklarını görmekteyiz. Buna karşılık, bu bölümde olmaktan memnun olmayan öğrencilere sunulan “fakültenin toplumdaki itibarının yüksek olmaması”, “yeteneklerine uygun olmaması”, “kişiliklerinin gelişmesine engel olması” ve “amirlerin veya öğretim elemanlarının menfi tutumları” şeklindeki seçenekler işaretlenmemiştir. Böylece öğrencilerin bu konularda bir sorunu olmadığını görmekteyiz.

Ankete katılan öğrencilerin bölümlerinden memnuniyet durumları üzerinde etkili olan faktörlerden birisi de cinsiyet değişkenidir. Nitekim söz konusu durumu ortaya koyan veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteden
Memnuniyet Durumları

Cinsiyet		Genel Memnuniyet Derecesi			
		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Erkek	Sayı	26	16	3	45
	%	57,8	35,6	6,7	100
Kadın	Sayı	63	19	4	86
	%	73,3	22,1	4,7	100
Toplam	Sayı	89	35	7	131
	%	67,9	26,7	5,3	100

Tablo 13'te de görüldüğü gibi erkek öğrencilerin %57,8'i, kız öğrencilerin ise %73,3'ü bu fakültede olmaktan oldukça memnundur. Aynı tablodaki verilere göre erkek öğrencilerin %6,7'si, kız öğrencilerin ise %4,7'si alanından memnun değildir. Fakültelerinden memnun olmayanların bir kısmı Arapçanın ve sınavların zorluğundan yakınmışlardır. Bazı öğrenciler ise fakülteye farklı beklentiler içerisinde geldiklerini ve bu beklentilerine cevap alamadıklarından dolayı memnuniyetlerinin azaldığını ifade etmişlerdir. Az da olsa, fakülte hocalarının birbirini tutmayan, genel geçer kurallara aykırı ifadelerde bulundukları ve bu nedenle kafalarının karıştığını belirtenler de mevcuttur. Bu durum öğrencileri hayal kırıklığına uğratabilmektedir. Yine, zorunlu olarak fakülteyi tercih ettiğini belirten öğrencilerden bir kısmı da adaptasyon sorunu yaşayarak fakülteden memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin, öğrenim gördükleri fakülteden memnuniyet–memnuniyetsizlik davranışları üzerinde etkili faktörlerden birisinin de, fakülteye gelmeden önce ikamet ettiği coğrafi bölge değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 14
Öğrencilerin Fakülteye Gelmeden Önce İkamet Ettikleri Coğrafi Bölgeye Göre
Öğrenim Gördükleri Fakülteden Memnuniyet Durumları

İkamet Bölgesi		Genel Olarak Memnuniyet			Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	
Marmara	<i>Sayı</i>	8	2		10
	<i>%</i>	80	20		100
Ege	<i>Sayı</i>	9	4	1	14
	<i>%</i>	64,3	28,6	7,1	100
Akdeniz	<i>Sayı</i>	16	4		20
	<i>%</i>	80,0	20		100
İç Anadolu	<i>Sayı</i>	9	3	1	13
	<i>%</i>	69,2	23,1	7,7	100
Karadeniz	<i>Sayı</i>	11	7		18
	<i>%</i>	61,1	38,9		100
Doğu Anadolu	<i>Sayı</i>	30	11	4	45
	<i>%</i>	66,7	24,4	8,9	100
Güneydoğu Anadolu	<i>Sayı</i>	6	4	1	11
	<i>%</i>	54,5	36,4	9,1	100
Toplam	<i>Sayı</i>	89	35	7	131
	<i>%</i>	67,9	26,7	5,3	100

Yukarıdaki tabloya göre, ikamet bölgesi değişkeni baz alınarak öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteden memnuniyet-memnuniyetsizlik durumlarına baktığımızda, Marmara ve Akdeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %80'i, Ege Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %64,3'ü, İç Anadolu Bölgesindeki öğrencilerin %69,2'si, Karadeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %61,1'i, Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %66,7'si, Güney Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %54,5'i fakültelerinden tamamen “memnun” iken; Marmara ve Akdeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %20'si, Ege Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %28,6'sı, İç Anadolu Bölgesindeki öğrencilerin %23,1'i, Karadeniz Bölgesindeki öğrencilerin %38,9'u, Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %24,4'ü, Güney Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %36,4'ü fakültelerinden “kısmen” memnundur. Fakültelerinden memnun olmayan öğrencilerin Bölge dağılımını incelediğimizde, Marmara, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde ikamet eden öğrencilerin fakülteleriyle bir sorun yaşamadığını görmekteyiz. Ancak, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %9,1'inin Doğu Anadolu

Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %8,9'unun, İç Anadolu Bölgesindeki öğrencilerin %7,7'sinin ve Ege Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %1,1'inin fakültelerinden memnun olmadıklarını belirttiklerini görmekteyiz. Kısmen memnun olan veya hiç memnun olmayan öğrenciler genel olarak buna gerekçe olarak:

- Kaynakların zor olması/ Dil ve ulaşım zorluğu
- Arapçanın anlamayı güçleştirilmesi
- Öğretim elemanlarının öğrencilerin seviyelerine inememeleri veya öğrencilerin onlardan daha iyi bir performans ve daha akademik bir ders anlatma beklentisi
- Modern tekniklerle ders işleme beklentisi
- Kur'an'ı Kerim ve tefsir gibi alan derslerinin sayısının az olması
- Maneviyata yönelik derslerin az olması
- Diğer üniversitelerle kıyas yapılması... gibi nedenleri sıralamışlardır.

3.4. Öğrencilerin Bir İlahiyatçı Olarak Kendilerini Değerlendiriş Biçimleri

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ilahiyatçıların mesleki haysiyetlerini koruyup vazifelerini yerine getirip getiremediklerine ilişkin görüşlerini ortaya koyan veriler tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Bir İlahiyatçı Olarak
Kendilerini Değerlendiriş Biçimleri

Cinsiyet		Cevaplar			Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	
Erkek	<i>Sayı</i>	3	35	7	45
	<i>%</i>	6,7	77,8	15,6	100
Kadın	<i>Sayı</i>	3	67	16	86
	<i>%</i>	3,5	77,9	18,6	100
Toplam	<i>Sayı</i>	6	102	23	131
	<i>%</i>	4,6	77,9	17,6	100

Yukarıdaki tabloya baktığımızda, “ilahiyatçıların mesleklerinin şeref ve haysiyetlerini koruyup vazifelerini tam olarak yerine getirebiliyorlar mı” sorusuna, genel toplamda öğrencilerin %77,9'u “kısmen”, %17,6'sı “hayır”, %4,6'sı ise “evet” cevabını vermiştir. Buna göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu bu duruma kısmen

inanırken, sadece %4,6’sı ilahiyatçıların gerçekten mesleklerinin hakkını tam olarak verdiği inanimaktadır. “Hayır” cevabını verenlerin hiç de küçümsenecek bir oranda olmadığı dikkatimizi çekmektedir.

Aynı tablodaki verilere göre, erkek öğrencilerin %6,7’si, kız öğrencilerin ise, %3,5’i ilahiyatçıların mesleklerinin şeref ve haysiyetlerini koruyup vazifelerini tam olarak yerine getirebildiklerine inanırken, erkek öğrencilerin %15,6’sı, kız öğrencilerin ise %18,6’sı böyle bir görüşe katılmamaktadır. Bu verilere “kısmen” cevabını da eklediğimizde bu oran kız öğrencilerde %81,4’e, erkek öğrencilerde ise %84,5’e kadar çıkmaktadır. Görüldüğü gibi, erkek öğrencilerin düşünceleri bu konuda daha olumlu iken, kız öğrencilerin oranı biraz daha geride kalmıştır. Bizce bunun en önemli nedeni bayan ilahiyatçıların, erkek ilahiyatçıları samimiyetsiz olarak görmek eğiliminde aranmalıdır.

Ankete katılan öğrencilerin bir ilahiyatçı olarak kendilerini değerlendirişleri üzerinde etkili olan değişkenlerden birisinin de, fakülteye gelmeden önce ikamet ettikleri yerleşim birimleri değişkeni olduğu varsayımından hareketle tablo 16 oluşturulmuştur.

Tablo 16
Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Öğrencilerin Bir İlahiyatçı Olarak
Kendilerini Değerlendiriş Bıçimleri

Yerleşim Birimi		Cevaplar			Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	
Köy	<i>Sayı</i>	2	25	5	32
	<i>%</i>	6,3	78,1	15,6	100
Kasaba veya Nahiye	<i>Sayı</i>		5		5
	<i>%</i>		100		100
İlçe Merkezi	<i>Sayı</i>	2	27	6	35
	<i>%</i>	5,7	77,1	17,1	100
İl Merkezi	<i>Sayı</i>	2	45	12	59
	<i>%</i>	3,4	76,3	20,3	100
Toplam	<i>Sayı</i>	6	102	23	131
	<i>%</i>	4,6	77,9	17,6	100

Tablo 16’daki verileri, öğrenci ailelerinin ikamet ettiği yerleşim birimine göre değerlendirdiğimizde, fakülteye gelmeden önce köyde ikamet ettiğini belirten öğrencilerin %6,3’ünün, ilçe merkezinde ikamet ettiğini belirten öğrencilerin %5,7’sinin

ve il merkezinde ikamet ettiğini belirten öğrencilerin %3,4'ünün ilahiyatçıların vazifelerini hakkıyla yerine getirdiğine inandıklarını ifade ettiklerini tespit ederken, köyde ikamet ettiğini belirten öğrencilerden %15,6'sının, ilçe merkezinde ikamet ettiğini belirten öğrencilerden %17,1'inin ve il merkezinde ikamet ettiğini belirten öğrencilerden %20,3'ünün tam tersi bir düşünce içerisinde olduğunu görmekteyiz. Kasaba ve nahiyelerde ikamet eden öğrencilerin tümü(%100), bu soruya “kısmen” cevabını vermiştir. Kasaba ve nahiyelerde ikamet eden grup hariç, diğer yerleşim birimlerinin gelişmişlik düzeyi ile öğrencilerin “hayır” cevabı vermesi arasında doğru orantı vardır.

Bu soruya “hayır” cevabını verenler buna gerekçe olarak:

- İlahiyatçılar ilmiyle amel etmemektedirler.
- Faal ve girişken yönleri zayıftır.
- Bir kısım din alimleri, toplumu dine uyduracaklarına, dini topluma uydurmaya çalışmaktadır.
- Sorumluluklarının farkında değiller.
- Samimi ve sıcak değildirler.
- Her yerde, söylenmesi gereken cevabı vermemektedirler.
- Bilgi eksikliğinden ziyade, öğrettiklerini hissettirmemektedirler.
- Kendilerine verilen misyonu yerine getirmemektedirler.
- Toplumla aralarında engel var.
- Bir kısım ilahiyatçılar, kendi düşüncelerini öğrencilere empoze etmeye çalışmaktadırlar.
- Bazı din alimleri sabah kuşağı kadın programlarına çıkarak, polemikler oluşturmaktadırlar.
- Din alimleri de olsalar kendi alanını aşan konularda konuşmaktadırlar.
- Namaz kılmayan ilahiyatçılar mevcuttur.
- Bir kısım ilahiyatçılar mesleklerine paragözüyle bakmaktadırlar.
- Vasıfsız ilahiyatçılar mesleklerinin hakkını verememektedirler, şeklinde bir takım nedenler ileri sürmüşlerdir.

3.5. Kendi Fakülteleri Dışında Başka Bir Fakülte Seçme Durumu

Ankete katılan öğrencilerin İlahiyat Fakültesi dışında başka bir fakülte seçme durumlarına ilişkin davranışları üzerinde en etkili faktörlerden birisinin cinsiyet değişkeni olabileceği varsayımından hareketle aşağıdaki tablo 17 oluşturulmuştur.

Tablo 17
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İlahiyat Fakültesi Dışında
Başka Bir Fakülte Seçme Durumları
Fakülteler

CİNSİYET		<i>Başka Bir Fakülte Seçmezdim</i>	<i>Tıp veya Eczacılık</i>	<i>Siyasal Bilg. veya Hukuk</i>	<i>Mühendislik</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
Erkek	<i>Sayı</i>	11	1	17	4	12	45
	<i>%</i>	24,4	2,2	37,8	8,9	26,7	100
Kadın	<i>Sayı</i>	28	20	8	3	27	86
	<i>%</i>	32,6	23,3	9,3	3,5	31,4	100
Toplam	<i>Sayı</i>	39	21	25	7	39	131
	<i>%</i>	29,8	16,0	19,1	5,3	29,8	100

Tablo 17’de görüldüğü gibi, öğrencilere sorulan “bu fakülteye girmeden önce size istediğiniz bir fakülteye girme imkanı verilseydi hangisini tercih ederiniz?” sorusuna genel toplamda öğrencilerin %29,8’i başka bir fakülte seçmezdim derken, %19,1’i siyasal bilgiler veya hukuk fakültelerini %16’sı tıp veya eczacılık fakültelerini, %5,3’ü mühendislik fakültelerini, %29,8’i ise “bunların dışında bir fakülte seçerdim” şeklinde cevap vermişlerdir.

Aynı tablodaki verileri cinsiyet değişkenine göre değerlendirdiğimizde; erkek öğrencilerin %24,4’ü, kız öğrencilerin ise %32,6’sı imkanları dahi olsaydı başka bir fakülteyi seçmek istemediklerini belirtmişlerdir. İlginizi çeken durumlardan birisinin, başka bir fakültede eğitim görmeyi isteyen kız öğrencilerin çoğunluğunun(% 23,3) tercihlerini tıp veya eczacılık fakültelerinden yana kullanmalarıdır. Buna karşın erkek öğrencilerin çoğunluğu (%37,8), siyasal veya hukuk fakültelerinde eğitim görmek istediklerini belirtmişlerdir. İlahiyat fakültesi öğrencileri, gözde fakültelerden olan mühendislik fakültelerine pek fazla ilgi göstermemişlerdir.

Buna göre, öğrencilerin yaklaşık %30'u bu fakülteye isteyerek geldiğini, imkan verilse dahi başka fakülteyi seçmek istemediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda kendisiyle görüştüğümüz öğrenciler, din aşığı olduklarını, bölümlerini sevdiklerini, bu yüzden başka bir fakülte düşünmediklerini beyan etmişlerdir.

Tercih edilmek istenen diğer fakülteler ve bölümler %29,8 oranıyla şöyle sıralanmıştır:

- Eğitim Fakültesi(Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği),
- Fen-Edebiyat Fakültesi (Tarih, Edebiyat),
- Eğitim Bilimleri Fakültesi (Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik),
- İletişim Fakültesi,
- Sosyal Bilimler Fakültesi,
- Güzel Sanatlar Fakültesi,
- Mimarlık Fakültesi,
- Polis Meslek Yüksekokulu,

Ankete katılan öğrencilerin, imkan verilmesi halinde alan dışında başka bir fakülteyi tercih etme üzerinde etkili faktörlerden birisinin de fakülteye gelmeden önceki yerleşim birimleri olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 18
Yerleşim Birimleri Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi Dışında
Başka Bir Fakülte Seçme Durumları
Fakülteler

Yerleşim Birimleri		Başka Bir Fakülte Seçmedim	Tıp veya Eczacılık	Siyasal Bilg. veya Hukuk	Mühendislik	Diğer	Toplam
Köy	Sayı	11	4	9	1	7	32
	%	34,4	12,5	28,1	3,1	21,9	100
Kasaba veya Nahiye	Sayı	4				1	5
	%	80,0				20,0	100
İlçe Merkezi	Sayı	12	4	6	1	12	35
	%	34,3	11,4	17,1	2,9	34,3	100
İl Merkezi	Sayı	12	13	10	5	19	59
	%	20,3	22,0	16,9	8,5	32,2	100
Toplam	Sayı	39	21	25	7	39	131
	%	29,8	16,0	19,1	5,3	29,8	100

Tablo 18'e göre başka bir fakültede eğitim almayı düşünmeyen öğrencilerin %80'ini kasaba ve nahiyede ikamet edenler oluşturmuştur. İkinci sırayı ise %34,4 ile köyde ikamet edenler almıştır. Tablodaki verilere göre yerleşim yerinin gelişmişlik derecesi ile öğrencilerin farklı alana yönelme isteği arasında doğru orantı vardır. Görüldüğü gibi il merkezinde ikamet eden öğrencilerin %22'si tıp veya eczacılık, %16,9'u siyasal bilgiler veya hukuk, %8,5 ise mühendislik fakültesinde eğitim almak istemiştir. İlahiyat fakültesinin sözel alanda yer alması nedeniyle sayısal bir alan olan mühendislik fakülteleri, öğrenciler arasında pek fazla rağbet görmemiştir.

Ankete katılan öğrencilerin imkan verilmesi halinde alanları dışında başka fakülteleri tercih etme davranışları üzerinde etkili olduğu varsayılan değişkenlerin birisinin de fakülteye gelmeden önce ikamet edilen coğrafi bölge faktörü olduğu varsayımından hareketle tablo 19 oluşturulmuştur.

Tablo 19
Öğrencilerin Fakülteye Gelmeden Önce İkamet Ettiği Coğrafi Bölge Değişkenine Göre
İlahiyat Fakültesi Dışında Başka Bir Fakülteyi Tercih Etme Durumu
Tercih Edilecek Fakülteler

İkamet Bölgesi		<i>Başka Bir Fakülte Seçmezdim</i>	<i>Tıp veya Eczacılık</i>	<i>Siyasal Bilg. veya Hukuk</i>	<i>Mühendislik</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
Marmara	<i>Sayı</i>	2	5	1		2	10
	<i>%</i>	20,0	50,0	10,0		20,0	100
Ege	<i>Sayı</i>	5	1	4	1	3	14
	<i>%</i>	35,7	7,1	28,6	7,1	21,4	100
Akdeniz	<i>Sayı</i>	4	2	3	1	10	20
	<i>%</i>	20,0	10,0	15,0	5,0	50,0	100
İç Anadolu	<i>Sayı</i>	7		2		4	13
	<i>%</i>	53,8		15,4		30,8	100
Karadeniz	<i>Sayı</i>	5	4	5	1	3	18
	<i>%</i>	27,8	22,2	27,8	5,6	16,7	100
Doğu Anadolu	<i>Sayı</i>	12	8	9	3	13	45
	<i>%</i>	26,7	17,8	20,0	6,7	28,9	100
Güneydoğu Anadolu	<i>Sayı</i>	4	1	1	1	4	11
	<i>%</i>	36,4	9,1	9,1	9,1	36,4	100
Toplam	<i>Sayı</i>	39	21	25	7	39	131
	<i>%</i>	29,8	16,0	19,1	5,3	29,8	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, öğrenciler içerisinde başka bir fakültede eğitim görmeyi istemediğini belirtenlerin çoğunu %53,8 oranı ile İç Anadolu Bölgesinden gelenler oluşturmuştur. Bunu %36,4 oranı ile Güneydoğu Anadolu, %35,7 oranı ile Ege Bölgeleri takip etmiştir. Bu bölgelerin ardından %27,8 ve Karadeniz %26,7 oranı ile Doğu Anadolu Bölgeleri gelmektedir. En geride ise, %20 eşit oranları ile Marmara ve Akdeniz Bölgeleri kalmıştır. Aynı tablodaki verilere göre genel olarak öğrencilerin %70,2'si başka bir fakültede eğitim görmeyi istemediğini belirtmişlerdir. İkamet bölgesi değişkenine göre, Marmara Bölgesindeki öğrencilerin %50'si tıp veya eczacılık fakültelerini tercih etmek istediklerini belirtirken, %10'u siyasal bilgiler veya hukuk fakültelerinde okumak istediklerini ifade etmişlerdir. Marmara Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin hiçbirinde mühendislik fakültesini tercih etme fikri bulunmamaktadır. İç Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrenciler tıp, eczacılık ve mühendislik fakültelerine sıcak bakmamıştır. Sadece öğrencilerin %15,4'ü siyasal bilgiler veya hukuk fakültesinde, %30'u ise bunların dışında başka bir fakültede eğitim alma isteği içerisinde. Seçili fakülteler içerisinde bölgeler arasında en fazla rağbet gören fakülteler siyasal bilgiler ve hukuk fakülteleri olmuştur. Çünkü mühendislik bölümü sayısal bir bölüm olup sözel veya eşit ağırlık bölümü öğrencilerini zorlamaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin alan dışında başka bir fakülte seçme davranışlarında ise dengeli bir dağılım göze çarpmaktadır.

3.6. Kimliğin Gizlenmesine İlişkin Tutumlar

Ankete katılan öğrencilerin bir İlahiyatçı olarak kimliklerini gizleyip-gizlemediklerine ilişkin davranışları üzerinde etkili olan değişkenlerden birisi cinsiyet faktörüdür. Aşağıdaki tabloda söz konusu ilişkiyi ortaya koyan veriler sunulmuştur.

Tablo 20
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini
Gizleme Tutumları

Cinsiyet		Kimliği Gizleme		Toplam
		Evet	Hayır	
Erkek	Sayı	14	31	45
	%	31,1	68,9	100
Kadın	Sayı	6	80	86
	%	7,0	93,0	100
Toplam	Sayı	20	111	131
	%	15,3	84,7	100

Tablo 20'yi göz önüne aldığımızda, ankete katılan öğrencilerden %84,7'sinin ilahiyatçı kimliklerini gizlemedikleri, %15,3'ünün ise bunu gizledikleri şeklinde cevap verdiklerini görmekteyiz. Kimliğini gizlediğini belirtenlerin %31,1'i erkek öğrencilerden oluşurken, bu oran bayanlarda %7'ye kadar düşmektedir. Mülakatlar esnasında kız öğrencilerin çoğu, tesettürlü olduklarından kimliklerini gizlemenin anlamsız olacağını belirtmişlerdir.

Bu verilere göre, erkek öğrenciler daha fazla kimliklerini gizlemektedirler. Kendileriyle yaptığımız mülakatlarda erkek öğrenciler daha çok “imam” etiketi yapıştırılmasından rahatsız oldukları için bu yola başvurdıklarını ifade etmişlerdir. Gözlemlerimize göre her ortama rahatça girmek isteyen, yaptığı hareketlerden dolayı kınanmak veya alaya alınmak istemeyen erkek öğrenciler kimliklerini daha çok gizleyebilmektedir. Aynı şekilde bayanlar da, yine ortaya koydukları hal ve hareketler sonucunda yanlış tepki alacaklarını düşündükleri ortamlarda kimliklerini gizleme ihtiyacı duymaktadır.

Ancak bu gizlemenin her zaman değil, zaman zaman olduğunu göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Nitekim tablodan da açıkça görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğunluğu kimliğini gizleme ihtiyacı duymadığını belirtirken az da olsa bunun sıkıntılarını çeken ve bu yüzden kimliğini gizlemek zorunda kalanlar mevcuttur. Öğrencilerin çoğunluğu bu kimliği taşımanın gurur verdiğini ve bunun açıkça ifade edilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir.

İlahiyatçı kimliğini gizlemeyen öğrenciler, buna gerekçe olarak:

- Kabullendiğim bir şeyi asla gizlemem.
- Bölümümü seviyorum, benimsiyorum, şükredip kıvanç duyuyorum.
- Bu fakülteye gelmek utanılacak bir şey değildir.
- Sevmesem bile asla İlahiyatçı olmaktan utanmam.
- Onur duyuyorum ve gizlemeye gerek olmadığını düşünüyorum.
- Müminin içi neyse dışı da o olmalıdır.
- Bu benim doğru bildiğim ve özel tercihimdir. Başkalarının ne dediğini umursamıyorum.
- Okunması gereken en güzel bölümlerden biridir. İlahiyatçı kimliğine sahip olmak güzel bir duygudur.
- İlahiyatçı olmam itibarımı düşürmez. Aksine düşüncelerimi savunmak için ortam oluşturur.

- Bir doktor veya mühendis olmak ne kadar normal ise, İlahiyatçı olmak da onun kadar normaldir ve gizlenmesine gerek yoktur.
- Başkalarının düşüncelerine göre hareket etmek yanlış bir tutumdur.
- Bölümümü gizlemeye ihtiyaç duyacağım bir ortama girmedim.
- Müslüman bir toplumda yaşıyoruz. Bu nedenle kimliğimi gizlemeye gerek duymuyorum.
- İnsanlara değil Allah’a karşı sorumluyum.
- Bu fakülteye hür irademle geldim, her yerde ve her zaman bu irademi kullanmak isterim.
- İlahiyatçı olmak o kadar güzel ve farklı bir duygu ki, onu gizlemek yerine gururla ve şerefle söylerim.
- Çevrem, daha çok dini konuda hassas olanlardan oluştuğu için bir problem oluşturmuyor.
- Kimliğini suçlu olanlar gizler, ben suçlu değilim, şeklinde nedenleri sıralamışlardır.

Kimliğini zaman zaman gizlemek zorunda olan öğrenciler ise bu davranışları için:

- Kimliğime yakışmayacak davranışlarda bulunduğum zaman onu gizlemek durumunda kalmaktayım. İnternette sohbet etmek, gitar çalmak gibi...
- Ön yargıya uğramak istemediğim için,
- Tepki almamak için,
- Hal ve hareketlerimin, ilahiyatçı kimliğine yakışmadığını düşündüğüm için,
- Yazılı ve görsel basında din ile ilgili yansıtılan olumsuz imajdan dolayı,
- Tepkilerinin ne olacağını bilmediğim için,
- Alay konusu olmamak için,
- “Fakülteyi bitirdiğinde ne olacak?” sorusuna cevap vermekten bıktığım için,
- Kendimi ve eğitimimi yetersiz gördüğüm için, gibi gerekçeleri ileri sürmüşlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin kimliklerini gizleme davranışları üzerinde en etkili faktörlerden birisinin de sınıf değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 21
Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini
Gizleme Davranışları

Sınıflar		Kimliği Gizleme		Toplam
		Evet	Hayır	
1. sınıf	Sayı	14	76	90
	%	15,6	84,4	100
2. sınıf	Sayı	3	12	15
	%	20,0	80,0	100
3. sınıf	Sayı	1	12	13
	%	7,7	92,3	100
4. sınıf	Sayı	2	11	13
	%	15,4	84,6	100
Toplam	Sayı	20	111	131
	%	15,3	84,7	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, 1. sınıftaki öğrencilerin %15,6'sı zaman zaman kimliğini gizlediğini belirtirken %84,4'ü ise kimliğini gizlemediğini ifade etmişlerdir. 2. sınıf öğrencilerinin %20'si kimliğini gizlerken, %80'i ise gizlemediğini ifade etmişlerdir. Aynı tablodaki verilere göre 3. sınıftaki öğrencilerin ise %7,7'sinin kimliğini gizlediğini, %92,3'ünün de kimliğini gizlemediğini ifade ettiklerini görmekteyiz. Son olarak, 4. sınıf öğrencilerinin %15,4'ü kimliğini gizlerken, %84,6'sı da kimliğini gizlememektedir.

Gözlem ve mülakatlarımıza göre öğrenciler, özellikle alanlarını gizlemeyi birinci ve ikinci sınıfta daha çok yapmakta ancak üçüncü ve dördüncü sınıfta fakülteye adapte olma sonucunda bu oran oldukça düşmektedir. Bu konuda halkın bilinçsiz olması, İlahiyat Fakültesinin ne olduğunu bilmemeleri de gizlemeyi arttıran nedenler arasındadır.

Ankete katılan öğrencilerin zaman zaman kimliklerini gizleme davranışları üzerinde etkili olan faktörlerden birisinin de öğrenci ailelerinin ekonomik düzeyleri değişkeni olduğu varsayımından hareketle tablo 22 oluşturulmuştur.

Tablo 22
Ekonomik Durum Değişkenine Göre Öğrencilerin
İlahiyatçı Kimliğini Gizleme Tutumları

Ekonomik Durum		Kimliği Gizleme		Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
249 ve aşağısı	<i>Sayı</i>	3	7	10
	<i>%</i>	30,0	70,0	100
250- 499 arası	<i>Sayı</i>	1	11	12
	<i>%</i>	8,3	91,7	100
500-749 arası	<i>Sayı</i>	4	31	35
	<i>%</i>	11,4	88,6	100
750-999 arası	<i>Sayı</i>	2	12	14
	<i>%</i>	14,3	85,7	100
1000-1500 arası	<i>Sayı</i>	6	33	39
	<i>%</i>	15,4	84,6	100
1500 ve üstü	<i>Sayı</i>	4	17	21
	<i>%</i>	19,0	81,0	100
Toplam	<i>Sayı</i>	20	111	131
	<i>%</i>	15,3	84,7	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, ailelerinin ekonomik durumu 249 TL olan ve aşağısı olan öğrencilerin %30'u, 250–499 TL arası olan öğrencilerin %8,3'ü, 500–749 TL arası olan öğrencilerin %11,4'ü, 750–999 TL arası olan öğrencilerin %14,3'ü, 1000–1500 TL arası olan öğrencilerin 15,4'ü ve 1500 ya da üstü olan öğrencilerin %19'u kimliklerini gizlemektedir. Buna karşılık, ailelerinin ekonomik durumu 249 TL ve aşağısı olan öğrencilerin %70'i, 250–499 TL arası olan öğrencilerin %91,7'si, 500–749 TL arası olan öğrencilerin %88,6'sı, 750–999 TL arası olan öğrencilerin %85,7'si, 1000–1500 TL arası olan öğrencilerin 84,6'sı ve 1500 ya da üstü olan öğrencilerin % 81'i ise, ilahiyatçı kimliğini gizlememektedir. Aynı tablodaki verilere göre, dikkatimizi çeken hususlardan birisi de ailelerinin ekonomik düzeyleri açısından her iki uçta bulunan öğrencilerin kimliklerini daha çok gizleme gereği duymalarıdır. Ekonomik durumu 249 TL ve aşağısı olanların %30'u, 1500 TL ve üstü olanların ise, %19'u kimliklerini gizlediklerini ifade etmişlerdir. Kimliğini en az gizleyen grup, geliri 250–499 TL arası olan öğrenci grubudur.

3.7. Kimliğin Gereğinin Tam Olarak Yerine Getirilmesi ve Halkın Dini Suallerine Cevap Verme Yeterliliği

Ankete katılan öğrencilerin, ilahiyatçıların kimliklerinin gereğinin yerine getirilmesi ve halkın dini suallerine cevap verme yeterliliği üzerinde en önemli faktörü cinsiyet değişkeni olduğu varsayımından hareketle tablo 23 oluşturulmuştur.

Tablo 23
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumun Dini Sorularına
Cevap Verebilme Yeterliliği

Cinsiyet		Cevaplar			
		<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	Toplam
Erkek	<i>Sayı</i>	4	32	9	45
	<i>%</i>	8,9	71,1	20,0	100
Kadın	<i>Sayı</i>	9	62	15	86
	<i>%</i>	10,5	72,1	17,4	100
Toplam	<i>Sayı</i>	13	94	24	131
	<i>%</i>	9,9	71,8	18,3	100

Yukarıdaki tabloya baktığımızda, “bizce ilahiyatçılar toplumun her türlü dini sorularına cevap verebiliyor ve dini ihtiyaçlarını karşılayabiliyor mu?” sorusuna genel toplamda öğrencilerin % 71, 8’i “kısmen”, %18,3’ü “hayır” ve %9,9’u ise “evet” şeklinde cevap vermişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre, erkek öğrencilerin %8,9’u, kız öğrencilerin ise %10,5’i ilahiyatçıların kimliklerinin gereğini yerine getirip halkın dini suallerine cevap verebildiklerine olan inancını dile getirirken; erkek öğrencilerin %20’si, kız öğrencilerin ise, %17,4’ü bu konuda olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Kendileriyle görüştüğümüz öğrenciler, fakülte öğrencilerinin alanlarında uzman olarak yetiştirilmediğini, genel bir din anlayışına sahip öğrenciler olarak mezun edildiklerini, özellikle İslam Hukuku konusunda yeterli bilgilerle donatılmadıklarını, dolayısıyla yüzeysel bir din eğitiminden geçen ve teorik bir İslam Hukuku eğitimi alan öğrencilerin de kendilerini geliştirmede süreci, sorular karşısında kısmen faydalı olabileceklerini vurgulamışlardır. Öğrenciler, bu durumun daha fazla ve doğru bir bilgiyle düzeleceği kanaatindedir.

3.8. Toplumsal İtibarın Değerlendiriliş Biçimi

Ankete katılan öğrencilerin toplumdaki genel itibarlarını değerlendiriliş biçimleri üzerinde en etkili faktörlerden birisinin sınıf değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 24
Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumdaki İtibarlarını Değerlendiriliş Biçimleri

Sınıflar		İlahiyatçıların Toplumdaki İtibarı				Toplam
		Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	
1. sınıf	Sayı	15	46	22	7	90
	%	16,7	51,1	24,4	7,8	100
2. sınıf	Sayı	3	9	3		15
	%	20,0	60,0	20,0		100
3. sınıf	Sayı	1	8	2	2	13
	%	7,7	61,5	15,4	15,4	100
4. sınıf	Sayı	2	7	3	1	13
	%	15,4	53,8	23,1	7,7	100
Toplam	Sayı	21	70	30	10	131
	%	16,0	53,4	22,9	7,6	100

Tablo 24’te de görüldüğü gibi, “bir ilahiyatçı olarak toplumdaki genel itibarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz” sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %53,4’ü “iyi”, %22,9’u “orta”, %16’sı “çok iyi”, %7,6’sı ise “kötü” şeklinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerden hiçbiri bu soruyu “çok kötü” şeklinde cevaplamamıştır. Bu verilere göre, ankete katılan öğrencilerin yarısından fazlası(%53,4) toplumdaki itibarlarını “iyi” olarak görmektedirler. Ayrıca bu orana %16’lık “çok iyi” cevabını da katarsak genel olarak toplumdaki itibarlarının yüksek olduğuna inanan öğrencilerin oranının %69,4’e ulaştığını görmekteyiz. Buna karşın itibarlarını orta derecede gören kesim %22,9 oranında iken, bunu “kötü” olarak gören kesim ise %7,6 oranında kalmıştır.

Toplumdaki itibarlarını “çok iyi” olarak değerlendirenler en çok birinci(%16,7) ve ikinci(%20) sınıftaki öğrencilerden, bunun tersine itibarlarını kötü olarak görenler ise en çok, üçüncü(%15,4) sınıftaki öğrencilerden oluşmuştur. Birinci ve ikinci sınıfta itibarlarını kötü olarak gören öğrencilerin sayısının azalmasını söz konusu sınıftakilerin geleceğe daha ümitli bir şekilde bakmakta oldukları şeklinde yorumlayabiliriz.

Ankete katılan ve ilahiyatçıların toplumdaki itibarını kötü olarak değerlendiren öğrenciler buna gerekçe olarak:

- İlahiyatçılardan beklenen tavır ve davranışların sergilenmemesi(%50)
- Yazılı ve görsel basında din ve din görevlileri ile ilgili yansıtılan olumsuz imajlar(%40)
- Toplumun beklenen dini ihtiyaçlarını karşılamadaki yetersizlik(%10), gibi nedenler ileri sürmüşlerdir.

Mülakat yaptığımız öğrenciler de, itibar düşüklüğünü, İlahiyatçıların tam anlamıyla donanımlı olmamalarına ve bu nedenle toplumun ihtiyaçlarını karşılayamamalarına bağlama eğiliminde olmuşlardır.

3.9. Genel Olarak Eleştiri Alınan Kişi ya da Kurumlar

Ankete katılan öğrencilerin en fazla eleştiri aldıkları grup veya kurumları derlendiriş biçimlerinin cinsiyetlerine göre dağılışını gösteren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 25
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerine
Eleştiri Yönelten Kişi veya Kurumları Değerlendiriş Biçimleri
Eleştiri Alınan Kurum ya da Gruplar

Cinsiyet		<i>Halkın Genelinden</i>	<i>Bizzat İlahiyatçı Veya Din Görevlilerinden</i>	<i>Dinle Hiç İlgisi Olmayanlardan</i>	<i>Eleştiren Yok</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
Erkek	<i>Sayı</i>	5	7	23	2	8	45
	<i>%</i>	11,1	15,6	51,1	4,4	17,8	100
Kadın	<i>Sayı</i>	9	14	38	12	13	86
	<i>%</i>	10,5	16,3	44,2	14,0	15,1	100
Toplam	<i>Sayı</i>	14	21	61	14	21	131
	<i>%</i>	10,7	16,0	46,6	10,7	16	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin genel toplamda %46,6'sı dinle hiç ilgisi olmayanlardan, %16'sı bizzat ilahiyatçı veya din görevlilerinden yine aynı oranla diğer kişiler ya da kurumlardan, %10,7'si ise en fazla eleştiriye halkın genelinden aldıklarını belirtmiştir. Buna karşılık, öğrencilerin %10,7'si

kimseden eleştiri almadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı tablodaki verilere göre erkek öğrenciler en fazla %51,1 oranı ile dinle ilgisi olmayan kişi ya da gruplardan eleştiri aldıklarını belirtmişlerdir. Eleştiri almadığını ifade eden erkek öğrenciler ise, %4,4'te kalmıştır. Kız öğrencilere gelince, onlar da en fazla eleştiriye %44,2 oranı ile dinle ilgisi olmayan kişi ya da gruplardan aldıklarını ifade etmişlerdir. Eleştiri almadığını belirten kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Erkek öğrencilerin daha farklı gruplarla muhatap olduklarından, eleştiri oklarına daha fazla maruz kaldıklarını düşünebiliriz.

Bu verilere göre, öğrencilerin yarıya yakını (%46,6) eleştirilerin çoğunu, dinle hiç ilgisi olmayan kişi, grup ve kesimlerden almaktadır. “Kişi bilmediğinin düşmanıdır” düşüncesine göre hareket edersek, dini bilgisi az olan veya hiç olmayan kişi veya gruplar, ilahiyatçıları kolayca eleştirebilmektedir. Bunun akabinde, en fazla eleştiri bizzat İlahiyatçı veya din görevlilerinden gelmektedir. Bu da ilahiyatçıların kendilerine yaptığı öz eleştirden kaynaklanmaktadır. Kendileriyle görüştüğümüz öğrenciler, daha çok, televizyona çıkıp da yanlış yorum yapan din adamlarından dolayı, İlahiyatçıların eleştiri aldığını düşünmektedir. Yine dini hassasiyeti fazla olan halk, gitar, keman gibi çeşitli müzik aleti çalan veya internette sohbet eden ilahiyatçıları gördüğünde bunları hiç de hoş karşılamamaktadır.

Öğrencilerden %16'sı yukarıda sayılanların dışındakilerden eleştiri aldığını belirtirken, bu kişi ve kurumlar:

- Dini hassasiyeti olan halk
- Yakın çevre
- Dinle alakası olmayan ve ilahiyatçıları tanımayan ve onlara önyargılı olan cahil kesim
- Tüm toplum
- Cemaat ve tarikatlar olarak belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin, kendilerine yönetilen eleştirileri değerlendiriş biçimleri üzerinde en etkili faktörlerden birisinin de sınıf değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 26
Sınıf Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerine Eleştiri Yönelten
Kişi veya Kurumları Değerlendiriş Biçimleri
Eleştiri Alınan Kurum ya da Gruplar

Sınıflar		<i>Halkın Genelinden</i>	<i>Bizzat İlahiyatçı veya Din Görevlilerinden</i>	<i>Dinle Hiç İlgisi Olmayanlardan</i>	<i>Eleştiren Yok</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
1.sınıf	<i>Sayı</i>	10	7	45	13	15	90
	<i>%</i>	11,1	7,8	50,0	14,4	16,7	100
2. sınıf	<i>Sayı</i>	1	5	6	1	2	15
	<i>%</i>	6,7	33,3	40,0	6,7	13,3	100
3. sınıf	<i>Sayı</i>	1	4	6		2	13
	<i>%</i>	7,7	30,8	46,2		15,4	100
4. sınıf	<i>Sayı</i>	2	5	4		2	13
	<i>%</i>	15,4	38,5	30,8		15,4	100
Toplam	<i>Sayı</i>	14	21	61	14	21	131
	<i>%</i>	10,7	16,0	46,6	10,7	16,0	100

Yukarıdaki tabloya göre; birinci sınıftaki öğrencilerin %11,1'i, ikinci sınıftaki öğrencilerin %6,7'si, üçüncü sınıftaki öğrencilerin, %7,7'si, dördüncü sınıftaki öğrencilerin %15,4'ü halkın genelinden; aynı şekilde birinci sınıftaki öğrencilerin %7,8'i, ikinci sınıftaki öğrencilerin %33,3'ü, üçüncü sınıftaki öğrencilerin, %30,8'i ve dördüncü sınıftaki öğrencilerin %38,5'i, bizzat ilahiyatçı veya din görevlilerinden eleştiri aldıklarını belirtmişlerdir. Aynı tablodaki verilere göre birinci sınıftakilerin %50'si, ikinci sınıftakilerin %40'ı, üçüncü sınıftakilerin %46,2'si ve dördüncü sınıftakilerin ise %30,8'i, dinle hiç ilgisi olmayan kişi, kurum ve kuruluşlardan eleştiri aldıklarını ifade etmişlerdir. Birinci sınıftakilerin %14,4'ünün, ikinci sınıftakilerin ise %6,7'sinin ise hiç eleştiri almadığını, son sınıftakilerin ise en çok eleştiri İlahiyatçı ve din adamlarından aldıklarını belirtmeleri dikkat çekicidir.

3.10. Eş Seçiminde İlahiyatçıyı Tercih Etme

Ankete katılan öğrencilerin evlenecekleri kişinin İlahiyatçı olmasına karşı takındıkları tutumları üzerinde en etkili olabilecek faktörlerden birisinin yaş grupları değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 27
Yaş Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerinin Eş Seçiminde
İlahiyatçıyı Tercih Etme Durumları

Yaş		Cevaplar		Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
18 ve altı	<i>Sayı</i>	3	18	21
	<i>%</i>	14,3	85,7	100
19-21 arası	<i>Sayı</i>	10	58	68
	<i>%</i>	14,7	85,3	100
22-24 arası	<i>Sayı</i>	6	28	34
	<i>%</i>	17,6	82,4	100
25 ve üstü	<i>Sayı</i>	3	5	8
	<i>%</i>	37,5	62,5	100
Toplam	<i>Sayı</i>	22	109	131
	<i>%</i>	16,8	83,2	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%83,2'si) eş seçiminde bir İlahiyatçıyı tercih etmeyeceğini belirtirken, %16,8'i, kendisi gibi bir ilahiyatçıyı tercih edebileceğini ifade etmişlerdir. Aynı tablodaki verileri yaş değişkeni açısından ele aldığımızda 18 ve altı yaştaki öğrencilerin %14,3'ünün, 19-21 yaştaki öğrencilerin %14,7'sinin, 22-24 yaş arasındaki öğrencilerin %17,6'sının ve 25 ve daha yukarı yaştaki öğrencilerin ise %37,5'inin ileride eşlerinin de birer İlahiyatçı olmasını tercih ettiklerini belirttiklerini görmekteyiz. Buna karşın 18 ve altı yaştaki öğrencilerin %85,7'si, 19-21 yaştaki öğrencilerin %85,3'ü, 22-24 yaş arasındaki öğrencilerin %82,4'ü ve 25 ve daha yukarı yaştaki öğrencilerin ise %62,5'i, eşlerinin ilahiyatçı olmasını istemediklerini ifade etmişlerdir. Yaş artışıyla öğrencilerin ilahiyatçı bir eş tercih etmeleri arasında doğru orantı vardır. Bu durum, öğrencilerin ileriki sınıflarda karşı cinsten arkadaşlarını daha iyi tanımaları neticesinde, düşüncelerinin değişmeye başladığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Tablodaki veriler, iki oran arasında büyük bir uçurumun olduğunu ortaya koymaktadır. Daha önceki tabloda değerlendirme yaparken (tablo 12), fakültelerinden genel olarak memnun olan öğrencilerden çoğunluğun (%67,9) eş tercihi bir ilahiyatçıdan yana kullanmamaları izah edilmesi güç bir durumdur. Bu konu ile ilgili olarak mülakat yaptığımız öğrenciler, aşağıdaki gerekçelerle birlikte, bireyin kendisini dini yönden geliştirmesi için mutlaka İlahiyat Fakültesinde okumaya gerek olmadığını,

bu nedenle, izdivaç yapılacak kişinin ilahiyatçı olma zorunluluğunun olmadığını beyan etmişlerdir. Ayrıca, gözlemlerimize ve mülakatlara göre bayan öğrenciler, ilahiyatçı erkeklerde bayanları ezme potansiyelinin olduğunu düşünmektedir.

Genel olarak bakıldığında öğrenciler, eş tercihinde bir ilahiyatçıyı tercih etmemelerinin sebeplerini şöyle sıralamıştır:

- Farklılıklara açığım, eşimin ilahiyatçı olması gibi zorunlu bir kriterim yoktur. İnsanlarda farklı kriterler ararım.
- Benim için okuduğu fakülte önemli değildir, önemli olan beni sevmesi ve anlamasıdır.
- Karşımdaki dini bütün bir insan ise, gerisi önemli değildir. Dini yönden denk olup anlaşırsak bir sorun kalmayacaktır.
- Bir eve bir ilahiyatçı yeter.
- Önemli olan sevgidir. Kimi seversem tercihim ondan yana kullanacağım.
- Hangi meslekten olursa olsun, önemli olan ahlaken uyuşabilmektir.
- Aradığım özellikler bir ilahiyatçıda olmayabilir.
- Farklı bir meslekten olması benim için daha avantajlıdır.
- İyi bir mesleği ve ahlakı olsun yeterlidir.
- Yeterli bir dini bilgiye sahip olup bunu uygulayabiliyorsa, yeterlidir.
- Dini açıdan yeterli değilse bile ben ona gereken bilgiyi öğretirim.
- Dini hassasiyete sahip olanlar sadece ilahiyatçılar değildir. Dini hassasiyete sahip bir kişi olması yeterlidir.
- İlahiyatçı olmakla dindarlık arasında doğru orantı olduğunu düşünmüyorum.
- Benim için kişinin görüşleri ve mantalitesi önemlidir.
- Farklı alanlarda olalım birbirimize bir şeyler öğretebilelim.
- Dindar ve kariyer sahibi bir birey olması yeterlidir.
- Kişilerin birbirine üstünlük sağlama gayreti olacağından, iki ilahiyatçının birlikte barınacağını sanmıyorum.
- Bir ilahiyatçıyla dindar bir bayan arasında pek bir fark yoktur.
- Benim düşüncelerime sahip başka bir kimsenin olmasını istemiyorum.
- Farklı bölümlerden olalım ki, bilgi alışverişinde bulunabilelim.
- Bakış açımızın uyuşup uyuşmadığına bakarım.
- Donanımsız olabileceğini düşünüyorum.

- Bireyler ilahiyat fakültesine gitmeden de kendilerini yetiştirebilirler.
- Dinine ve eşine bağlı birisinin olması yeterlidir.
- Önemli olan Allah rızasını kazanacak bir hayat sürmeye gayret etmektir.
- Farklı alanda olmaları eşlere fikir zenginliği kazandıracaktır.
- İlahiyatçılar kendilerini erişilmez zannediyorlar.
- Her konuda ihtilaf çıkacaktır.
- İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
- Önemli olan kişinin iyiliği emredip kötülükten nehyetmesidir.

Öğrencilerin eş seçiminde ilahiyatçıları tercih etmelerinin nedenleri ise şunlardır:

- İlahiyatçı olursa birbirimizi daha iyi anlarız.
- İlahiyatçı olursa dini hassasiyeti fazlaca olacaktır.
- Böylelikle düşüncelerimiz uyuşacaktır.
- Bir ilahiyatçının manevi ağırlığını ancak başka bir ilahiyatçı kaldırabilir.
- Bu bölümü sevdiğim için eşimin de ilahiyatçı olmasını isterim. Böylelikle dinimizi daha güzel bir şekilde yaşarız.
- Eşim beni anlayacak ve bana daha yakın olacaktır.
- İkimizin ilahiyatçı olması evlilikteki uyumu artıracaktır.
- Dini açıdan kendisini yetiştirdiğini düşünüyorum.
- Ortak paylaşım ve iletişim olacaktır.

Ankete katılan öğrencilerin ileride eşlerinin ilahiyatçı olmasını isteyip istemedikleri şeklindeki tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerden birisinin de cinsiyet değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 28
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Eş Seçiminde
Bir İlahiyatçıyı Tercih Etme Tutumları

Cinsiyet		Cevaplar		Toplam
		Evet	Hayır	
Erkek	Sayı	11	34	45
	%	24,4	75,6	100
Kadın	Sayı	11	75	86
	%	12,8	87,2	100
Toplam	Sayı	22	109	131
	%	16,8	83,2	100

Yukarıdaki tabloya öğrencilerin cinsiyet durumları açısından bakıldığında erkek öğrencilerin %24,4'ünün, kız öğrencilerin ise %12,8'inin eşlerinin ilahiyatçı olmasını istedikleri; buna karşın, erkek öğrencilerin %75,6'sının, bayan öğrencilerin ise %87,2'sinin başka alanlardan olanları tercih etmek istediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum kız öğrencilerin seçecekleri eşlerin ilahiyatçı olmasına daha negatif yaklaştıklarını göstermesi bakımından daha dikkat çekicidir.

Eşlerinin de kendileri gibi bir ilahiyatçı olmasını isteyen öğrenciler, bir önceki tabloda da açıklandığı üzere, hayatın zorluklarının iki ilahiyatçı tarafından daha kolay paylaşılacağını, iki ilahiyatçının birbirini daha kolay anlayacağını, ortak paylaşımların daha fazla olacağını bu nedenle evliliğin daha rahat yürüyeceğini belirtmişlerdir. Eşlerinin ilahiyatçı olmasını tercih etmeyen öğrenciler ise, önemli olanın dini açıdan kendisini yetiştirmek olduğunu düşünmekte, bunun için de İlahiyat Fakültesinde okumanın zorunlu olmadığına, iki ilahiyatçının uyuşmazlık yaşayacağına, iki kişinin dini bir üstünlük sağlamaya çalışacağına, bilgi alışverişinin zor olacağına, farklı alanlardaki insanlarda ise, bilgi alışverişinin daha kolay olacağına inanmaktadırlar.

Ankete katılan öğrencilerin eş seçimlerinde ilahiyatçıları tercih etme tutumları üzerinde etkili olabilecek diğer bir faktörün de, öğrencilerin fakülteye gelmeden önce ikamet ettikleri coğrafi bölgeler olabileceği varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 29
İkamet Bölgesi Değişkenine Göre İlahiyat Öğrencilerinin Eş Seçiminde
Bir İlahiyatçıyı Tercih Etme Tutumları

İkamet Bölgesi		Cevaplar		Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
Marmara	<i>Sayı</i>	1	9	10
	<i>%</i>	10,0	90,0	100
Ege	<i>Sayı</i>	2	12	14
	<i>%</i>	14,3	85,7	100
Akdeniz	<i>Sayı</i>	2	18	20
	<i>%</i>	10,0	90,0	100
İç Anadolu	<i>Sayı</i>	3	10	13
	<i>%</i>	23,1	76,9	100
Karadeniz	<i>Sayı</i>	6	12	18
	<i>%</i>	33,3	66,7	100
Doğu Anadolu	<i>Sayı</i>	7	38	45
	<i>%</i>	15,6	84,4	100
Güneydoğu Anadolu	<i>Sayı</i>	1	10	11
	<i>%</i>	9,1	90,9	100
Toplam	<i>Sayı</i>	22	109	131
	<i>%</i>	16,8	83,2	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, fakülteye gelmeden önce Marmara Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %10'u, Ege Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %14,3'ü, Akdeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %10'u, İç Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %23,1'i, Karadeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %33,3'ü, Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %15,6'sı ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %9,1'i, eşlerinin kendileri gibi bir ilahiyatçı olmasını istemektedir. Buna karşılık, Marmara Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %90'ı, Ege Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %85,7'si, Akdeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %90'ı, İç Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %76,9'u, Karadeniz Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %66,7'si, Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %84,4'ü ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ikamet eden öğrencilerin %90,9'u eşlerinin ilahiyatçı olmasını istememektedir. Burada dikkatimizi çeken önemli bir husus da Karadeniz (%33,3) ve İç Anadolu (%23,12) Bölgesinde ikamet eden öğrenciler, eşlerinin ilahiyatçı olmasını en fazla isteyen gruplardır. Aynı tablodaki verilere göre eş seçiminde ilahiyatçıyı dışlama

konusunda en sert tutum takınan grup ise Güneydoğu Anadolu (%90,9) ve Akdeniz (%90) Bölgesinde ikamet eden öğrencilerden oluşmaktadır.

3.11. Öğrencilerin Kendi Çocukları İçin Aynı Fakülteyi Tercih Etme Davranışları

Ankete katılan öğrencilerin gelecekte kendi çocuklarını İlahiyat Fakültelerine gönderme-göndermeme ile ilgili tutumları üzerinde en etkili faktörlerin başında cinsiyet değişkeni gelmektedir. Nitekim aşağıdaki tabloda sunulan veriler bunu doğrulamaktadır.

Tablo 30
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Gelecekte Çocuklarını
Aynı Fakülteye Gönderme-Göndermeme
Hususundaki Tutumları

Cinsiyet		Cevaplar		Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
Erkek	<i>Sayı</i>	35	10	45
	<i>%</i>	77,8	22,2	100
Kadın	<i>Sayı</i>	72	14	86
	<i>%</i>	83,7	16,3	100
Toplam	<i>Sayı</i>	107	24	131
	<i>%</i>	81,7	18,3	100

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerden %81,7'si çocuklarını gelecekte aynı fakülteye göndermek istediklerini belirtirken, %18,3'ü tercihlerini çocuklarının farklı fakültelere gitmesinden yana kullanacaklarını belirtmişlerdir. Aynı verileri cinsiyet değişkeni açısından ele alırsak, erkek öğrencilerin %77,8'i, kız öğrencilerin ise, %83,7'si çocuklarının da ileride İlahiyat Fakültesinde eğitim almasını istemiştir. Bu veriler, kız öğrencilerin bu konuda biraz daha pozitif bir eğilim içerisinde olduğunu göstermektedir. Nitekim konu ile ilgili olarak görüştüğümüz kız öğrenciler, bu tutumlarına gerekçe olarak İlahiyat Fakültesi ortamını temiz ve güvenilir bir ortam olarak gördüklerini ve çocuklarının dini eğitimden geçmesi konusunda oldukça hassas olduklarını belirtmişlerdir. Erkek öğrenciler de çocuklarının dini eğitim almalarını istemekte ancak onlar bayanlara göre daha serbest bir tutum sergilemektedirler.

Bu verileri tablo 28'dekilerle kıyasladığımızda, eşleri konusunda ilahiyatçıyı tercih hususunda çok da eğilimli olmayan fakülte öğrencilerinin, çocukları konusunda tam tersi bir tutum sergiledikleri tespit edilmektedir. Öyle ki öğrencilerin çoğunluğu, çocuklarının dini bir eğitim almasının şart olduğunu düşünmektedir. Çocukları için ilahiyat fakültesini tercih eden öğrenciler bu isteklerine gerekçe olarak şunları ileri sürmüşlerdir:

- Dini konularda her konuşan kişiye güvenmeyip dini, kendisinin öğrenmesini istiyorum.
- Benim gibi bilgili olmaları, aynı zamanda dünya ve ahiretlerini kurtarmaları için bu fakülteye göndermek istiyorum.
- Dinini daha güzel öğrenebilmesi ve ilahiyat fakültesinin kişiye kazandırdığı eleştirel tutuma sahip olmalarını istiyorum.
- Şu an en iyi fakülte ilahiyat fakültesidir.
- Dinimizi en güzel şekilde öğrenmesini istiyorum. Çünkü bazen anne ve babalar yetersiz kalabiliyor.
- Bölümümü seviyorum çünkü oldukça bilgi yoğunluğu var.
- Manevi donanıma sahip olması beni mutlu eder.
- Kaliteli bir bölüm olduğu için göndermek isterim.
- Dini ve ahlaki olarak iyi bir eğitim almasını istiyorum.
- Onunda benim gibi yetişmesini istiyorum.
- Çocuğumu bu fakülteye göndermek istiyorum. Çünkü hem dünyaya hem de ahirete faydası var.
- Toplum çok çabuk değişmektedir. Bu nedenle ileride ilahiyatçılara ihtiyaç olacağını düşünüyorum.
- Hayatı, toplumun empoze ettiği gibi değil, olması gerektiği gibi anlaması için bu fakülteye gitmesini istiyorum.
- Allah rızasını kazanması ve dinini en güzel şekilde öğrenmesini istiyorum.
- Ahir zamanda dini öğrenmek çok önemlidir.
- İlahiyat fakültesi öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.
- Çocuğumun milletine ve dinine hizmet etmesini istiyorum.
- Çocuklarımın toplumun manevi doktorları olmalarını istiyorum.

- Ahlak yönünden kendilerini korumaları ve maneviyatlarına sahip çıkarak topluma örnek olmalarını istiyorum.
- Aldığım eğitimden memnunum. Bu nedenle çocuklarımın da bu güzel eğitimden yararlanmasını isterim.
- Böyle bir güzellikten ve nimetten yoksun olmalarını istemem. Kişi dinini en iyi şekilde, eğitimin kaliteli olarak verildiği yerden öğrenir.
- Manevi yönden kazanımlara sahip olmaları için bu fakülteye göndermek istiyorum.
- Dini eğitim ailede başlar ancak okulda devam eder. Bunun için en iyisi ilahiyat fakültesidir.
- Her ferdin en iyi şekilde din eğitimi alması zorunludur.
- Din, önemli bir olgudur. Din eğitimi iyi bir şekilde almış olmak mutlu ve huzurlu bir yaşamın oluşmasında önemli bir etkidir.
- Doğru bilginin kaynağını öğrenmesini isterim.
- Gençliğin sürüklendiği uçurumlardan uzak bir ortamda eğitim almasını isterim.
- Nitelikli bir insan olarak yetişmesi için bu fakülteye göndermek istiyorum.
- İrşad ve tebliğ vazifesini yapabilmesi için, gerekli donanıma sahip olması gerekir.
- İlahiyat Fakültesini tanıdıktan sonra, başka fakülteyi tercih etmesini istemem.
- Din ile barışık, kendi kültürünü bilen bireyler olsunlar diye bu fakülteye göndermek istiyorum.

Çocuklarını ileride ilahiyat fakültesine göndermek istemeyen öğrenciler gerekçelerini ise şu şekilde sıralamaktadır:

- Zamanın şartlarına göre çocuğumun bir tercih yapmasını isterim.
- Çocuğumun ilgi alanına göre tercih yapmasını isterim.
- Kendini geliştirip dini açıdan iyi olursa başka fakültelerde de okuyabilir.
- Kendi yetenek ve ilgisine göre yönlendirmek isterim.
- Ben bu fakültede zorlanıyorum, onun da zorlanmasını istemem.
- Toplumda yeterince ilahiyatçı var.

- Başka bir alanda uzmanlaşıp toplumun diğer ihtiyaçlarını karşılamasını istiyorum.
- İlahiyat programını yetersiz buluyorum.
- İlahiyatçıların meslek garantileri yoktur.

Tablo 31
Öğrencilerin Yaş değişkenine Göre Gelecekte Çocuklarını
Aynı Fakülteye Gönderme Davranışları

Yaş		Cevaplar		Toplam
		Evet	Hayır	
18 ve altı	Sayı	19	2	21
	%	90,5	9,5	100
19-21 arası	Sayı	54	14	68
	%	79,4	20,6	100
22-24 arası	Sayı	28	6	34
	%	82,4	17,6	100
25 ve üstü	Sayı	6	2	8
	%	75	25	100
Toplam	Sayı	107	24	131
	%	81,7	18,3	100

Yukarıdaki tabloya öğrencilerin yaş değişkeni açısından baktığımızda öğrencilerin yaş gruplarına göre ileride çocuklarını İlahiyat Fakültesine gönderme-göndermeme tutumları arasında bir takım farklılıklar dikkatimizi çekmektedir. Öyle ki 18 ve altı yaş grubundakiler %90,5 oranı ile çocuklarını ilahiyat fakültesine gönderme eğilimi ile birinci sırayı alırken, bu oran 19-21 yaş arasındakilerde %79,4'e düşmüştür. Bununla birlikte bu oran, 22-24 yaş arasındaki öğrencilerde tekrar yükselerek %82,4'e çıkarken, 25 ve üstü yaş grubu öğrencilerde tekrar %75'e düşmüştür. Çağımızda din öğesinin vazgeçilmez bir unsur olduğunu ve bu unsurun zaman geçtikçe değer kazandığını düşünen öğrenciler, çocuklarının dini nitelikli bir eğitimden geçmesini arzu etmektedir.

3.12. İlahiyatçıların En Önemli Sorununu Tanımlama Biçimi

Ankete katılan öğrencilerin ilahiyatçı olarak en önemli sorununu tanımlama biçimleri üzerinde etkin faktörlerden birisinin sınıf değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 32
Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre İlahiyatçı Olarak
En Önemli Sorununu Tanımlama Biçimleri
En Önemli Sorun

Sınıflar		<i>Gelecek Kaygısı</i>	<i>Nitelikli Öğretim</i>	<i>İlahiyatçıya Yaraşır Bir Hayat Sürmek</i>	<i>Dine Hizmet Etmek</i>	<i>Başka</i>	Toplam
1.sınıf	<i>Sayı</i>	12	24	31	14	9	90
	<i>%</i>	13,3	26,7	34,4	15,6	10,0	100
2. sınıf	<i>Sayı</i>	1	4	5	4	1	15
	<i>%</i>	6,7	26,7	33,3	26,7	6,7	100
3. sınıf	<i>Sayı</i>	2	2	5	3	1	13
	<i>%</i>	15,4	15,4	38,5	23,1	7,7	100
4. sınıf	<i>Sayı</i>	5	1	4	2	1	13
	<i>%</i>	38,5	7,7	30,8	15,4	7,7	100
Toplam	<i>Sayı</i>	20	31	45	23	12	131
	<i>%</i>	15,3	23,7	34,4	17,6	9,2	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, genel toplamda öğrencilerin %34,4'ü en önemli sorunlarının ilahiyatçıya yaraşır bir hayat sürme sorunu, %23,7'si nitelikli öğretim sorunu, %17,6'sı dine hizmet etmek sorunu, %15,3'ü gelecek kaygısı sorunu olduğunu belirtirken; %9,2'si ise daha başka sorunların olduğunu ifade etmişlerdir. Gelecek kaygısı taşıyan öğrenciler en fazla %38,5 ile tahmin edildiği gibi son sınıftaki öğrenciler olmuştur. Okulu bitirmek üzere olan öğrencilerin bu kaygıyı yaşamaları kaçınılmazdır. Bu söz konusu kaygıyı en az taşıyan öğrenciler birinci sınıftaki öğrenciler değil ikinci sınıftaki öğrenciler(%6,7) olmuştur. Bu sınıftaki öğrenciler %26,7 ile en önemli sorunlarının nitelikli bir öğretim olduğunu belirtmişlerdir. Üçüncü sınıf öğrencilerini dikkate almazsak, birinci sınıftaki öğrencilerden başlayarak dördüncü sınıftaki öğrencilere doğru ilahiyatçıya yaraşır bir hayat sürme sorununun azaldığı

görülmektedir. Dine hizmet etme sorununu yaşayan öğrencilerin çoğunluğunu ikinci sınıftaki öğrenciler (%26,7) oluşturmuştur.

Bu verilere göre, öğrencilerin yaklaşık 1/3'ü ilahiyatçıya yaraşır bir hayat sürüp süremeyeceklerine dair kaygı taşımaktadırlar. Buradan da anlaşılıyor ki, dini bir eğitimden geçen öğrenciler, kendi misyonlarının hakkını vermek istemektedirler. Öğrenciler amaçlarının dine hizmet etmek olduğunu, halk nazarında farklı bir yerde olduklarını, bu nedenle dikkatli olmaları gerektiğinin bilincinde olduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrenciler, yukarıda belirtilenler dışındaki sorunlarını:

- Donanımlı yetiştirilmemek,
- Öğrenilenleri rahatlıkla aktarabilecek bir ortam bulamamak,
- Başörtüsü problemi,
- Eleştirilmek,
- Sosyal olamamak,
- Toplumun beklentilerini karşılayamamak, şeklinde özetlemişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin, en önemli sorunlarını tanımlama biçimleri üzerinde en etkili faktörlerden birisinin de cinsiyet değişkeni olması kaçınılmazdır. Buradan hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 33
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre İlahiyatçı Olarak
En Önemli Sorununu Tanımlama Biçimleri
En Önemli Sorun

Cinsiyet		Gelecek Kaygısı	Nitelikli Öğretim	İlahiyatçıya Yaraşır Bir Hayat Sürmek	Dine Hizmet Etmek	Başka	Toplam
Erkek	Sayı	4	10	21	7	3	45
	%	8,9	22,2	46,7	15,6	6,7	100
Kadın	Sayı	16	21	24	16	9	86
	%	18,6	24,4	27,9	18,6	10,5	100
Toplam	Sayı	20	31	45	23	12	131
	%	15,3	23,7	34,4	17,6	9,2	100

Yukarıdaki tabloya cinsiyet değişkenine göre bakıldığında, gelecek kaygısı yaşayan kız öğrencilerin oluşturduğu görülecektir. Öyle ki, gelecek kaygısı taşıdığını

belirten erkek öğrencilerin oranı %8,9 iken bu oran, kız öğrencilerde %18,6'ya çıkmıştır. Bizce erkek öğrencilerin daha kolay bir şekilde meslek sahibi olma imkanlarının olması böyle bir sonucu doğurmuş olabilir. Aynı tablodaki verilere göre nitelikli öğretim sorunu yaşayan kız ve erkek öğrencilerin oranı birbirine yakındır. Kız öğrencilerinde bu oran, %24,4 iken, erkek öğrencilerinde %22,2'dir. İlahiyatçıya yaraşır bir hayat sürme konusunda da erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla daha sorunludur. Kız öğrencilerinin %27,9'u, erkek öğrencilerin ise %46,7'si kendilerine yaraşır bir hayat sürme konusunda kaygılıdır. Kendisiyle bu konuda gerçekleştirdiğimiz mülakatlar esnasında da öğrenciler dört yılın sonunda dini bir donanımına sahip olan ve ilahiyatçı kimliğini kazanan öğrenciler, haklı olarak hayat boyu bu kimliğe yaraşır bir hayat sürme kaygısı taşıdıklarını; bunun için de yaşam tarzlarına dikkat etmeleri gerektiğini ısrarla vurgulamışlardır.

3.13. Öğrencilerin Gelecekteki Durumlarını Değerlendiriş Biçimleri

Ankete katılan öğrencilerin gelecekteki itibarlarını değerlendiriş biçimleri üzerinde etkili faktörlerden birisinin de cinsiyet değişkeni olduğu göz önünde bulundurularak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 34
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre
Gelecekteki İtibarlarını Değerlendiriş Biçimleri

		Cevaplar			Toplam
Cinsiyet		<i>Daha İyi Olacak</i>	<i>Kestiremiyorum</i>	<i>Daha Kötü Olacak</i>	
Erkek	<i>Sayı</i>	30	15		45
	<i>%</i>	66,7	33,3		100
Kadın	<i>Sayı</i>	55	29	2	86
	<i>%</i>	64,0	33,7	2,3	100
Toplam	<i>Sayı</i>	85	44	2	131
	<i>%</i>	64,9	33,6	1,5	100

Yukarıdaki tabloya bakıldığında “Bir ilahiyatçı olarak toplumdaki (ilgi, itibar ve saygınlık açısından) geleceğinizi nasıl düşünüyorsunuz” sorusuna genel toplamda

öğrencilerin %64,9'u "daha iyi olacak" cevabını verirken, %33,6'sı bu durumu kestiremedikleri şeklinde cevap verdikleri görülecektir. Öğrencilerin %1,5'i ise bu soruya "daha kötü olacak" cevabını vermiştir.

Cinsiyet değişkenine göre tabloyu incelediğimizde ise, erkek öğrencilerin gelecekte daha ümitli olduklarını söyleyebiliriz. Nitekim erkek öğrencilerin %66,7'si, gelecekte durumlarının daha iyi olacağını düşündüğünü belirtirken, bu kanaati taşıyan kız öğrencilerin oranı %64'te kalmıştır. Bu şekilde düşünen kız ve erkek öğrenciler, dini gelişmelerin her geçen gün pozitif yönde daha hızlı bir ivme kazandığını, bu nedenle geleceklerinin daha parlak olduğu konusunda hemfikir bir tutum sergilemektedirler. Ancak, ileride ne olacağına dair bir fikri olmayanlar da küçümsenecek kadar az değildir(%33,6). Buna karşılık, ileride durumlarının daha da kötüye gideceklerine dair bir düşüncede olan öğrencilerin oranının sadece %1,5 oranında kalması ve bunların kız öğrencilerden oluşması dikkat çekicidir.

Bir önceki tablodaki verilerle bu tabloyu karşılaştırdığımızda mevcut itibarlarını "kötü" olarak gören öğrencilerin oranı önceki tabloda %7,6 iken, gelecekteki durumlarının kötü olacağını düşünen grubun %1,5'e düşmesi önemli görülmelidir. Bu da, öğrencilerin gelecekteki durumlarından daha ümitli olduklarını göstermektedir. Çünkü öğrenciler şu anda ahlaki bir çözülmenin olduğuna, bunu çözülmenin önüne geçmenin en önemli yollarından birisinin ise dine olgusu olduğuna inanmaktadır. Onlara göre din eskimez bir unsur olduğundan gelecekte din adamlarına daha fazla ihtiyaç duyulacaktır.

Ankete katılan öğrencilerin gelecekteki değerlendirilme biçimleri üzerinde etkili faktörlerden birisinin de sınıf değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 35
Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Gelecekteki İtibarlarını
Değerlendiriş Biçimleri
Cevaplar

Sınıflar		<i>Daha İyi Olacak</i>	<i>Kestiremiyorum</i>	<i>Daha Kötü Olacak</i>	Toplam
1.sınıf	<i>Sayı</i>	60	29	1	90
	<i>%</i>	66,7	32,2	1,1	100
2. sınıf	<i>Sayı</i>	11	4		15
	<i>%</i>	73,3	26,7		100
3. sınıf	<i>Sayı</i>	8	5		13
	<i>%</i>	61,5	38,5		100
4. sınıf	<i>Sayı</i>	6	6	1	13
	<i>%</i>	46,2	46,2	7,7	100
Toplam	<i>Sayı</i>	85	44	2	131
	<i>%</i>	64,9	33,6	1,5	100

Yukarıdaki tablodaki verileri sınıf değişkenine göre ele aldığımızda birinci sınıftaki öğrencilerin %66,7'sinin, ikinci sınıftaki öğrencilerin %73,3'ünün, üçüncü sınıftaki öğrencilerin %61,5'inin, dördüncü sınıftaki öğrencilerin %46,2'sinin gelecekteki durumlarının daha iyi olacağına inandıklarını görmekteyiz. Aynı tablodaki verilere göre birinci sınıftaki öğrencilerin %32,2'si, ikinci sınıftaki öğrencilerin %26,7'si, üçüncü sınıftaki öğrencilerin %38,5'i, dördüncü sınıftaki öğrencilerin %46,2'si bu durumu kestirememektedirler. Birinci sınıftaki öğrenciler(%66,7) ve ikinci sınıftaki öğrenciler(%73,3) bu konuda daha ümitvar bir tutum sergilemiştir. Buna mukabil, birinci sınıftaki öğrencilerin %1,1'i, dördüncü sınıftaki öğrencilerin ise %7,7'si gelecekte ilahiyatçıların durumlarının daha kötü olacağını düşünmektedir. Ancak, bu oranlar çok düşük bir seviyede kalmıştır. İkinci ve üçüncü sınıflarda, gelecekteki durumlarının ne olacağını “kestiremeyen” öğrenciler olsa da, tamamen negatif bir düşünceye sahip öğrencilerin olmadığı görülmüştür. “Kestiremiyorum” diyen öğrencilerin oranı birinci sınıflarda %32,2, ikinci sınıflarda %26,7 iken, bu oranlar üçüncü sınıflarda %38,5'e, dördüncü sınıflarda ise %46,2'ye yükselmiştir.

4. DİNİ-KÜLTÜREL YÖNELİMLER

4.1. Ailede Dini Konulara Ayrılan Zaman

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerleşim birimlerine göre, ailelerinde dini konulara ayrılan zamanı gösteren veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 36
Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Öğrenci Ailelerinde
Dini Konulara Ayrılan Zaman
Dini Konulara Ayrılan Zaman

Yerleşim Birimi		Oldukça Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Hiç Ayrılmıyor	Toplam
Köy	Sayı	4	8	19	1	32
	%	12,5	25,0	59,4	3,1	100
Kasaba veya Nahiye	Sayı	1	1	3		5
	%	20	20	60		100
İlçe Merkezi	Sayı	8	10	17		35
	%	22,9	28,6	48,6		100
İl Merkezi	Sayı	15	23	18	3	59
	%	25,4	39,0	30,5	5,1	100
Toplam	Sayı	28	42	57	4	131
	%	21,4	32,1	43,5	3,1	100

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, ankete katılan öğrencilerin %43,5'inin “kısmen”, %32,1'inin “yeterli”, %21,4'ünün de “oldukça yeterli” olacak şeklinde ailelerinde dini eğitime yer verildiğini, %3,1'inin ise dini konulara yer verilmediğini belirttikleri görülmektedir. Aynı tablodaki verilere göre yerleşim biriminin gelişmişlik derecesiyle, dini eğitimin oldukça yeterli derecede verilmesi arasında doğru orantı vardır. Nitekim il merkezlerinde ikamet eden öğrencilerin %25,4'ü, ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin de %22,9'u ailelerinde oldukça yeterli şekilde dini konulara zaman ayrıldığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden %32,1'inin dini konulara “yeterli”, %21,4'ünün “oldukça yeterli” ve %43,5'inin ise “kısmen yeterli” bir dini eğitimin verildiği ailelerden geldiklerini belirtmeleri bu fakülte'deki öğrencilerin fakülteye gelmeden önce dini hissiyatı yüksek ailelerden geldiklerini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinde dini konulara zaman ayrılmasında etkili olabilecek etkenlerin başında, anne-babanın eğitim durumunun olabileceği düşünülerek aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 37
Öğrencilerin Ailelerinde Dini Konulara Ayrılan Zaman Durumuna Göre Dağılımı
Dini Konulara Ayrılan Zaman

Anne -Babanın Eğitim Durumu		Oldukça Yeterli		Yeterli		Kısmen Yeterli		Hiç Ayrılmıyor		Toplam	
		Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne
Okuma Yazma Bilmiyor	Sayı		6		6	1	18		1	1	31
	%		19,4	2	19,4	100	58,1		3,2	100	100
Sadece Okuryazar	Sayı	2	3	16,7	6	8	9			12	18
	%	16,7	16,7	9	33,3	66,7	50			100	100
İlkokul Mezunu	Sayı	6	16	23,1	23	23	23	1	3	39	65
	%	15,4	24,6	4	35,4	59,0	35,4	2,6	4,6	100	100
Ortaokul Mezunu	Sayı	2	2	28,6	4	7	3	1		14	9
	%	14,3	22,2	9	44,4	50	33,3	7,1		100	100
Lise Mezunu	Sayı	7	1	36	2	8	4	1		25	7
	%	28	14,3	18	28,6	32	57,1	4		100	100
Fakülte veya Yükseköğretim Mezunu	Sayı	11		18	1	10		1		40	1
	%	27,5		45	100	25		2,5		100	100
Toplam	Sayı	28	28	32,1	42	57	57	4	4	131	131
	%	21,4	21,4		32,1	43,5	43,5	3,1	3,1	100	100

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin babalarının eğitim durumu değişkenine göre, babaları okuma yazma bilmeyen öğrencilerin %100'ü aile ortamında “kısmen yeterli” bir düzeyde dini eğitimden geçtiklerini belirtmişlerdir. Babaları sadece okuryazar olan öğrencilerin ailelerinin büyük çoğunluğu (%66,7) “kısmen yeterli” bir düzeyde dini konulara zaman ayırmakta iken, bu öğrencilerin ailelerinin %16,7'si “oldukça yeterli” ve yine aynı oranda “yeterli” düzeyde bir dini eğitime yer vermektedir. Babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin ailelerinin %59'u “kısmen yeterli”, %23,1'i “yeterli”, %15,4'ü ise “oldukça yeterli” bir düzeyde dini eğitime önem vermektedir. Babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ailelerinin %50'si dini konulara “kısmen yeterli”,

%28,6'sı "yeterli", %14,3'ü "oldukça yeterli" bir zaman dilimi ayırırken, %7,1'i ise ailelerinde dini konulara yer vermemektedir. Babaları lise mezunu olan öğrencilerin %36'sı "yeterli" derecede, %32'si "kısmen yeterli" derecede, %28'i "oldukça yeterli" düzeyde, aile ortamında dini eğitimden geçtiklerini ifade etmişlerdir. Geriye kalan %4'ü ise dini konulara zaman ayırmamaktadır. Babaları fakülte veya yüksekokul mezunu olan öğrencilerin %45'i "yeterli", %27,5'i "oldukça yeterli", %25'i "kısmen yeterli" seviyede dini eğitim alırken, bu ailelerin %2,5'i çocuklarına okul dışında dini bir eğitim vermemektedir.

Anneleri okur-yazar olmayan öğrencilerin %19,4'ü "oldukça yeterli", yine aynı oranda "yeterli" ve %58,1'i "kısmen yeterli" derecede dini eğitime zaman ayırdıklarını ifade ederken, anneleri sadece okur-yazar olan öğrencilerin %16,7'si "oldukça yeterli", %33,3'ü "yeterli" ve %5'si "kısmen yeterli" derecede eğitime zaman harcadıklarını belirtmişlerdir. Anneleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin %24,6'sı "oldukça yeterli", %35,4'ü "yeterli" ve yine aynı oranda "kısmen yeterli" düzeyde aile ortamında dini eğitimden geçtiklerini belirtmişlerdir. Anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin %22,2'si "oldukça yeterli", %44,4'ü "yeterli" ve %33,3'ü "kısmen yeterli" seviyede daha önceden dini bir eğitime tabi tutulduklarını ifade etmişlerdir. Anneleri lise ve yüksekokul mezunu olan öğrencilerin sayısı az da olsa, bunlardan anneleri lise mezunu olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun(%57,1) "kısmen yeterli", yüksekokul veya fakülte mezunu olanlarının hepsinin (%100) "yeterli" seviyede aile ortamında dini eğitimden geçtikleri görülmektedir. Az da olsa, ailelerinde dini eğitime yer vermeyen öğrenci annelerinin, okur-yazar olmayan(%3,2) ve ilkokul mezunu olan(%4,6) kesimden oluştuğunu görüyoruz. Verilerden de anlaşıldığı üzere, küçük bir istisna hariç, eğitim kalitesi arttıkça ailelerin çocuklarına verdiği "yeterli düzey"deki dini eğitim süresi artmıştır. Genel olarak diyebiliriz ki eğitim seviyesi yüksek aileler, çocuklarının daha kaliteli ve yerinde bir dini eğitim almalarına daha çok katkıda bulunmaktadır.

4.2. Arkadaş Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar

Ankete katılan öğrencilerin arkadaş seçimi üzerinde en etkili faktörlerin başında cinsiyet değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 38
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Arkadaş Seçiminde Dikkat Ettiği Hususlar
En Çok Dikkat Edilen Hususlar

Cinsiyet		<i>Dindar Olması</i>	<i>Dürüst ve Güvenilir Olması</i>	<i>Siyasi Görüşün Benimkine Uygun Olması</i>	<i>Düşüncelerinin Kendisine Uygun Olması</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
Erkek	<i>Sayı</i>	4	31	6	1	3	45
	<i>%</i>	8,9	68,9	13,3	2,2	6,7	100
Kadın	<i>Sayı</i>	15	54	11		6	86
	<i>%</i>	17,4	62,8	12,8		7,0	100
Toplam	<i>Sayı</i>	19	85	17	1	9	131
	<i>%</i>	14,5	64,9	13,0	0,8	6,9	100

Yukarıdaki tabloya baktığımızda, “arkadaş seçiminde dikkat ettiğiniz en önemli husus nedir” sorusuna genel toplamda öğrencilerin %64,9’u “dürüst ve güvenilir” olması, % 14,5’i “dindar olması”, %13’ü “siyasi görüşünün kendi görüşüne uyması” ve %0,8’i “ düşüncelerinin kendisine uygun olması” şeklinde cevap verirken %6,9’u daha başka kriterlere vurgu yapmıştır. Aynı tablodaki verilere cinsiyet değişkeni bazında baktığımızda, bayanların %17,4’ünün, erkeklerin ise %8,9’unun arkadaşlarının dindar olmasına dikkat ederken, erkeklerin %68,9’unun, bayanların ise %62,8’inin arkadaşlıkta “dürüstlük ve güvenilir” olma konusuna önem verdiklerini görmekteyiz. Siyasi görüş konusunda erkek ve bayanların oranı birbirine yakındır(%13,3-%12,8).

Buna göre öğrencilerin yaklaşık %65’i arkadaşlıkta önemli olanın “dürüstlük ve güvenilirlik” olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla onlara göre, bir kişinin dürüst olması ve güven vermesi, arkadaş olarak seçilebileceğinin en önemli göstergeleridir. Burada öğrencilerin arkadaş seçiminde dindarlık ögesini ikinci planda tutması dikkat çekicidir. Nitekim mülakat yaptığımız öğrenciler de arkadaşlık konusunda dürüstlüğü ve güvenin en önemli husus olduğunu; riyakarlık ve ikiyüzlülüğün ise arkadaşlığa darbe vurduğunu ifade etmişlerdir. Zaten, tabloda da görüldüğü gibi, dini bir alanda eğitim alan öğrencilerde bu öge %14,5 ile küçük bir oranda kalmıştır. Dindarlık ögesinin hemen akabinde ise, %13’lük oran ile siyasi görüşün uyumu gelmektedir. Arkadaşlık konusunda en az dikkat edilen husus ise, düşüncelerin uyuşması konusu olmuştur. Düşüncelerin birbirine uygunluğu konusundaki oran %0,8’de kalmıştır.

Diğer kategorisi (%6,9) altında sıralanan özellikler:

- Samimi olmak,

- Dar görüşlü olmamak,
- Çevre ve aile yapısı,
- Empati yapabilmek,
- Allah'tan korkan biri olmak, dinleyip anlayan ve saygı gösteren ve ilmiyle amil olmak, şeklinde sıralanmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin arkadaş seçimlerinde dikkat edecekleri hususlar üzerinde etkili faktörlerden birisinin de yaş değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 39
Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Arkadaş Seçiminde Dikkat Ettiği Hususlar
En Çok Dikkat Edilen Husus

Yaş		<i>Dindar Olması</i>	<i>Dürüst ve Güvenilir Olması</i>	<i>Siyasi Görüşün Benimkine Uygun Olması</i>	<i>Düşüncelerinin Bana Uygun Olması</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
18 ve altı	<i>Sayı</i>	3	11	2		5	21
	<i>%</i>	14,3	52,4	9,5		23,8	100
19-21 arası	<i>Sayı</i>	11	42	12	1	2	68
	<i>%</i>	16,2	61,8	17,6	1,5	2,9	100
22-24 arası	<i>Sayı</i>	4	25	3		2	34
	<i>%</i>	11,8	73,5	8,8		5,9	100
25 ve üstü	<i>Sayı</i>	1	7				8
	<i>%</i>	12,5	87,5				100
Toplam	<i>Sayı</i>	19	85	17	1	9	131
	<i>%</i>	14,5	64,9	13,0	0,8	6,9	100

Yukarıdaki tabloya göre, 18 yaş ve altı öğrencilerin %52,4'ü arkadaş seçiminde dürüst ve güvenilir olmaya, %14,3'ü dindar olmaya dikkat ettiğini belirtirken, %9,5'i arkadaşlarının siyasi görüşlerine uygun olmasına dikkat ettiğini ifade etmektedir. 19–21 yaşlar arasındaki öğrencilerin %61,8'i, yine dürüstlük ve güven kavramlarına dikkat ederken, %17,6'sı siyasi görüşlere önem vermektedir. Yine bu gruptaki öğrencilerin %16,2'si dindar arkadaş tercih ederken, çok az bir kısmı(%1,5) arkadaşları ile olan düşünce uyumuna dikkat etmektedir. 22–24 yaş grubundaki öğrencilere baktığımızda öğrencilerin büyük çoğunluğu(%73,5), yine dürüstlük ve güvenilirlik konularına vurgu

yaparken, %11,8'i dindar arkadaş tercihinde bulunduğunu belirtmiştir. 25 yaş ve üstü öğrencilerde göze çarpan en önemli durum, bu öğrencilerin %87,5 gibi yüksek bir oran ile arkadaşlarının dürüst ve güvenilir olmasını tercih ettiklerini ifade etmeleridir. Geriye kalan %12,5'lik kesim ise dindar olan arkadaş tercihinde bulunduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak verilerden de anlaşıldığı gibi, İlahiyat Fakültesi gibi din eğitimi verilen bir fakültede dahi arkadaş seçiminde öğrencilerin dikkat ettiği en önemli husus dindar olmaktan ziyade insanın güvenilir ve dürüst olmasıdır. Öğrencilere göre, dindarlık kişiyi bağlar ve ona özeldir, dürüst ve güvenilir olmamak ise arkadaşlık bağına kesinlikle zarar vermektedir.

4.3. Arkadaş Sohbetlerini Belirleyici Konular

Ankete katılan öğrencilerin arkadaş sohbetlerinde ağırlıklı olarak ele aldıkları konuları belirleyen unsurlardan birisinin cinsiyet değişkeni olduğu varsayımından hareketle aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 40
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Arkadaş Sohbetlerinde
Ağırlıklı Olarak Ele Aldıkları Konuların Dağılımı

		Ele Alınan Konular						Toplam
Cinsiyet		<i>Dini konular</i>	<i>Güncel konular</i>	<i>Spor ve magazin</i>	<i>Gelecek ile ilgili konular</i>	<i>Siyasi konular</i>	<i>Başka</i>	
Erkek	<i>Sayı</i>	12	13	3	3	5	9	45
	<i>%</i>	26,7	28,9	6,7	6,7	11,1	20,0	100
Kadın	<i>Sayı</i>	35	30	2		8	11	86
	<i>%</i>	40,7	34,9	2,3		9,3	12,8	100
Toplam	<i>Sayı</i>	47	43	5	3	13	20	131
	<i>%</i>	35,9	32,8	3,8	2,3	9,9	15,3	100

Tablo 40'a baktığımız zaman; arkadaş sohbetlerinde genel toplamda öğrencilerin %35,9'unun dini konularını, %32,8'inin güncel konularını, % 9,9'unun gelecekle ilgili sorunlarını, %3,8'inin siyasi konularını, %2,3'ünün ise spor ve magazin konularını ele aldıklarını belirttiklerini görmekteyiz. Aynı tablodaki verileri cinsiyet değişkeni

açısından ele aldığımızda kız öğrencilerin %40,7'sinin, erkek öğrencilerin ise %26,7'sinin dini konulardan; kız öğrencilerin %34,9'unun, erkek öğrencilerin ise, %28,9'unun güncel konulardan konuşmakta oldukları anlaşılmaktadır. Spor ve magazin haberleri kız öğrenciler arasında pek fazla rağbet görmezken(%2,3), erkek öğrencilerin %6,7'si tarafından tartışılmaktadır. Gelecek ile ilgili konulardan sadece erkek öğrenciler(%6,7) konuşmaktadır. Siyasi konularda da erkek öğrenciler(%11,1), kız öğrencilere(%9,3) göre daha öndedir.

Verileri daha detaylı incelediğimizde, din eğitimi alan öğrencilerin sohbet konularının başında dini konuların gelmesi gayet normaldir. Öğrencilere göre, sohbet ortamının dini bir havaya bürünmesinin nedenlerinden biri de ilahiyatçıların girdiği ortamlarda kendilerine dini sorular yöneltilmesidir. Bunun ardından güncel konuların gelmesi de öğrencilerin güncel konuları takip etmeye önem verdiklerini göstermesi açısından önemlidir.

Öğrencileri, “diğer” kategorisi altında (%15,3) sayılanların dışında sohbet konularını:

- Kişisel sohbetler,
- Fakülte ile ilgili sorunlar ve dersler
- Hocaların tutumu,
- Teknoloji,
- Güncel konuların dine göre yorumlanması,
- Kültürel,
- Sadece spor,
- Ailevi sorunlar, şeklinde sıralamışlardır.

GENEL DEĞERLENDİRME SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kimlik bilinci ve mesleki formasyonun oluşumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın genel bulguları ve önerilerimiz şu şekildedir:

Fırat Üniversitesi İlahiyat öğrencilerinin çoğunluğunu 18-25 yaş arasındaki öğrenciler oluşturmakta ve bunların yaklaşık %66'sı kız öğrencilerden meydana gelmektedir. Bu anketin düzenlendiği dönemde kontenjanların artması nedeniyle öğrencilerin çoğunluğunu birinci sınıflar oluşturmuştur. Öğrencilerin ailelerinin %34,4'ü Doğu Anadolu Bölgesinde ikamet etmekte iken, yapılan tespitlerde ailelerin %45'i il merkezlerinde ikamet etmektedir. Öğrencilerin babalarının %30,5'i, annelerinin ise %0,8'i fakülte veya yüksekokul mezunu iken, annelerin %23,7'si okur-yazar değildir. Ayrıca öğrenci ailelerinin yaklaşık %46'sı 1000 TL ve üstü bir gelire sahiptir.

Mevcut öğrencilerin ilahiyat fakültesini tercih etmelerinin en önemli nedenini, alan dışında başka bir bölüme girememe kaygısı oluşturmuştur. Bu bölümü tercih edenlerin sadece %0,8'i ilahiyatçıların toplumdaki saygınlığından etkilenererek böyle bir tercihte bulunduklarını belirtmişlerdir. Ancak öğrencilerin yarısından çoğu bu özellikten etkilenererek fakülteyi tercih etmese de, toplum nezdinde itibarlarının iyi olduğuna inanmaktadır. Genel olarak öğrencilerin büyük çoğunluğu, ilahiyatçıların her konuda topluma örnek olması gerektiğini ve bu özelliğin ideal bir din adamında bulunması gereken özelliklerin başında geldiğine inanmaktadırlar.

Öğrencilerin yaklaşık %68'i genel olarak fakültelerinden memnundur ve bunların büyük oranını ikinci sınıftaki öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %80'i ilahiyatçıların vazifelerini tam olarak değil, kısmen yerine getirdiklerine inanmaktadır. Öğrencilerin 2/3'si, kendilerine başka bir fakülteye girme imkanı verilmesi durumunda ilahiyat fakültesi dışında bir fakülteye veya bölüme gitmek istediklerini belirtmişlerdir. En fazla tercih edilmek istenen fakülte ise, siyasal bilgiler ve hukuk fakülteleri olmuştur.

Öğrencilerin %15,3'ü ilahiyatçı kimliğini girdiği ortamlarda gizleme ihtiyacı hissetmektedir ki onların çoğunluğunu erkek öğrenciler oluşturmıştır. Öğrenciler en fazla eleştiriye dinle ilgisi olmayan kesimden almaktadır.

Öğrencilerin %83,2'si gelecekte eş seçimini yine bir ilahiyatçıdan yana kullanmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Buna rağmen, aynı orana yakın bir kesimi ileride çocuklarını aynı fakülteye göndererek iyi bir din eğitimi almalarını sağlamak istediklerini belirtmişleridir. Fakülte öğrencilerinin geleceğe yönelik sorunlarının başında “gelecek kaygısı” değil, “ilahiyatçıya yaraşır bir hayat sürmek problemi” oluşturmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu gelecekte durumlarının ve itibarlarının daha iyi olacağına inanmaktadır. En önemlisi de öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ilk başta olmasa da mezun olurken, her halükarda ilahiyat fakültesine gelmekten dolayı iyi bir iş yaptığını düşünmesi de çok önemlidir.

Öğrencilerin, eğitimin kalitesini yükseltmek için önerileri şu şekildedir:

1. Öğrencilere göre bu problemlerden birisi, bazı önemli derslerin branş hocalarının bulunmayışdır. Öğrenciler bu sorunu, her fırsatta dile getirmekte ve buna bir çözüm getirilmesini istemektedirler. Denilebilir ki her dönem dikkate değer sayıda öğrencinin başka fakültelere yatay geçişle gitmesinde de en önemli faktörlerden biri budur. Geçiş yapan öğrencilere bunun nedenini sorduğumuzda bu durumun önemli sebeplerden birisinin söz konusu problem olduğunu söylemektedirler.

2. Öğrencilerin bir diğer önemli sorunu, bazı derslerdeki ders işleme yöntemleriyle ilgilidir. Öğrencilere göre ders anlatımlarında canlılığın sağlanması, derslerin daha programlı ve planlı işlenmesi, hocaların kendi görüşlerinin yanı sıra başka görüşlere de yer vermeleri, öğrenciye yol göstermeleri ve daha fazla ilgi göstermesi, bazı derslerle ilgili sorunların çözülmesi, ezbere dayalı bir eğitim yerine, öğrencilere daha fazla araştırma ortamı sağlanması gerekmektedir.

3. Öğrencilerin önemli bir kısmının bir diğer önemli problem olarak gördüğü Arapçadan başarısızlığın sebepleri araştırılmalıdır. Arapça öğretim yöntem ve teknikleri yeniden gözden geçirilmeli, yeni araç ve gereçler devreye sokularak dersler öğrenciler için daha verimli hale getirilmelidir.

4. İlmi açıdan yeterli bir alt yapı oluşturulmalıdır. Bir ilahiyatçı kendisini belli kalıplara koymamalı, abartılı olmamalı, doğal ve samimi olmalıdır. Güzel huylu, güvenilir, şeffaf, aşağılık kompleksine girmeden bir şeyler üretmek, centilmen, ihlaslı ve tarafsız olmak gerekmektedir.

5. Toplumun ilahiyatçılara olan ihtiyaçlarını onlara kabul ettirmek gerekiyor. Toplum tarafından anlaşılamayan soyut-teorik tartışmalardan uzak durmak gerekmektedir.

a. Öğrenciler, İlahiyatçıların kendi alanlarında daha fazla ilmi eserler okumaları ve bunları kendi hayatlarında uygulamaları ve sorumluluğu sadece hocalara yıkarak işin içinden sıyrılmaya çalışmamaları gerektiğini düşünmektedirler

- Fakültede alınan eğitim ve yaşam öğretileri en iyi şekilde öğrenilip hayata ve çevreye yansıtılmalıdır. Bir ilahiyatçı önce kendi kimliğinin farkında ve bulunduğu makamın ona verdiği yeteneklerle topluma yol gösterici olmalıdır.

- İlahiyatçılar toplumdaki konumlarını, itibarlarını iyi korumalı, kendilerini zedeleyecek hatalardan sakınmalı, bilgi birikimini en iyi şekilde açığa çıkarmalı ve sorumluluklarının bilincinde olmalıdırlar. Kendi alanında çalışıp ilerlemelidirler. Üstü kapalı bir konu hakkında hemen fikirler söylenmemeli, Kur'an'a ve sünnete bakıp da ondan sonra bir sonuca varılmalıdır. Öncelikle gerçekten ciddi bir bilgi donanımı olmalı, gerek İslam Tarihi gerek Dinler Tarihi gerekse İslam Hukukuna vakıf olmak gerekmektedir. Bir ilahiyatçı kendisine yakışanı yapmalı, araştırmacı olmalı, toplumla iç içe olmalı, bunun için de iyi bir eğitim almak ve kültürlü olmak şarttır.

- Toplum içine daha çok karışmak birincil amaç olmalıdır. İlahiyatçılar kendilerini toplumdan tecrit etmemelidirler. Topluma yön vermeli, halkın nabzını tutabilmelidirler. Bulundukları konumların farkına varıp halkla kaynaşmalıdırlar.

- Mesleklerini icra ederken görev bilinci ve sorumluluğuyla yapmak gerekir. İlahiyatçılığı ve örnek teşkil etmeyi bilgiyle değil yaşayarak göstermelidirler. Bütün ilahiyatçılar kendi mesleklerini ve kimliklerini hakkıyla temsil etmelidirler. Güvenilir birer fert olmalıdırlar. Günümüz toplumunu göz önüne alarak hareket etmelidirler. Halkla sadece dini yönden değil her yönden ilgilenmelidirler. Toplumu iyi tanımalı, gündemi iyi takip etmeli insanlara ve olaylara ön yargılı yaklaşmamalıdırlar.

- Daha güzel ve kaliteli bir eğitim doğrultusunda insanlar yetiştirilmeli, bu doğrultuda öğretim elemanları dersleri daha ilgi çekici hale getirmelidirler. Öğretim elemanları, eğitim verirken birbirine zıt bilgiler aktarmakta, bu da kafa karışıklığına sebebiyet vermektedir. Buna dikkat etmek gerekmektedir.

- Gelişi güzel hareketlerde bulunulmamalı ve farklı fetvalarda bulunmaktan kaçınılmalıdır. Bir kısım İlahiyatçılar, bazı kesimleri memnun etmek için dini konularda esnek davranıp yanlış hükümler verebiliyorlar. Yazılı ve görsel basında reyting amaçlı halkın kafasında soru işareti bırakacak dini program ve içeriklerin yasaklanması, dini seminerlerin yaygınlaştırılması ve ilahiyatçıların çağa ayak uydurmasını sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Çeşitli tv programlarına çıkan

ilahiyatçıların olayları sulandırıp işi İslam Dinine dayandırmaları dine zarar veren bir durumdur. Bu tür ilahiyatçıların engellenmesi ilahiyatçılara olan güveni attıracaktır. Ayrıca gerçek din adamlarının ekrana çıkarak halkı aydınlatması gerekmektedir.

- Olaylara bilimsel açıdan yaklaşılmalı, kişi kendisiyle çelişmemelidir. Çünkü bu durum, ilahiyatçıların itibarını düşürmektedir. Gerçek bir ilimle donanmak ve alınan ilmin de hakkını vermek gerekir. Kendilerini daima daha ileriye götürecek projelere imza atmalı ve halkın kafasında oluşabilecek sorulara delillerle cevap verebilmelidirler.

- Birçok yerde dini konferanslar verilmelidir. Din adamı sıfatı alan her bireyin, dini vecibelerini yerine getirmesi ve işini dört dörtlük yapması gerekir. Bir ilahiyatçı bölümünü en iyi şekilde temsil etmeli, yeterince araştırma yapmalı, sosyal yönü çok iyi olmalı, yeri ve zamanı gelince söylenmesi gerekeni söyleyebilmelidir.

- Din, saptırılmadan anlatılmalı ve kişilerin kendi ideolojilerine alet edilmemelidir. İlahiyatçılar halkın inançlarıyla ciddi şekilde barışık olmalıdırlar. İlahiyatın ve ilahiyatçıların önemi, özellikle bu zamanda vurgulanmalı, halkın ilahiyatçılara ihtiyacı olduğu anlatılmalıdır.

- Öğretim üyeleri görevlerini iyi yapmalı, ilgi çelici metotlarla öğrencileri hayata hazırlamalıdırlar. İlahiyatın ve ilahiyatçılığın nasıl olması gerektiğini bilen insanlar bu bölümü seçtiği zaman ilahiyatçıların itibarı direkt olarak yükselecektir. İlahiyatçılar kimliklerinin hakkını verirlerse, bu kimliği benimserlerse ve bundan dolayı mutlu olduklarını hissettirirlerse toplumun sempatisini kazanırlar. İlahiyatçıların küçük bir yanlışlıkları bile farklı algılanacağından, dikkatli davranmalıdırlar. Olaylara, sorgulayıcı, araştırıcı ve çözüme yönelik bir bakış açısıyla bakmak gerekmektedir. İlahiyatçılara dini şuurun yanında bunu yaşantılarına ve çevresine aktarabilme özelliği verilmeli ve bunu yaparken de özellikle öğrenciler, dini konulara hakim olacak şekilde yetiştirilmelidir. Böylece daha güzel ve iyi bir bilgi birikimine sahip olacaklardır. Bununla birlikte öğrencilerle birincil ilişkilerde bulunulması memnuniyeti arttıracaktır.

- Gerçek ilahiyatçı kimliğine kavuşmuş olanların medya ve toplumla muhatap olması gerekmektedir. İlahiyatçılar komplekslerinden kurtulup halkın arasına karışmalıdır. İlahiyatçıların toplumda daha etkin hale gelmesi halkın bilinçlenmesini sağlayacaktır. Bir ilahiyatçının toplumdaki konumu yönlendirici bir konum olmalıdır. Öğrenilen dini değerleri topluma yayma noktasında hassas olunmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AYDIN, M. Şevki, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni*, Dem Yayınları, İstanbul, 2005
- AYHAN, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2004
- ARSLANTÜRK, Zeki, *Araştırma Metod ve Teknikleri*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2004
- BİLGİSEVEN, Amiran Kurtkan, *Sosyal İlimler Metodolojisi*, Filiz Kitabevi İstanbul 1989
- DÖNMEZER, Sulhi, *Sosyoloji*, Savaş Yayınları, Ankara, 1984
- GÖKAÇTI, Mehmet Ali, *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam Hatipler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005
- GÖKÇE, Birsen, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, , Savaş Yayınları, Ankara 1988
- GÜNAY, Ünver, *Din sosyolojisi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2003
- KARASAR, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, 1995
- KESKİN, Yahya Mustafa, *Kırsal Kesim Aleviliği*, İlahiyat Yayınları, Ankara, 2004
- TAPLAMACIOĞLU, Mehmet, *Din Sosyolojisi*. AÜİF Yayınlar, Ankara, 1961
- UNAN Fahri, HACALOĞLU Yücel, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1999
- YILDIZ, M. Cengiz, *Din Görevlilerinin Sorunları ve Beklentileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elazığ Uygulaması*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ, 1999

MAKALELER

- AYDIN, M. Şevki, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, *Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Olarak İlahiyat Fakülteleri* Makalesi, Kayseri, 1995, Sayı 6, s. 59-97
- AYHAN, Halis, Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, *İlahiyat Fakültesi*, İstanbul, 1999, Sayı 6, s. 255-268

WEB SİTELERİ

www.divinity.ankara.edu.tr,

EK 1

EK TABLOLAR

Tablo 1
Yaş Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülteden

Yaş		Alan Memnuniyeti Durumları			Toplam
		Alan Memnuniyeti Derecesi			
		Oldukça Fazla	Kısmen	Hiç	
18 veya altı	Sayı	3	17	1	21
	%	14,3	81,0	4,8	100
19-21 arası	Sayı	11	51	6	68
	%	16,2	75,0	8,8	100
22-24 arası	Sayı	3	29	2	34
	%	8,8	85,3	5,9	100
25veya üstü	Sayı		6	2	8
	%		75,0	25,0	100
Toplam	Sayı	17	103	11	131
	%	13	78,6	8,4	100

Tablo 2
Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Arkadaş Sohbetlerinde
Ağırlıklı Olarak Ele Aldıkları Konuların Dağılımı
Sohbet Konuları

SINIF		<i>Dini Konular</i>	<i>Güncel Konular</i>	<i>Siyasi Konular</i>	<i>Spor ve Magazin</i>	<i>Gelecek İle İlgili Konular</i>	<i>Başka</i>	Toplam
1.sınıf	<i>Sayı</i>	35	27	3	2	9	14	90
	<i>%</i>	38,9	30	3,3	2,2	10	15,6	100
2. sınıf	<i>Sayı</i>	6	5	1		1	2	15
	<i>%</i>	40	33,3	6,7		6,7	13,3	100
3. sınıf	<i>Sayı</i>	2	6		1		4	13
	<i>%</i>	15,4	46,2		7,7		30,8	100
4. sınıf	<i>Sayı</i>	4	5	1		3		13
	<i>%</i>	30,8	38,5	7,7		23,1		100
Toplam	<i>Sayı</i>	47	43	5	3	13	20	131
	<i>%</i>	35,9	32,8	3,8	2,3	9,9	15,3	100

Tablo 3
Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumdaki Olumsuz İtibarlarını
Değerlendiriş Biçimleri
İtibarın Kötü Olmasının Nedenleri

SINIF		<i>İlahiyatçıdan Beklenen Tavır ve Davranışların Sergilenmemesi</i>	<i>Yazılı ve Görsel Basında Din ve Din Görevlileri İle İlgili Yansıtılan Olumsuz İmajlar</i>	<i>Toplumun Beklenen Dini İhtiyaçlarını Karşılamadaki Yetersizliğimiz ve İlgisizliğimiz</i>	Toplam
1.sınıf	Sayı	4	2	1	7
	%	57,1	28,6	14,3	100
3. sınıf	Sayı		2		2
	%		100,0		100
4. sınıf	Sayı	1			1
	%	100			100
Toplam	Sayı	5	4	1	10
	%	50	40	10	100

Tablo 4
Sınıf Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi Dışında
Başka Bir Fakülte Seçme Durumları
Fakülteler

SINIF		<i>Başka Bir Fakülte Seçmezdim</i>	<i>Tıp veya Eczacılık</i>	<i>Siyasal Bilg. veya Hukuk</i>	<i>Mühendislik</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
1.sınıf	Sayı	27	14	19	3	27	90
	%	30	15,6	21,1	3,3	30	100
2. sınıf	Sayı	6	1	3	1	4	15
	%	40	6,7	20	6,7	26,7	100
3. sınıf	Sayı	5	1		2	5	13
	%	38,5	7,7		15,4	38,5	100
4. sınıf	Sayı	1	5	3	1	3	13
	%	7,7	38,5	23,1	7,7	23,1	100
Toplam	Sayı	39	21	25	7	39	131
	%	29,8	16,0	19,1	5,3	29,8	100

Tablo 5
İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri
Fakülteyi Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı
Fakülteyi Seçme Nedeni

İKAMET BÖLGESİ		<i>Aile ve Çevrenin Yönlendirmesi</i>	<i>Dini Hissiyatın Nedeniyle</i>	<i>Eğitimine Uygun Olmadı</i>	<i>Toplumdaki Saygınlığı</i>	<i>Alan Dışında Herhangi Bir Bölüme Giremeye Kaygısı</i>	<i>Diğer</i>	Toplam
Marmara	<i>Sayı</i>	1	3	4		1	1	10
	<i>%</i>	10	30	40		10	10	100
Ege	<i>Sayı</i>		2	4		6	2	14
	<i>%</i>		14,3	28,6		42,9	14,3	100
Akdeniz	<i>Sayı</i>	2	7	5		5	1	20
	<i>%</i>	10	35,0	25,0		25,0	5	100
İç Anadolu	<i>Sayı</i>		3	6		4		13
	<i>%</i>		23,1	46,2		30,8		100
Karadeniz	<i>Sayı</i>	2	4	2		6	4	18
	<i>%</i>	11,1	22,2	11,1		33,3	22,2	100
Doğu Anadolu	<i>Sayı</i>	5	11	8	1	18	2	45
	<i>%</i>	11,1	24,4	17,8	2,2	40	4,4	100
Güneydoğu Anadolu	<i>Sayı</i>		5	2		3	1	11
	<i>%</i>		45,5	18,2		27,3	9,1	100
Toplam	<i>Sayı</i>	10	35	31	1	43	11	131
	<i>%</i>	7,6	26,7	23,7	0,8	32,8	8,4	100

Tablo 6
İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri
Fakülteden Alan Memnuniyeti Durumları

İKAMET BÖLGESİ		Alan Memnuniyeti Derecesi			Toplam
		<i>Oldukça Fazla</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hiç</i>	
Marmara	<i>Sayı</i>	1	8	1	10
	<i>%</i>	10	80	10	100
Ege	<i>Sayı</i>	1	9	4	14
	<i>%</i>	7,1	64,3	28,6	100
Akdeniz	<i>Sayı</i>	2	17	1	20
	<i>%</i>	10,0	85,0	5,0	100
İç Anadolu	<i>Sayı</i>	1	12		13
	<i>%</i>	7,7	92,3		100
Karadeniz	<i>Sayı</i>	2	16		18
	<i>%</i>	11,1	88,9		100
Doğu Anadolu	<i>Sayı</i>	7	34	4	45
	<i>%</i>	15,6	75,6	8,9	100
Güneydoğu Anadolu	<i>Sayı</i>	3	7	1	11
	<i>%</i>	27,3	63,6	9,1	100
Toplam	<i>Sayı</i>	17	103	11	131
	<i>%</i>	13,0	78,6	8,4	100

Tablo 7
İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplumdaki İtibarlarını
Değerlendiriş Biçimleri

İKAMET BÖLGESİ		İlahiyatçıların Toplumdaki İtibarı				Toplam
		Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	
Marmara	Sayı	1	4	5		10
	%	10	40	50		100
Ege	Sayı	2	8	4		14
	%	14,3	57,1	28,6		100
Akdeniz	Sayı	2	7	6	5	20
	%	10,0	35,0	30,0	25	100
İç Anadolu	Sayı	1	10	1	1	13
	%	7,7	76,9	7,7	7,7	100
Karadeniz	Sayı	3	10	4	1	18
	%	16,7	55,6	22,2	5,6	100
Doğu Anadolu	Sayı	7	27	9	2	45
	%	15,6	60	20	4,4	100
Güneydoğu Anadolu	Sayı	5	4	1	1	11
	%	45,5	36,4	9,1	9,1	100
Toplam	Sayı	21	70	30	10	131
	%	16	53,4	22,9	7,6	100

Tablo 8
İkamet Bölgesi Değişkenine Göre Öğrencilerin İlahiyatçı Kimliğini
Gizleme Tutumları

İKAMET BÖLGESİ		Kimliği Gizleme		Toplam
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
Marmara	<i>Sayı</i>		10	10
	<i>%</i>		100	100
Ege	<i>Sayı</i>	2	12	14
	<i>%</i>	14,3	85,7	100
Akdeniz	<i>Sayı</i>	4	16	20
	<i>%</i>	20,0	80,0	100
İç Anadolu	<i>Sayı</i>	2	11	13
	<i>%</i>	15,4	84,6	100
Karadeniz	<i>Sayı</i>	7	11	18
	<i>%</i>	38,9	61,1	100
Doğu Anadolu	<i>Sayı</i>	5	40	45
	<i>%</i>	11,1	88,9	100
Güneydoğu Anadolu	<i>Sayı</i>		11	11
	<i>%</i>		100	100
Toplam	<i>Sayı</i>	20	111	131
	<i>%</i>	15,3	84,7	100

EK 2**ANKET FORMU ÖRNEĞİ**

Sevgili öğrenciler, bu anket formu bir ilahiyatçı olarak sizlerdeki mesleki formasyonu ve ilahiyatçı kimliği bilincinin oluşumunu tespit etme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir idari veya siyasi yönü bulunmamaktadır. Lütfen anket formuna isminizi veya kimliğinizi belirten herhangi bir şey yazmayınız.

Bu araştırmanın amacına ulaşmasının, anket sorularına vereceğiniz gerçekçi ve eksiksiz cevaplarınıza bağlı olacağını unutmayınız. Lütfen sorularda yer alan seçeneklerde sizin durumunuza uygun şık veya şıkların önüne (x) işareti koyunuz.

Samimi katkılarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Gazel ÇİFTÇİ

1-Yaşınız?

- 1() 18 ve altı
- 2() 19–21 arası
- 3() 22–24 arası
- 4() 25 ve üstü

2- Cinsiyetiniz?

- 1() Erkek
- 2() Kadın

3- Sınıfınız?

- 1() 1. sınıf
- 2() 2. sınıf
- 3() 3. sınıf
- 4() 4. sınıf

4- Fakülteye gelmeden önce ikamet ettiğiniz idari bölge:

- 1() Marmara
 2() Ege
 3() Akdeniz
 4() İç Anadolu
 5() Karadeniz
 6() Doğu Anadolu
 7() Güneydoğu Anadolu

5- Ailenizin oturduğu yerleşim birimi

- 1() Köy
 2() Kasaba veya nahiye
 3() İlçe merkezi
 4() İl merkezi

6- Baba ve annenizin öğretim durumu

	<u>Baba</u>	<u>Anne</u>
1. Okuma yazma bilmiyor	()	()
2. Sadece okuryazar	()	()
3. İlkokul mezunu	()	()
4. Ortaokul mezunu	()	()
5. Lise mezunu	()	()
6. Fakülte veya yüksekokul mezunu	()	()

7- Ailenizin aylık geliri (TL)?

- 1() 249 ve aşağısı
 2() 250- 499 arası
 3() 500-749 arası
 4() 750-999 arası
 5() 1000-1500 arası
 7() 1500 ve üstü

8- Öğrenim gördüğünüz alan üniversite sınavında kaçınıcı tercihinizdi?

- 1() 1-3 arası
- 2() 4-6 arası
- 3() 7-9 arası
- 4() 10-12 arası
- 5() 13 ve üstü

9- İlahiyat fakültesini seçmenizde en önemli sebep:

- 1() Aile ve çevrenin yönlendirmesi
- 2() Dini hissiyatım nedeniyle
- 3() Eğitimime uygun olması
- 4() Toplumdaki saygınlığı
- 5() Alan dışında herhangi bir bölüme girememe kaygısı
- 6() Diğer(belirtiniz).....

10- Öğrenim gördüğünüz alanda aldığınız eğitim sizi ne derece tatmin ediyor?

- 1() Oldukça fazla
- 2() Kısmen
- 3() Hiç

11- Eğer cevabınız kısmen veya hiç şeklinde ise, bunun en önemli nedeni nedir?

- 1() Alanla ilgili derslerin azlığı
- 2() Ders içeriklerinin yeterli olmaması
- 3() Eğitim ortamının (fiziki yapının) yetersizliği
- 4() Öğretim elemanlarının ders işleme yöntemleri
- 5() Araştırmacı ve yönlendirici bir eğitimin verilmemesi
- 6() Öğretim gördüğüm alanın ilgi, istek ve alanımın dışında olması
- 7() Diğer (belirtiniz).....

12- Genel olarak bölümünüzden memnun musunuz?

- 1() Evet
- 2() Kısmen
- 3() Hayır

13- Eğer cevabınız evet veya kısmen şeklinde ise bunun en önemli sebebi:

- 1() Toplumdaki itibarının yüksek olması
- 2() Dini ihtiyaçlarıma cevap vermesi
- 3() Yeteneğime uygun olması
- 4() Diğer(belirtiniz).....

14- Eğer cevabınız hayır şeklinde ise bunun en önemli sebebi:

- 1() Toplumsal itibarının yüksek olması
- 2() Yeteneklerime uygun olmaması
- 3() İstemeyerek veya zorunlu kaydolmam
- 4() Kişiliğimin gelişmesine engel olması
- 5() Amirlerin veya öğretim elemanlarının menfi tutumları
- 6() Diğer (belirtiniz).....

15- Sizce ilahiyatçılar mesleklerinin şeref ve haysiyetlerini koruyup vazifelerini tam olarak yerine getirebiliyorlar mı?

- 1() Evet
- 2() Kısmen
- 3() Hayır(neden belirtiniz).....

16- Bir ilahiyatçı olarak toplumdaki genel itibarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1() Çok iyi
- 2() İyi
- 3() Orta
- 4() Kötü
- 5() Çok kötü

17-Eğer cevabınız çok kötü ve kötü şeklinde ise sizce bunun en önemli sebebi nedir?

- 1() İlahiyatçıdan beklenen tavır ve davranışların sergilenmemesi
- 2() Yazılı ve görsel basında din ve din görevlileri ile ilgili yansıtılan olumsuz imajlar
- 3() Toplumun beklenen dini ihtiyaçlarını karşılamadaki yetersizliğimiz ve ilgisizliğimiz
- 4() Televizyondaki programlara çıkan ilahiyatçıların meslektaşlarına karşı toplum önünde çizdikleri olumsuz ve saldırgan tavırları
- 5() Başka(belirtiniz).....

18- Sizce ilahiyatçılar toplumun her türlü dini sorularına cevap verebiliyor ve dini ihtiyaçlarını karşılayabiliyor mu?

- 1() Evet
- 2() Kısmen
- 3() Hayır

19- İlahiyatçıların toplumdaki itibarını yükseltmek için öneriniz/önerileriniz nedir?

Belirtiniz.....

20-İlahiyatçı olduğunuzu zaman zaman gizlemek zorunda kalıyor musunuz?

- 1()Evet (neden?).....
- 2()Hayır (neden?).....

21- Sizce bir ilahiyatçıda bulunması gereken önemli özellik ya da özellikler hangisidir?(birden fazla şık işaretlenebilir)

- 1() Her konuda topluma örnek olabilmek
- 2() Her konuda bilgili, kendisi ve toplumla barışık olmak
- 3() Çağdaş düşüncelere açık, her konuda araştırmacı olmak
- 4() Diğer belirtiniz).....

22- Bir ilahiyatçı olarak en büyük eleştiriği hangi grup veya kurumlardan alıyorsunuz?

- 1() Halkın genelinden
- 2() Bizzat ilahiyatçı veya din görevlilerinden
- 3() Dinle hiç ilgisi olmayanlardan
- 4() Eleştiren yok
- 5() Diğer(belirtiniz).....

23- evleneceğiniz kişinin mutlaka ilahiyatçı olmasını ister misiniz?

- 1() Evet(neden?).....
- 2() Hayır(neden?).....

24- İleride çocuklarınızı İlahiyat Fakültesine göndermek ister misiniz?

- 1() Evet(neden?).....
- 2() Hayır(neden?).....

25- Arkadaşlarınızla sohbetlerde en çok hangi konuları ele almaktasınız?

- 1() Dini konular
- 2() Güncel konular
- 3() Siyasi konular
- 4() Spor ve magazin
- 5() Gelecek ile ilgili konular
- 6() Başka(belirtiniz).....

26-Arkadaşlarınızı seçerken en çok neye dikkat edersiniz?

- 1() Dindar olmasına
- 2() Dürüst ve güvenilir olmasına
- 3() Düşüncelerinin bana uygun olmasına
- 4() Siyasi görüşünün size uygun olmasına
- 5() Diğer (belirtiniz).....

27- Bir ilahiyatçı olarak en önemli sorunuz nedir?

- 1() Gelecek kaygısı
- 2() Nitelikli öğretim
- 3() İlahiyatçıya yaraşır bir hayat sürmek
- 4() Dine hizmet etmek
- 5() Başka(belirtiniz).....

28- Bu fakülteye girmeden önce size istediğiniz bir fakülteye girme imkanı verilseydi hangisini tercih ederdiniz?

- 1() Başka bir fakülte seçmezdim
- 2() Tıp veya eczacılık
- 3() Siyasal veya hukuk
- 4() Mühendislik
- 5() Diğer(belirtiniz).....

29- Bir ilahiyatçı olarak toplumdaki (ilgi, itibar ve saygınlık açısından) geleceğinizi nasıl düşünüyorsunuz?

- 1() Daha iyi olacak
- 2() Kestiremiyorum
- 3() Daha kötü olacak

30- Ailenizde dini konulara ne kadar zaman ayrılıyor?

- 1() Oldukça yeterli
- 2() Yeterli
- 3() Kısmen yeterli
- 4() Hiç ayrılmıyor

31- Ankette yer almayan, ancak belirtmek istediğiniz görüşler varsa lütfen aşağıya yazınız?

.....

.....

.....

.....

KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

ÖZGEÇMİŞ

1983 Yılında Elazığ'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Elazığ'da tamamladım. 2003-2004 eğitim öğretim yılında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne başladım. 2007 yılında buradan mezun olduktan sonra aynı yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.